

STRATEGIA ZIT MOF KROSNO

W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ UNII EUROPEJSKIEJ 2021-2027

Opracowanie:

Co point

ul. Pelplińska 8B | 01-683 Warszawa | Polska
www.cdpoint.com

KROSNO 2024

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
1.1. Wykaz skrótów i podstawowych pojęć	7
1.2. Podstawa prawna.....	8
1.3. Cel i założenia dokumentu	10
1.4. Komplementarność z dokumentami wyższego szczebla.....	11
1.5. Kontekst opracowywania Strategii ZIT	12
2. Sposób realizacji prac	26
3. Diagnoza strategiczna obszaru realizacji ZIT	30
3.1. Sfera gospodarcza.....	34
3.2. Sfera społeczna	45
3.3. Sfera środowiskowa	51
3.4. Sfera infrastrukturalna.....	55
3.5. Identyfikacja potrzeb każdej z gmin	60
3.6. Analiza SWOT.....	64
3.7. Kluczowe problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe	66
3.8. Analiza porównawcza	69
4. Kierunki obszaru realizacji ZIT	71
4.1. Cele strategiczne obszaru realizacji ZIT.....	71
4.2. Typy projektów	73
4.1. Lista projektów planowanych do realizacji w systemie niekonkurencyjnym	79
4.2. Lista projektów planowanych do realizacji w systemie konkurencyjnym	87
5. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT.....	92
5.1. System wdrażania Strategii ZIT	92
5.2. System monitoringu Strategii ZIT.....	95
5.3. System ewaluacji i aktualizacji Strategii ZIT	98
5.4. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii	99
6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych.....	102
7. Wnioski oraz dokumenty (Prognoza Oddziaływania na Środowisko) niezbędne do przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko w przypadku konieczności jej przeprowadzenia	104
8. Bibliografia.....	105

9. Spis tabel	108
10. Spis rysunków	109

1. Wprowadzenie

Podstawą formalną opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno 2027 w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027 (dalej: Strategia ZIT MOF Krosno) jest umowa nr RI.021.5.2023.M z dnia 29 maja 2023 r., pomiędzy Gminą Miasto Krosno, a firmą Cpoint Sp. z o.o.

Strategia ZIT MOF Krosno pełnić będzie rolę strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

Strategia ZIT MOF Krosno jest jednym z dokumentów wdrożeniowych programu „Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027”. Głównym zadaniem i jednocześnie istotą ZIT jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT. Dokument Strategia ZIT pełni rolę strategii terytorialnej, kierunkuje i umożliwia te działania¹.

Porozumienie międzygminne w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, pomiędzy:

1. Gminą Miasto Krosno – Liderem
2. Gminą Chorkówka
3. Gminą Jedlicze
4. Gminą Korczyna
5. Gminą Krościenko Wyżne
6. Gminą Miejsce Piastowe
7. Gminą Wojaszówka

zawarte zostało 3 lutego 2023 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego Poz. 1344, data ogłoszenia 6 marca 2023 r.). Przedmiotem porozumienia jest powołanie Związku ZIT MOF Krosno oraz określenie praw i obowiązków oraz zasad współpracy Stron przy opracowaniu Strategii ZIT MOF Krosno, uzgadnianiu i realizacji wspólnych

¹ Zgodnie z Artykułem 29 rozporządzenia ogólnego

projektów, w celu zrównoważonego rozwoju MOF Krosno w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027.

1.1. Wykaz skrótów i podstawowych pojęć

Skrót	Rozwinięcie
BDL	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
FEP	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FST	Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
GUGiK	Główny Urząd Geodezji i Kartografii
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
MOF	Miejski obszar funkcjonalny
MOF Krosno	obszar funkcjonalny, w skład którego wchodzi Gmina Miasto Krosno jako ośrodek rdzeniowy oraz Gmina Chorkówka, Gmina Jedlicze, Gmina Korczyna, Gmina Krościenko Wyżne, Gmina Miejsce Piastowe oraz Gmina Wojaszówka, który to obszar został wyznaczony w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 jako obszar strategicznej interwencji
MŚP	małe i średnie przedsiębiorstwa
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
Porozumienie	Porozumienie międzygminne z dnia 3 lutego 2023 r. w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Strategia ZIT	podstawowy dokument strategiczny opracowywany przez powiązane ze sobą funkcjonalnie jednostki samorządu terytorialnego
UE	Unia Europejska
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
Związek ZIT	zinstytucjonalizowana forma partnerstwa między jednostkami samorządu terytorialnego, która służy realizacji wspólnych działań w ramach ZIT

1.2. Podstawa prawna

Strategia ZIT jest podstawowym dokumentem realizacji działań prowadzonych w formule ZIT i pełni funkcję strategii terytorialnej². Dokument kierunkuje i umożliwia realizację projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT.

Fundamentalną podstawą do realizacji instrumentu ZIT, w tym opracowania Strategii ZIT, jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (dalej zwane „rozporządzenie ogólne”). Szczególnie istotne, z punktu widzenia niniejszego dokumentu, są artykuły 28-30.

Rozporządzenie ogólne obliguje każde państwo członkowskie do przygotowania umowy partnerstwa, w której określa strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego i efektywnego korzystania z EFRR, EFS+, Funduszu Spójności, FST i EFMRA na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r.³ Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce z dnia 30 czerwca 2022 r. (dalej zwana „Umową Partnerstwa”) łączy ze sobą wyzwania zidentyfikowane przez Polskę i oczekiwania Komisji Europejskiej, jednocześnie określając cele i zakres interwencji, instytucje odpowiedzialne za zarządzanie funduszami, programy oraz ich finansowanie. Umowa ta realizowana jest poprzez krajowe i regionalne programy, które wraz z nią tworzą spójny system dokumentów programowych polityki spójności w perspektywie 2021-2027 w Polsce.

Dla województwa podkarpackiego przygotowany został program regionalny „Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027”, przyjęty Uchwałą Nr 445/ 9205 /22 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 20 grudnia 2022 r. w sprawie przyjęcia programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Dokument określa 10 Priorytetów oraz odpowiednio dla każdego cele szczegółowe.

Strategia ZIT MOF Krosno została przygotowywana w oparciu i w zgodzie z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o

² Umowa partnerstwa

³ Rozporządzenie ogólne

samorządzie gminnym oraz ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r.

1.3. Cel i założenia dokumentu

Celem głównym opracowania Strategii ZIT MOF Krosno jest promocja zintegrowanego podejścia do problemów MOF Krosno oraz określenie jego potencjalnych kierunków rozwoju.

Celami szczegółowymi zaś:

- Wzmocnienie współpracy
- Identyfikacja obszarów wsparcia
- Identyfikacja wspólnych celów rozwojowych
- Stworzenie podstaw merytorycznych do pozyskiwania funduszy zewnętrznych, w tym realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

1.4. Komplementarność z dokumentami wyższego szczebla

Zapisy strategii ZIT MOF Krosno są zgodne z dokumentami strategicznymi i planistycznymi jednostek wyższego szczebla, w tym przede wszystkim ze:

- **wspólnotowymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi:**
 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013
 - Strategia „Europa 2020” (Aktualizacja 2019/2020)
 - Agenda Terytorialna 2030
- **krajowymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi**
 - Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce
 - Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)
 - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)
 - Krajowa Polityka Miejska 2030
- **regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi**
 - Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027
 - Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027
 - Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030
 - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

1.5. Kontekst opracowywania Strategii ZIT

Kontekst funkcjonowania ZIT

Początek funkcjonowania obszarów zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) w Polsce ściśle związany jest z realizowaną unijną polityką spójności na lata 2014-2020. Pierwotnie odnosiły się one do obszarów dużych miast i otaczających je gmin, w związku z założeniem ich zrównoważonego rozwoju. W okresie programowania 2014-2020 w Polsce wyznaczone zostały 24 obszary realizacji ZIT – 17 obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich (wspólny ZIT dla Bydgoszczy oraz Torunia) oraz 7 obszarów funkcjonalnych miast regionalnych/subregionalnych w województwach: Śląskim (Częstochowa, Rybnik, Bielsko-Biała), Dolnośląskim (Jelenia Góra, Wałbrzych), Wielkopolskim (Kalisz-Ostrów) oraz Zachodniopomorskim (Koszalin-Kołobrzeg-Białogard).

Do najważniejszych celów ZIT w perspektywie 2014-2020 należały⁴:

- promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych
- zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie
- realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych
- zwiększenie wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności

W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 założono możliwość rozszerzenia zasięgu realizacji instrumentu ZIT, nie jest on bowiem aktualnie ograniczony do Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Ośrodków Wojewódzkich (MOF OW), ale obejmie również pozostałe MOF⁵ wyznaczone przez samorzady wojewódzkie, w szczególności miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze, które w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do 2030 roku (KSRR 2030) są zdefiniowane jako Obszar

⁴ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/zintegrowane-inwestycje-terytorialne/>

⁵ MOF to jest Miejski Obszar Funkcjonalny definiowany jako „spójna pod względem przestrzennym strefa oddziaływania miasta, oznaczająca nie tylko istnienie powiązań funkcjonalnych, ale również zaawansowanie procesów urbanizacyjnych. Miejski obszar funkcjonalny – to nie tylko strefa oddziaływania (w rodzaju dziennego systemu miejskiego), ale ukształtowany w procesie historycznym zespół jednostek terytorialnych, wyróżniający się z otoczenia i upodabniający się pod pewnymi względami do głównego miasta (rdzenia). (Śleszyński P., 2014, *Problematyka delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce, [w:] Delimitacja obszarów metropolitalnych – zagadnienia metodyczne i praktyczne*)

Strategicznej Interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym. Szacuje się, że w nowej perspektywie instrument ZIT obejmuje ponad 80 miejskich obszarów funkcjonalnych⁶.

Najistotniejszymi celami realizacji ZIT-ów w Polsce w perspektywie 2021-2027 są⁷:

- sprzyjanie rozwojowi współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych miast (szczególnie miast wojewódzkich)
- promowanie partnerskiego modelu współpracy jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych
- realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych (MOF)
- zwiększanie wpływu miast i ich obszarów funkcjonalnych na kształt i sposób realizacji działań na ich obszarze w ramach polityki spójności

Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym⁸ wymieniane są:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze
- wschodnia Polska
- Śląsk

Na poziomie krajowym MOF wpisuje się w obszar strategicznej interwencji (OSI) Polska Wschodnia. W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 gmina miejska Krosno oznaczona została jako OSI miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze⁹, w odniesieniu do programowania 2021-2027, gmina Chorkówka zaś jako jedna z gmin zagrożonych trwałą marginalizacją¹⁰. Krosno w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) określone zostało jako OSI miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W 2019 r., w wyniku przeprowadzonej aktualizacji delimitacji¹¹, wyróżnione zostało jako miasto zagrożone marginalizacją.

W perspektywie 2014-2020, instrument ZIT w województwie podkarpackim realizowany był przez Stowarzyszenie Rzeszowski Obszar Funkcjonalny, pozwolił przede wszystkim na uaktywnienie szeregu relacji pomiędzy partnerami JST, które wcześniej nie zachodziły. W odniesieniu do perspektywy finansowej UE 2021-2027 władze samorządowe w

⁶ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/aktualnosci/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027/>

⁷ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/aktualnosci/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027/>

⁸ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

⁹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Załącznik 2. Imienna lista 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. (Dostęp: luty 2024 r.)

¹⁰ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Załącznik 1. Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027. (Dostęp: luty 2024 r.)

¹¹ Zgodnie z dokumentem „Aktualizacja Delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (Powiększających Dystans Rozwojowy)” opracowanym dla potrzeb programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027

strategiach rozwoju województw wskazują miejskie obszary funkcjonalne (MOF) jako Obszary Strategicznej Interwencji o znaczeniu regionalnym, wspierane następnie za pomocą ZIT. Liczba ZIT w województwie podkarpackim, w odniesieniu do perspektywy finansowej UE 2014-2020, uległa zwiększeniu z 1 do 11 – łącznie 11 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, w tym 1 wojewódzki (Rzeszowski). Wsparcie MOF udzielane będzie w taki sposób, aby wykorzystać już osiągnięte efekty i dać szansę na zawiązanie trwałej, wymiernej współpracy w kolejnych obszarach, za sprawą m. in. realizacji projektów zintegrowanych o wysokiej jakości¹². Poprzez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, w ramach zawiązanych partnerstw JST miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, realizowane będą wspólne przedsięwzięcia łączące działania finansowane z EFRR i EFS+.

Delimitacja MOF Krosno

Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych, zgodnie z zapisami koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, nie jest obowiązkowa, niemniej w ramach prac nad Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030¹³ została wykonana. Krosno, jako byłe miasto wojewódzkie, pełniące ważne funkcje gospodarcze i społeczne, określone zostało jako miasto subregionalne, dla którego wyznacza się obszary funkcjonalne. Delimitacja wszystkich obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych w województwie podkarpackim przeprowadzona została wraz z delimitacją obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego. Składała się ona z trzech etapów i obejmowała:

- metodę badawczą korelacyjno-wagową
- metodę badawczą na podstawie uproszczonego modelu rozwoju gospodarczego układu lokalnego (wg M. Smętkowskiego) zakończoną na badaniu wskaźników mówiących o poziomie i dynamice rozwoju wszystkich gmin województwa
- analizę dojazdów do pracy
- analizę dostępności komunikacyjnej
- analizę powiązań funkcjonalno-przestrzennych,

przy czym w etapie II, w każdej z zastosowanych metod, analizie poddano wszystkie gminy w odległości 30 km od centrum miasta Krosna.

Zgodnie z wykonaną delimitacją, co wskazuje również Rysunek nr 1, w skład MOF Krosno wchodzi:

1. Miasto Krosno – rdzeń MOF
2. Gmina Jedlicze
3. Gmina Chorkówka
4. Gmina Korczyna

¹² Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

¹³ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 (przyjęta uchwałą nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.)

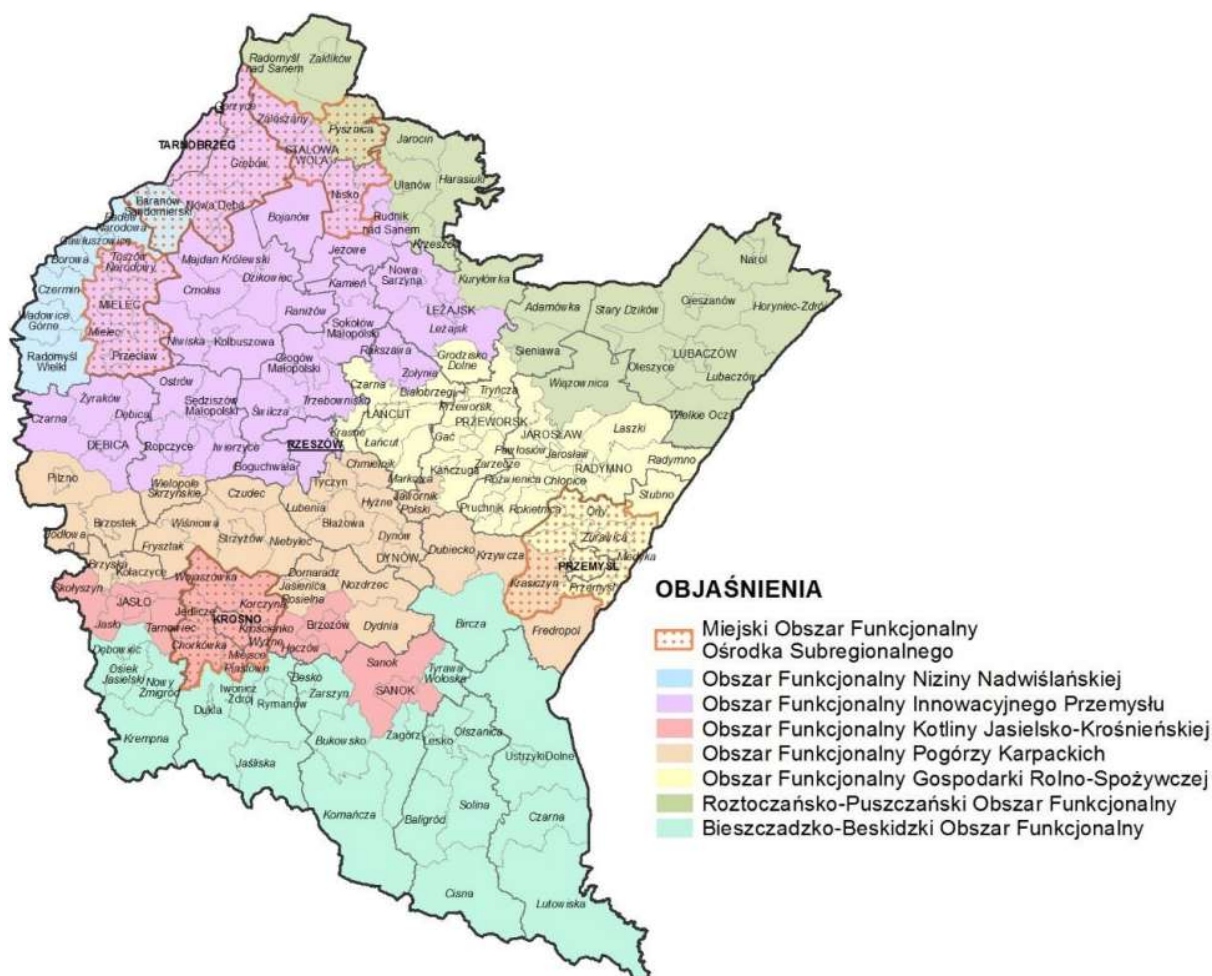
5. Gmina Krościenko Wyżne
6. Gmina Miejsce Piastowe
7. Gmina Wojaszówka

Ponadto zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030¹⁴ priorytetem rozwojowym Obszaru jest „Integracja ośrodka subregionalnego z jego obszarem funkcjonalnym w celu rozwoju potencjału gospodarczego oraz poprawy warunków życia mieszkańców”, a głównymi funkcjami rozwojowymi:

- Podstawowe – przemysłowa, usługowa
- Towarzyszące – rolnicza i turystyczna

¹⁴ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 (przyjęta uchwałą nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.)

Rysunek nr 1. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym w województwie podkarpackim

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

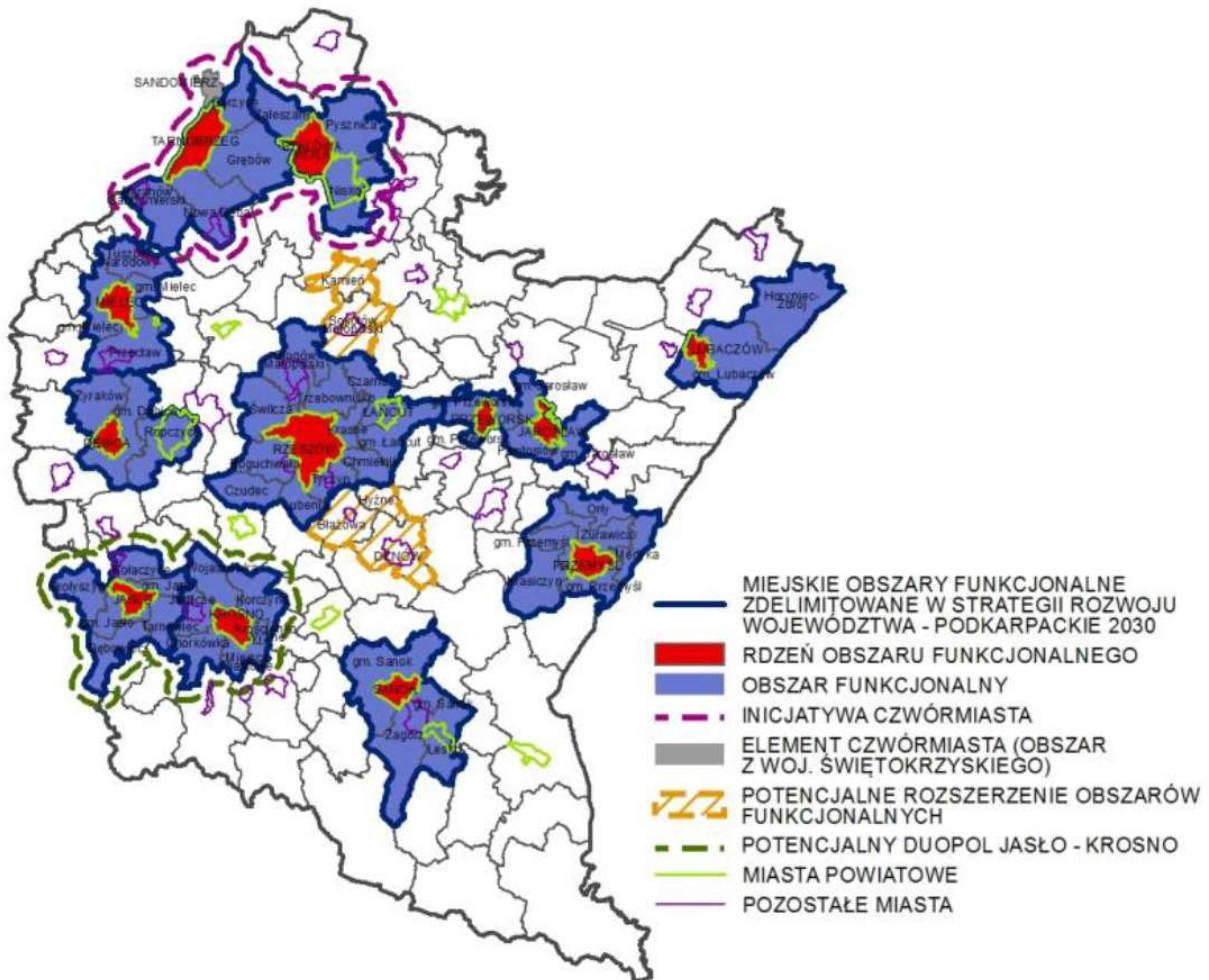
Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, poza OSI krajowymi, do objęcia specjalnym wsparciem wskazała następujące regionalne obszary strategicznej interwencji:

- subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne
- miasta powiatowe i małe
- Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny
- obszary wiejskie
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie
- obszar Bieszczad
- obszar gmin „Błękitnego Sanu”

Krosno wraz z jego obszarem funkcjonalnym, to jest 6 gminami, w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 (Rysunek nr 2) wskazane zostały jako miejski obszar funkcjonalny (MOF Krosno) z rdzeniem z Krośnie. Niniejszy dokument zwraca również uwagę na potencjał stworzenia duopolu Jasło-Krosno. Jedną z gmin MOF Krosno –

Chorkówka, również na poziomie regionalnym, została określona jako obszar zagrożony trwałą marginalizacją. Gminy Miejsce Piastowe, Korczyna, Krościenko Wyżne, Chorkówka i Wojaszówka, a także część wiejska gminy Jedlicze w niniejszej Strategii oznaczone zostały jako OSI obszary wiejskie.

Rysunek nr 2. Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie podkarpackim

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Początek współpracy członków MOF rozpoczął się w dniu 12 września 2013 r., gdy Prezydent Miasta Krosna, Burmistrz Gminy Jedlicze, Wójt Gminy Chorkówka, Wójt Gminy Korczyna, Wójt Gminy Krościenko Wyżne, Wójt Gminy Miejsce Piastowe i Wójt Gminy Wojaszówka podpisali list intencyjny, w którym wyrazili wolę podjęcia aktywnej, długofalowej współpracy w zakresie realizacji Regionalnych Inwestycji Terytorialnych.

Porozumienie międzygminne w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, pomiędzy gminami zawarte zostało 3 lutego 2023 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego Poz. 1344, data ogłoszenia 6 marca 2023 r.). Przedmiotem porozumienia jest powołanie

Związku ZIT MOF Krosno oraz określenie praw i obowiązków oraz zasad współpracy Stron przy opracowaniu Strategii ZIT MOF Krosno, uzgadnianiu i realizacji wspólnych projektów, w celu zrównoważonego rozwoju MOF Krosno w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027.

Kontekst realizacji perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027

W latach 2021-2027 Polska będzie realizować działania w ramach pięciu celów polityki spójności oraz celu dodatkowego, wynikające z dokumentów unijnych¹⁵, wpisanych do Umowy Partnerstwa:

„EFRR, EFS+, Fundusz Spójności i EFMRA wspierają następujące cele polityki:

- a) bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (CP 1)
- b) bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej (CP 2)
- c) lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (CP 3)
- d) Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (CP 4)
- e) Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych (CP 5)

FST wspiera realizację celu szczegółowego, jakim jest umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie (CP 6).”

Poprzez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, w ramach zawiązanych partnerstw JST miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, realizowane będą wspólne przedsięwzięcia łączące działania finansowane z EFRR i EFS+.

Interwencja wdrażana w ramach Strategii ZIT w perspektywie finansowej 2021-2027 powinna mieć charakter zintegrowany i ponadlokalny oraz służyć wzmocnieniu relacji funkcjonalnych, a zakres tematyczny Strategii ZIT ukierunkowany powinien być na¹⁶:

- a. Rozwój zrównoważonego transportu publicznego łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny

¹⁵ Art. 5 ust. 1. Rozporządzenia ogólnego

¹⁶ Umowa partnerstwa (s. 245)

- b. Poprawę stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta
- c. Zwiększenie efektywności energetycznej w obszarze funkcjonalnym
- d. Przechodzenie w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym
- e. Wsparcie rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania rynku pracy w obszarze funkcjonalnym
- f. Wsparcie rozwoju innowacyjności w obszarach miejskich

Ponadto zgodnie z rekomendacjami, projekty wynikające ze strategii powinny w szczególności realizować jeden lub kilka z następujących celów¹⁷:

- a. Wspierać rozwój gospodarczy
- b. Dążyć do neutralności klimatycznej
- c. Wpływać na zwiększenie dostępności do usług publicznych
- d. Realnie przekładać się na poprawę jakości życia mieszkańców
- e. Opierać się na inteligentnym zarządzaniu

Umowa partnerstwa realizowana jest poprzez krajowe i regionalne programy, które wraz z nią tworzą spójny system dokumentów programowych polityki spójności w perspektywie 2021-2027 w Polsce. Dla województwa podkarpackiego przygotowany został program regionalny „Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027”, którego jednym z dokumentów wdrożeniowych jest niniejsza Strategia ZIT MOF Krosno.

W ramach wszystkich celów programu „Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027” przy wyborze projektów preferowane będą te premiujące rozwiązania proekologiczne i ochronę środowiska. Ponadto nacisk kładziony będzie na rozwój zrównoważonej mobilności oraz poprawę odporności systemu transportowego na zmiany klimatu. Program regionalny podkreśla również istotność rozwoju obszarów turystycznych z poszanowaniem lokalnych bogactw i utworzenie oraz promowanie konkurencyjnych produktów turystycznych.

W FEP przewidzianych zostało 10 priorytetów, a w ramach każdego z nich wskazano cele szczegółowe, wynikające z dokumentów unijnych (z celów szczegółowych EFRR i Funduszu Spójności)¹⁸:

Priorytety inne niż pomoc techniczna:

Priorytet 1 – Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka

- Cel szczegółowy 1(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii
- Cel szczegółowy 1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli,

¹⁷ Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 (s. 44)

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności

przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

- Cel szczegółowy 1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne
- Cel szczegółowy 1(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Priorytet 2 – Energia i środowisko

- Cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych
- Cel szczegółowy 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
- Cel szczegółowy 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
- Cel szczegółowy 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
- Cel szczegółowy 2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej
- Cel szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Priorytet 3 – Mobilność miejska

- Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Priorytet 4 – Mobilność i łączność

- Cel szczegółowy 3(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Priorytet 5 – Przyjazna przestrzeń społeczna

- Cel szczegółowy 4(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online
- Cel szczegółowy 4(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne
- Cel szczegółowy 4(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i

wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

- Cel szczegółowy 4(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Priorytet 6 – Rozwój zrównoważony terytorialnie

- **Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich**
- Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Priorytet 7 – Kapitał ludzki gotowy do zmian

- Cel szczegółowy 4(a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej
- Cel szczegółowy 4(b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy
- Cel szczegółowy 4(d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia
- Cel szczegółowy 4(e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego
- Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z

niepełnosprawnościami

- Cel szczegółowy 4(g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej
- Cel szczegółowy 4(h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji
- Cel szczegółowy 4(i) (EFS+) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów
- Cel szczegółowy 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej
- Cel szczegółowy 4(l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Priorytet 8 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

- Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- Cel szczegółowy 4(g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej
- Cel szczegółowy 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie

dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

- Cel szczegółowy 4(l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Priorytety dotyczące pomocy technicznej:

Priorytet 9 - Pomoc techniczna (EFRR)

Priorytet 10 - Pomoc techniczna (EFS+)

Realizacja projektów zintegrowanych, wdrażanych za pomocą instrumentu terytorialnego ZIT, przewidziana została w FEP w ramach Priorytetu 6, CS 5(i) oraz w Priorytecie 3, CS 2(viii)¹⁹.

Interwencja w ramach CS 5(i), to jest „Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich” skierowana będzie na realizację zintegrowanych projektów z zakresu zrównoważonego rozwoju MOF, poprzez instrument ZIT w systemie niekonkurencyjnym. Projekty te muszą być zgodne z następującymi rodzajami działań²⁰:

- a. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych
- b. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury
- c. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000
- d. fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych
- e. uzbrajanie terenów inwestycyjnych

W ramach CS 5(i) nie będą wspierane inwestycje w elementy infrastruktury drogowej (w tym parkingi), chyba, że stanowią one nieodłączny element większego projektu, nie są one dominującym elementem tego projektu, a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Priorytet 3, CS 2(viii) to jest „Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej”, przewiduje zaś wsparcie skierowane dla miast i ich obszarów funkcjonalnych, w których istnieje uzasadniona potrzeba dalszego rozwoju (wzmocnienia) lub budowy systemu

¹⁹ Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 – Załącznik nr 1

²⁰ Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

transportu zbiorowego. Projekty te muszą być zgodne z następującymi rodzajami działań²¹:

- a. Budowa/rozwój zintegrowanego i efektywnego systemu publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym:
 - infrastruktura transportu publicznego, w tym ograniczająca zmotoryzowany ruch indywidualny lub integrująca różne formy transportu oraz działania towarzyszące rozwojowi transportu publicznego
 - bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor autobusowy
 - mikromobilność i aktywne formy mobilności
 - infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego
 - rozwój nowych rodzajów transportu zbiorowego
 - inne środki transportu publicznego
 - infrastruktura paliw alternatywnych
 - rozwiązania cyfrowe w transporcie miejskim
 - działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego
 - działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa
 - inwestycje drogowe służące poprawie bezpieczeństwa poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych lub zmniejszeniu ruchu samochodowego w centrach miast

Projekty w zakresie ZIT, w ramach tego celu realizowane będą w systemie konkurencyjnym.

Podkreślić należy, iż istotą wdrażania ZIT w perspektywie finansowej UE 2021-2027 będzie realizacja projektów zintegrowanych, ponadlokalnych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT przy jednoczesnym wzmacnianiu jego relacji funkcjonalnych.

Za obowiązującymi dokumentami²²:

²¹ Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

²² Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027

Projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten ma wpływ na więcej niż 1 gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii.

Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- a. być projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej
- b. deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin OF, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

2. Sposób realizacji prac

W przygotowanie Strategii ZIT MOF Krosno, na każdym jego etapie, zaangażowane były wszystkie JST MOF Krosno a także inni interesariusze zewnętrzni. W praktyce realizowana była idea współpracy, pozyskiwania wiedzy i wymiany doświadczeń.

Szereg metod, stosowanych dla potrzeb pozyskania informacji niezbędnych do odwzorowania w **części diagnostycznej** dokumentu, realizowanej od czerwca 2023 r., prowadził do rzetelnego poznania stanu zastanego. Wśród głównych metod i narzędzi zastosowanych w trakcie realizacji projektu wymienić można:

- Badania ankietowe typu CAWI, promowane niezwykle sprawnie przez każdą z jst, prowadzone w lipcu 2023 r., wśród mieszkańców wszystkich gmin MOF Krosno, celem zaangażowania ich w proces tworzenia Strategii, promowania idei ponadlokalności z poszanowaniem równości opinii każdego z nich
- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI), prowadzone w lipcu 2023 r., z przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego działającymi na terenie całego MOF Krosno
- Warsztaty z Zespołem Zadaniowym, na który składali się przedstawiciele każdej z 7 gmin MOF Krosno, oparte na modelu współpracy i otwartości, prowadzące do wspólnego wypracowania drzewa problemów, potrzeb i potencjałów, przy jednoczesnym budowaniu założeń przyszłego współdziałania w skali ponadlokalnej
- Analiza danych wtórnych, która prowadzona była ze szczególną koncentracją na identyfikację oraz scharakteryzowanie istniejących powiązań międzygminnych. Badano:
 - Dane statystyczne
 - Dokumenty strategiczne i planistyczne na poziomie krajowym, wojewódzkim, regionalnym i gminnym
 - Inne dokumenty gminne, regionalne, ponadregionalne, krajowe i europejskie
 - Ogólnodostępne opracowania i ekspertyzy
 - Dane geoprzestrzenne

Diagnoza koncentrowała się na 4 głównych sferach:

- Gospodarczej
- Społecznej
- Środowiskowej
- Infrastrukturalnej

Diagnozę MOF Krosno prowadzono w sposób rzetelny, z poszanowaniem idei ponadlokalności, zintegrowania i niewykluczania żadnego z interesariuszy, a także ze

szczególnym naciskiem na istniejące powiązania międzygminne. Kluczowe jej informacje przedstawia synteza diagnozy obszaru ZIT, opatrzona syntetycznym podsumowaniem najważniejszych wniosków dla każdej ze sfer. Bazując na przeprowadzonych pracach badawczych, płynących z nich wnioskach i obserwacjach, stosując triangulację metod wykonano również analizę SWOT w metodzie klasycznej, a także opracowano drzewa problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych MOF Krosno.

Część kierunkowa niniejszej Strategii zbudowana została w sposób hierarchiczny z zachowaniem logiki przyczynowo skutkowej, co zobrazowane zostało na Rysunku nr 3. Pierwszym jej elementem, jasno wynikającym z wszystkich najważniejszych wniosków diagnostycznych, odnoszącym się do specyfiki i powiązań MOF Krosno, było sformułowanie i opisanie celów strategicznych. Następnie z zachowaniem logiki przyczynowo skutkowej określono typy projektów, odnoszące się do każdego z nich.

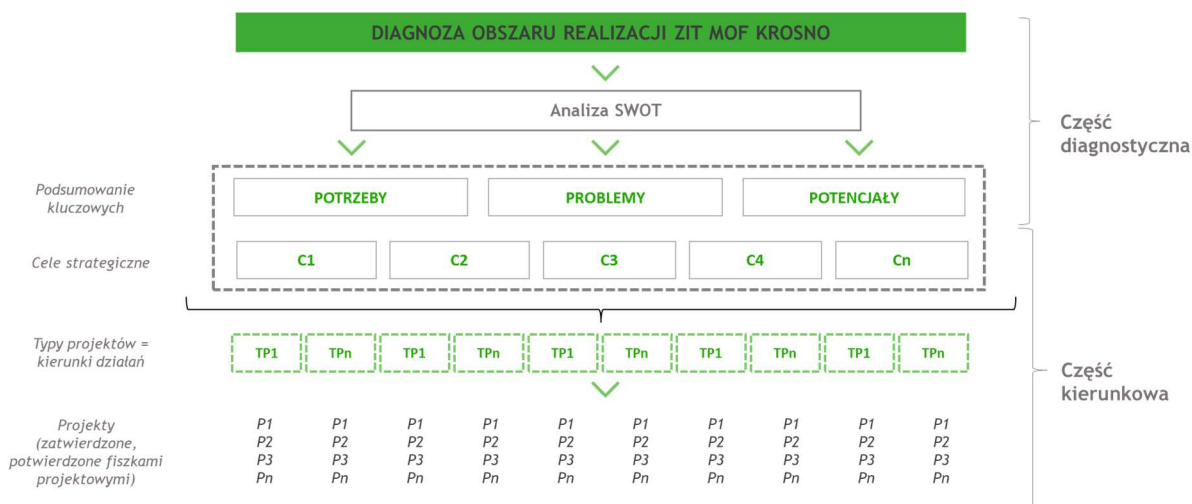
Wszystkie z elementów części kierunkowej, przedstawione w niniejszej Strategii ZIT MOF Krosno (Rysunek nr 3), zostały określone z zastosowaniem filtru i zasad SMART²³:

- adekwatności (ang. **s**pecific) – cele są na tyle precyzyjne, aby nie mogły być interpretowane w odmienny sposób
- mierzalności (ang. **m**asurable) – cele są tak formułowane, by można było liczbowo wyrazić stopień ich realizacji
- akceptowalności (ang. **a**cepted) – cele są zaakceptowane przez podmioty, które będą dążyć do ich osiągnięcia
- realistyczności (ang. **r**ealistic) – cele zostały określone realnie
- terminowości (ang. **t**ime-dependent) – cele są zdefiniowane precyzyjnie w wymiarze czasowym po to, by móc określać poziom ich realizacji i prowadzić monitoring

W odniesieniu do celów strategicznych oraz odpowiadającym im kierunków działań / typów projektów, przy zachowaniu idei współpracy i wewnętrznego zintegrowania, wszyscy członkowie MOF Krosno określili listę projektów, które realizowane będą w ramach ZIT w perspektywie 2021-2027. Lista projektów przedstawiona została wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami.

²³ Zgodnie z Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027

Rysunek nr 3. Układ hierarchiczny celów Strategii ZIT MOF Krosno

Źródło: Opracowanie własne

Opis części wdrożeniowej niniejszej Strategii ZIT składa się z określenia ram i źródeł finansowania oraz opisu warunków, mechanizmów i procedur obowiązujących w realizacji strategii, takich jak system wdrażania strategii, monitoring i ewaluacja.

W ramach prac nad Strategią ZIT MOF Krosno przeprowadzony został modelowy proces partycypacyjny. Został on zainicjowany już na etapie diagnostycznym, opisanym powyżej oraz poprzez powołanie Rady Programowej ds. Strategii ZIT MOF Krosno, stanowiącej ciało doradcze i głos społeczeństwa. Konsultacje społeczne projektu dokumentu trwały **XX do YY 2023 r.**, został on udostępniony na stronach internetowych i portalach każdej z gmin. W proces zaangażowani byli mieszkańcy, a jego promocja i przebieg odbywały się z zachowaniem idei zintegrowania i niewykluczania żadnego z interesariuszy. Zgłoszone opinie i propozycje zostały przeanalizowane i uwzględnione przy opracowaniu dokumentu Strategii.

Projekt Strategii ZIT MOF był przedmiotem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jej zakres określony został, zgodnie z obowiązującymi przepisami, **przez RDOŚ ... w sierpniu 2023 r.** Dokument Prognoza oddziaływania na środowisko zawiera informacje o oddziaływaniu zaplanowanych w strategii przedsięwzięć na środowisko. Analiza dokonana została pod kątem możliwych oddziaływań i wpływu na środowisko. Prognoza powinna zawierać charakterystykę działań i rozwiązań, ale także analizę i ocenę aktualnego stanu środowiska.

Opiniowanie dokumentu odbyło się w pełni zgodności z art. 6 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Podlegała ona opiniowaniu przez Instytucję Zarządzającą programem regionalnym Fundusze Europejskie dla Podkarpackiego 2027 w zakresie możliwości finansowania strategii w ramach programu **oraz przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.**

Przyjęcie...

3. Diagnoza strategiczna obszaru realizacji ZIT

Obszarem będącym przedmiotem niniejszej Strategii ZIT, w tym diagnozy jest Miejski Obszar Funkcjonalny złożony z 7 gmin:

1. Miasto Krosno – rdzeń MOF
2. Gmina Jedlicze
3. Gmina Chorkówka
4. Gmina Korczyna
5. Gmina Krościenko Wyżne
6. Gmina Miejsce Piastowe
7. Gmina Wojaszówka

MOF Krosno mieści się w zachodniej części województwa podkarpackiego, w oddaleniu ok. 20 km w linii prostej od granicy państwa ze Słowacją, zajmuje powierzchnię 42 347 ha i jest zamieszkały przez 111 804 osób²⁴. Poglądową lokalizację MOF na tle województwa podkarpackiego wskazuje Rysunek nr 4, a jego strukturę przestrzenną Rysunek nr 5.

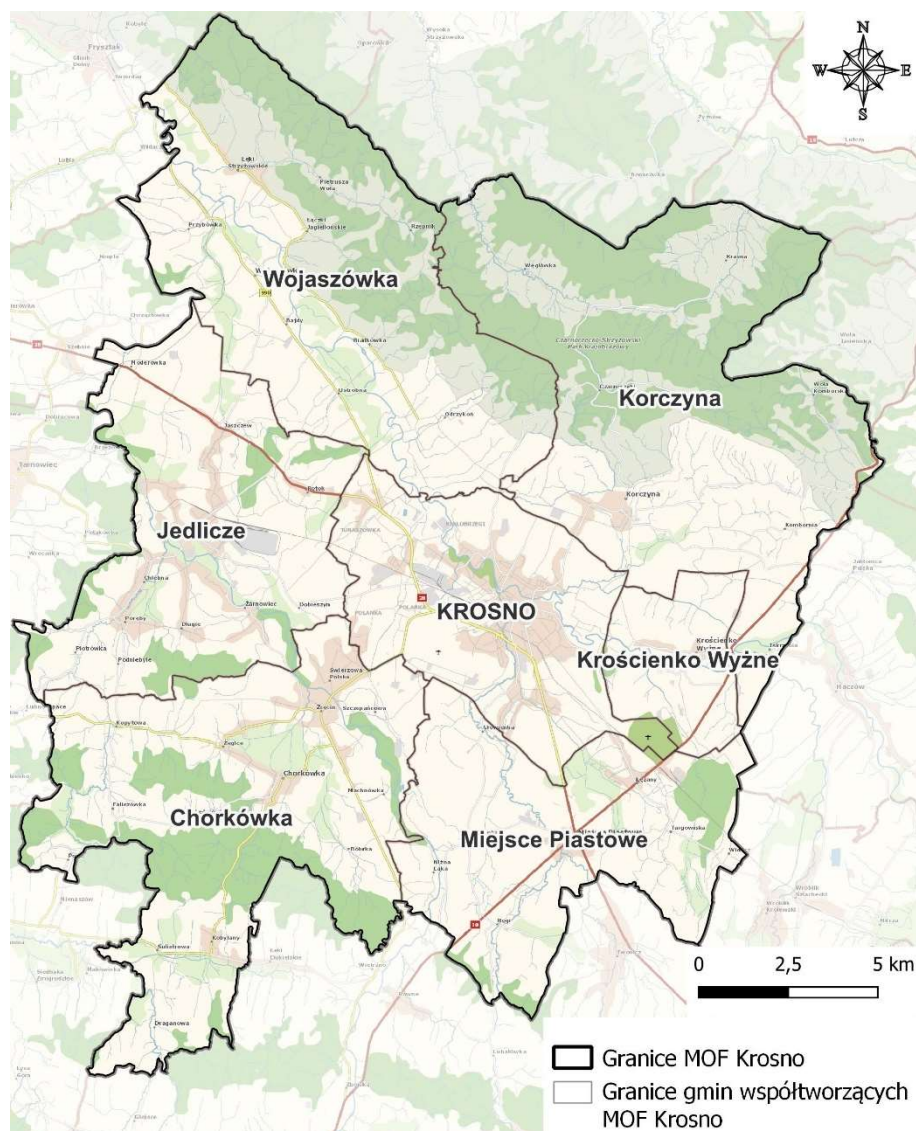
²⁴ BDL GUS, stan na 31 grudnia 2022 r. (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

Rysunek nr 4. Lokalizacja MOF Krosno w odniesieniu do województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUGiK

Rysunek nr 5. Struktura przestrzenna MOF Krosno

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUGiK, mapa podkładowa BDOO

Przeprowadzona diagnoza koncentruje się na powiązaniach międzygminnych, będących bazą do wskazania i analizy problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych. Ośrodek subregionalny, będący jednocześnie miastem rdzeniem – Krosno, pełniący ważne funkcje gospodarcze i społeczne, otoczony jest gminami, z którymi nie tylko bezpośrednio sąsiaduje, ale także połączony jest funkcjonalnie, identyfikowane są silne relacje przestrzenne. Mają one charakter partnerski, a obszar funkcjonalny, będący przedmiotem niniejszej Strategii ZIT, wewnątrznie powiązany jest m. in.:

- Demograficznie poprzez:
 - migracje wewnętrzne w obrębie MOF
 - zbieżne trendy demograficzne
 - porozumienia w zakresie opieki zdrowotnej

- Gospodarczo poprzez:
 - koncentrację miejsc pracy dla mieszkańców całego MOF w mieście rdzeniu
 - relacje zachodzące pomiędzy podmiotami gospodarczymi
- Funkcjonalnie poprzez:
 - wzajemnie uzupełniające się oferty usługowe, edukacyjne wewnątrz gmin MOF
 - porozumienia w zakresie usług turystycznych i kulturowych m. in. wspólna promocja, przenikanie się uczestników imprez
 - współpracę w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
 - współpracę w zakresie gospodarki odpadowej
 - wspólne wyzwania rozwojowe
- Komunikacyjnie poprzez:
 - powiązania drogowe i kolejowe
 - wspólnie realizowany system transportu publicznego
 - codzienne przepływy mieszkańców związane z dojazdem do miejsc pracy i nauki
- Przestrzennie poprzez:
 - wspólny system przyrodniczy
 - uwarunkowania geograficzne

Diagnoza strategiczna wykonana została z uwzględnieniem czterech sfer:

- Gospodarczej
- Społecznej
- Środowiskowej
- Infrastrukturalnej

,które w sposób kompleksowy uwzględniają i opisują pełen wachlarz uwarunkowań rozwojowych MOF Krosno. Zgodnie z krajowymi wytycznymi²⁵ diagnoza obszaru ZIT MOF Krosno nie jest częścią strategii ZIT i nie podlega uchwaleniu, z tego też względu w niniejszym dokumencie zawarto jej kompleksową syntezę wskazującą kluczowe informacje z każdej z analizowanych dziedzin mającej wpływ na obszar. Analiza SWOT, jako podsumowanie syntezy diagnostycznej, stanowi zbiór podstawowych jej obserwacji i informacji. W efekcie zastosowania tej metody diagnostycznej zdefiniowano kluczowe problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe MOF Krosno, stanowiące bazę do części kierunkowej Strategii ZIT.

²⁵ Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027

3.1. Sfera gospodarcza

Gospodarka

Zdecydowana większość miejsc pracy wykonywanej w obszarze objętym analizą skumulowana jest w Krośnie. Miasto to jest ważnym centrum gospodarczym w skali całego województwa, licznie przyciąga pracowników oraz konsumentów z całego MOF oraz okolic.

W 2021 roku średnia wysokość dochodów budżetów gmin MOF Krosno na 1 mieszkańca wynosiła ok. 6 513 zł, wydatków zaś 6 170 zł. Oznacza to, że zarówno dochody jak i wydatki były zbliżone do średniej dla województwa podkarpackiego. Warto zaznaczyć jednak wpływ na te wskaźniki wartości dla miasta rdzenia – Krosna, które znacznie różnią się od pozostałych gmin. W każdej z gmin MOF Krosno wydatki budżetu na 1 mieszkańca w 2021 roku były niższe niż dochody, wyjątek stanowiła Gmina Miasto Krosno. Zauważyć należy również, że zarówno dochody jak i wydatki w każdej jst rosły w analizowanych latach.

Warto zaznaczyć jednak, że mimo, iż dochody budżetów jst na 1 mieszkańca średnio od 2016 roku rosły, z powodu zmian w systemie podatkowym w 2019 r. wpływy z podatku PIT do budżetów gmin zmniejszyły się²⁶, co skutkuje pogorszoną sytuacją finansową samorządów. Wyżej wskazane charakterystyki obrazuje Tabela nr 1.

Tabela nr 1. Dochody i wydatki z budżetów gmin na 1 mieszkańca w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2021²⁷

Nazwa jst	Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca [zł]			Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca [zł]		
	2016	2019	2021	2016	2019	2021
Województwo podkarpackie	4 012,29	5 500,32	6 568,22	3 884,83	5 533,90	6 253,50
Krosno	6 267,82	8 993,61	9 833,89	5 886,24	8 364,68	9 909,01
Chorkówka	3 727,86	5 111,97	5 719,56	3 539,95	5 793,08	5 320,79
Jedlicze	3 334,50	4 398,78	5 953,51	3 123,00	4 237,65	5 191,80
Korczyna	3 616,49	4 751,11	6 660,17	3 593,47	4 688,00	6 407,93
Krościenko Wyżne	3 372,78	4 151,81	5 479,39	3 249,99	4 147,20	5 220,45
Miejsce Piastowe	3 358,53	5 000,62	5 900,06	3 210,48	5 222,27	5 630,11
Wojaszówka	3 519,02	5 350,99	6 044,14	3 281,67	5 251,54	5 506,72

²⁶ <https://www.doradcasamorządu.pl/135-sas3-2021/5319-skutki-zmian-w-pit-dla-bud%C5%BCet%C3%B3w-gmin,-miast,-powiat%C3%B3w-i-wojew%C3%B3dztw.html>

²⁷ Najnowsze dostępne do pobrania dane na dzień 13.07.2023 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

Jednym ze zjawisk obrazujących sytuację gospodarczą jest bezrobocie (Tabela nr 2). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2022 roku we wszystkich gminach MOF Krosno był niższy niż w województwie podkarpackim i znacznie niższy niż w 2016 roku. Najniższy wskaźnik notowany był w Gminie Korczyna (2,6%), najwyższy zaś w Gminie Chorkówka (3,6%). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym między 2019 a 2022 rokiem nieznacznie wzrósł średnio na terenie MOF Krosno, co spowodowane być może ogólnokrajową sytuacją gospodarczą (np. kryzys związany z pandemią COVID-19). W 2022 roku łączna liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wynosiła w MOF Krosno 1 941.

Tabela nr 2. Zjawisko bezrobocia w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2022

Nazwa jst	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]			Bezrobotni zarejestrowani [os.]		
	2016	2019	2022	2016	2019	2022
Województwo podkarpackie	8,0	5,8	5,6	107 567	75 455	69 046
Krosno	5,0	2,6	2,9	1 415	695	720
Chorkówka	6,4	3,6	3,6	537	294	294
Jedlicze	4,8	2,7	3,1	468	257	268
Korczyna	4,7	2,6	2,6	325	179	172
Krościenko Wyżne	5,3	2,2	3,0	183	77	96
Miejsce Piastowe	5,0	2,3	2,8	430	196	222
Wojaszówka	5,3	2,6	3,1	307	147	169

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

Badanie poziomu przedsiębiorczości wykonane zostało m. in. w oparciu o wskaźniki dotyczące wpisów do rejestru REGON i w sposób skrótowy przedstawione w Tabeli nr 3. MOF Krosno cechował się w 2022 roku średnio wyższą liczbą podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności niż w województwie podkarpackim. Najwyższy wskaźnik notowany był w Krośnie (1 356), najniższy zaś w Gminie Chorkówka (731). Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2022 roku w MOF Krosno wynosiła 11 678 i co istotne od 2016 roku wzrosła o ponad 1 tys. W strukturze zauważalnie przeważają podmioty zatrudniające do 9 pracowników (łącznie 11 264), a jedynie w Gminie Miasto Krosno zarejestrowane są podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Tabela nr 3. Podmioty wpisane do rejestru REGON w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2022

Nazwa jst	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności			Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON		
	2016	2019	2022	2016	2019	2022
Województwo podkarpackie	788	851	977	167 749	181 107	203 190
MOF Krosno	-	-	-	10 304	10 724	11 678
Krosno	1 206	1 217	1 356	5 615	5 634	6 011
Chorkówka	580	650	731	782	875	986
Jedlicze	616	658	755	956	1 016	1 131
Korczyna	747	788	916	833	883	1 018
Krościenko Wyżne	898	998	1 135	500	560	610
Miejsce Piastowe	722	777	869	986	1 064	1 158
Wojaszówka	682	742	831	632	692	764

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

Tereny inwestycyjne

Gminy wchodzące w skład MOF Krosno posiadają w swoim portfelu ofertę inwestycyjną. W południowej części Gminy Miasto Krosno mieści się strefa inwestycyjna „Krosno – Lotnisko” (Rysunek nr 6), w której skład wchodzi nieruchomości kompleksowo uzbrojone i objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Strefa zajmuje powierzchnie 49,5923 ha i skupia 28 inwestorów, aktualnie powierzchnia dostępnych terenów wynosi 7,94 ha²⁸.

²⁸ <https://investinkrosno.pl/oferty-inwestycyjne/> (dostęp: 12.07.2023 r.)

Rysunek nr 6. Strefa Inwestycyjna „Krosno – Lotnisko”

Strefa Inwestycyjna "Krosno - Lotnisko" (49,6 ha)

 Dostępne tereny (7,94 ha)

1. PMC Project Sp. z o.o.	11. Domel Narzędzia J. Tomczyk	21. ICAR W. Cieplik
2. STIMO Sp. z o.o.	12. EUROSIM 3 R. Mrozek	22. Darlas Sp. z o.o.
3. DEFENDOOR Sp. z o.o.	13. AW Logistyka Sp. z o.o.	23. NOWOPAK Sp. z o.o.
4. SPLAST Sp. z o.o. Sp.k.	14. Agencja Reklamowa Media Design	24. Total Turbo Service M. Drozd
5. ECO-LINE P. Potocki	15. Garden Steel M. Jasiński	25. ENTRE S.C.
6. LAMINEX Sz. Jurczyk	16. Small GIS Sp. z o.o.	26. PELMET Sp.j.
7. MAX-STONE Sp. z o.o. Sp.k.	17. 4KAERO Sp. z o.o.	27. Global Kros Sp. z o.o. Sp.k.
8. Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	18. Royal Star K. Pawelek	28. Pracownia Szkła i Ceramiki "Zajdel"
9. MEESE POLSKA Sp. z o.o.	19. Dolina Ruchlinu Sp. z o.o.	
10. TARPOM S.A.	20. ASGB Automatic Service	

Źródło: <https://investinkrosno.pl/oferty-inwestycyjne/> (dostęp: 12.07.2023 r.)

Kolejną strefą inwestycyjną mieszczącą się w MOF Krosno, na terenie miasta Krosno w bezpośrednim sąsiedztwie Gminy Krościenko Wyżne i Miejsce Piastowe, jest Strefa Inwestycyjna „Krosno 2” o powierzchni 111,6 ha, cechująca się bardzo dobrą lokalizacją w pobliżu ważnych ciągów komunikacyjnych. Teren jest obecnie nieużytkowany, częściowo uzbrojony. Jej aktualne zagospodarowanie przedstawia Rysunek nr 7.

Rysunek nr 7. Strefa Inwestycyjna „Krosno 2”

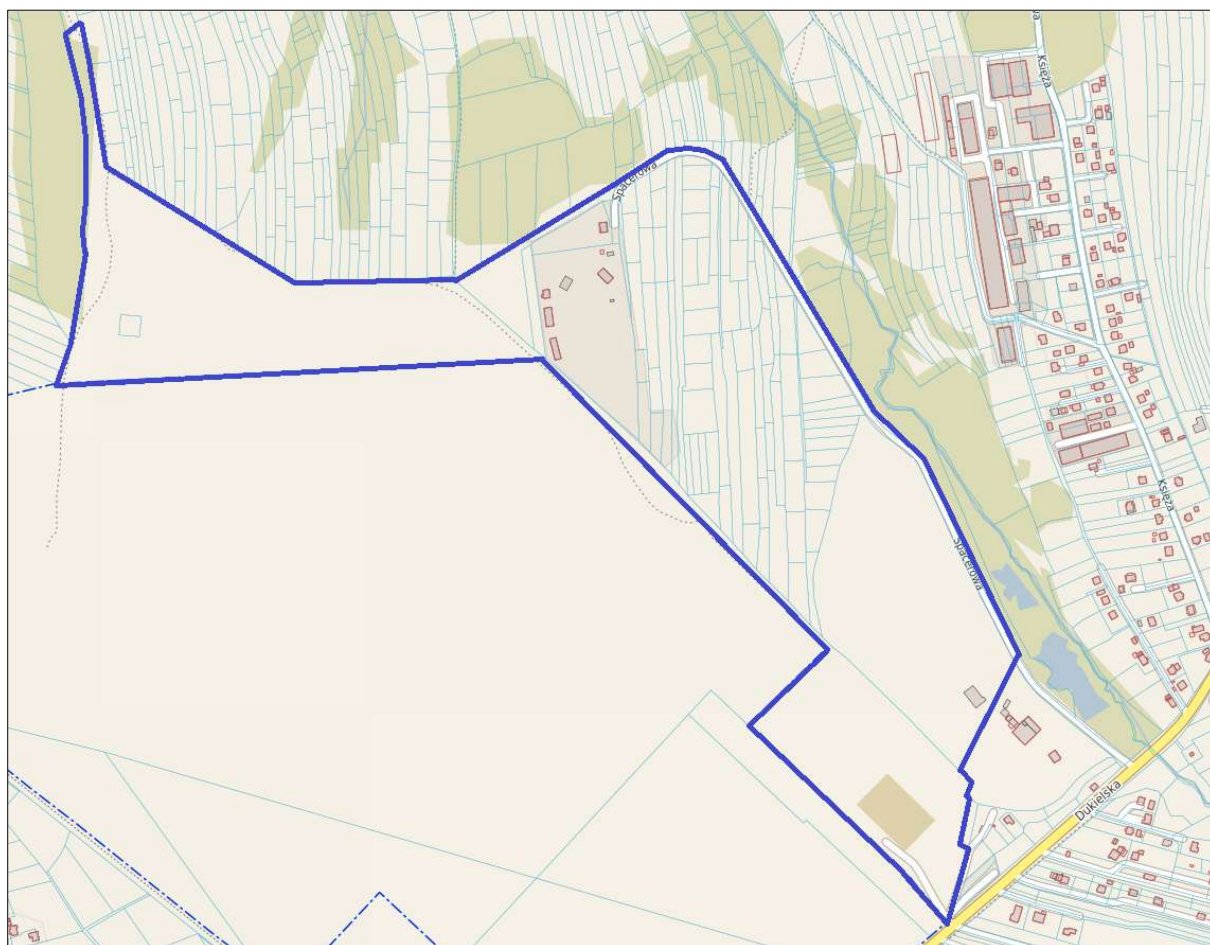

Źródło: <https://investinkrosno.pl/> (dostęp: 12.07.2023 r.)

W bezpośrednim sąsiedztwie Strefy Inwestycyjnej „Krosno 2”, w pobliżu byłego lotniska „Iwonicz”, w granicach administracyjnych Gminy Krościenko-Wyżne, zlokalizowane są nieruchomości przeznaczone pod tereny inwestycyjne. Ich planowana powierzchnia wynosi ok. 43 ha, a skomunikowanie drogowe zapewnione jest przez ulicę Spacerową, która umożliwi dojazd od drogi krajowej nr 19. Zgodnie z dokumentami planistycznymi gminy²⁹ obszary te oznaczone są jako tereny zabudowy produkcyjno-usługowej oraz tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury.

²⁹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne (Uchwała nr LI/344/2023 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 30 listopada 2023 r.)

Rysunek nr 8. Nieruchomości przeznaczone pod tereny inwestycyjne w gminie Krościenko Wyżne

Źródło: UG Krościenko-Wyżne

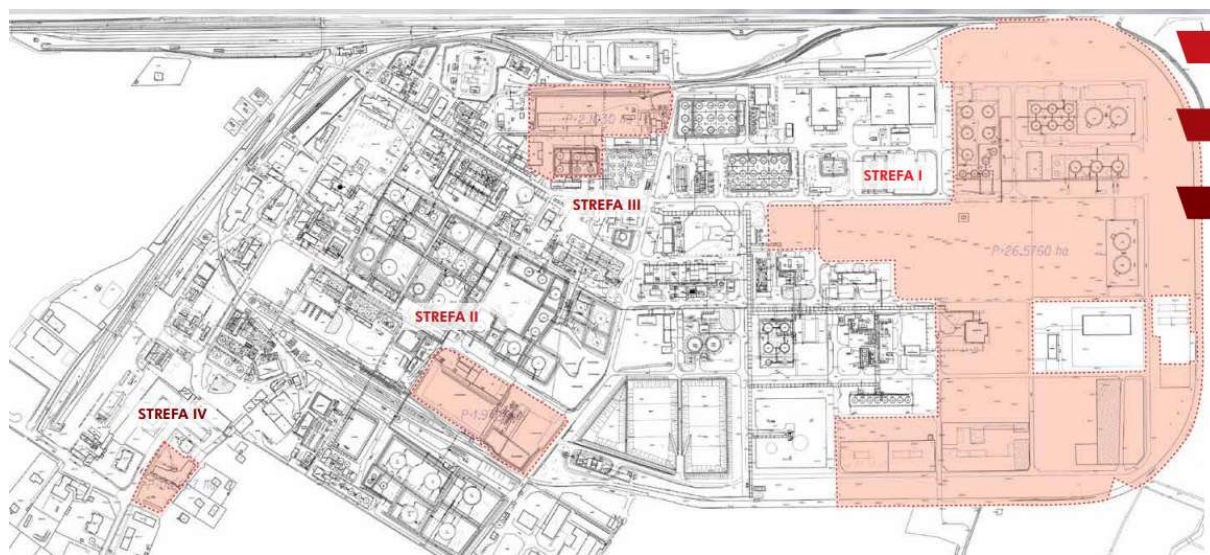
Czwartym znaczącym terenem inwestycyjnym, o powierzchni ok. 20 ha, jest Strefa Inwestycyjna Innowacyjnych Technologii Szczepańcowa – Lotnisko, mieszcząca się w Gminie Chorkówka. Posiada ona dostęp do dróg publicznych, cechuje się rozwiniętą infrastrukturą komunikacyjną i technologiczną, a zgodnie z dokumentami planistycznymi przeznaczona jest na cele produkcyjne, usługowe, handlowe, składowe i magazynowe.

Na terenie gminy Jedlicze zlokalizowane są tereny inwestycyjne, będące w posiadaniu Spółki ORLEN Południe, o powierzchni ok. 31,2 ha. Działki ewidencyjne położone są na terenie zakładu produkcyjnego w Jedliczu, cechują się pełnym uzbrojeniem, są oświetlone i ogrodzone, a zgodnie z dokumentami planistycznymi przeznaczone są pod zabudowę przemysłową. Teren inwestycyjny charakteryzuje się atrakcyjną lokalizacją, dobrym skomunikowaniem z zewnętrznym systemem drogowym i kolejowym, odpowiednią powierzchnią pod projekty inwestycyjne o różnej wielkości (Rysunek nr 9).

30

³⁰ Folder inwestycyjny „Tereny inwestycyjne w Jedliczu – oferta Orlen Południe S.A.”, 2017

Rysunek nr 9. Tereny inwestycyjne w Jedliczu – oferta Orlen Południe S.A

Źródło: Folder inwestycyjny „Tereny inwestycyjne w Jedliczu – oferta Orlen Południe S.A.”, 2017

Mimo, iż strefy inwestycyjne w MOF Krosno mają charakter obszarowy i położone są w dwóch gminach, mają niebagatelne znaczenie dla całego analizowanego obszaru. Ich występowanie i dalszy rozwój są szansą poprawy jakości pracy, a docelowo życia jego mieszkańców. Zaktywizowane strefy inwestycyjne, cechujące się rozwiniętymi powiązaniem komunikacyjnymi oraz uzbrojeniem, staną się bowiem ośrodkiem gospodarczym MOF i okolic, przyciągającym nowych inwestorów ze świata i kraju, będącym biegunem wzrostu technologicznego i koncentrującym liczne miejsca pracy. Rozwój stref ekonomicznych oceniany jest jako atut do zatrzymania młodych mieszkańców Obszaru w jego wnętrzu. Powiązanie gmin MOF Krosno w tym zakresie jest więc bezsprzeczne i silne, z uwagi na potrzeby przepływu mieszkańców związanego z miejscami pracy oraz zapotrzebowaniem na pracowników.

Istotnym, z punktu widzenia gospodarczego jest, iż na terenie MOF Krosno, w Gminie Jedlicze, prężnie funkcjonuje Targowisko „Mój Rynek”, które pełni funkcje czynnika wzmacniającego przedsiębiorczość i rolnictwo, a także integruje społeczność MOF oraz Targ Krosno, znajdujący się w mieście Krosno.

Kluczowymi branżami MOF Krosno są³¹:

- przemysł szklarski jako jeden z najważniejszych i najbardziej kojarzonych z obszarem
- przemysł naftowo-gazowniczy, o silnych powiązaniach historycznych z regionem
- motoryzacja
- lotnictwo
- przetwórstwo tworzyw sztucznych

³¹ Na podstawie: <https://investinkrosno.pl/> oraz Strategii Rozwoju Gmin wchodzących w skład MOF Krosno

- przemysł meblarski
- branża budowlana

Niemniej wnioski płynące z wykonanych na potrzebę niniejszej Strategii badań wskazują, iż rynek pracy cechuje się małym zróżnicowaniem oraz deficytem wysokopłatnych posad. Etos i jakość pracy jednak oceniane są jako wysokie. Działania MOF w sferze gospodarczej, w tym rozwój wspólnej oferty inwestycyjnej, wskazywane są jako priorytetowe w przyszłym jego rozwoju.

Turystyka i kultura

Sektor turystyki oraz walory kulturowe stanowią dla MOF Krosno niezwykle ważny potencjał i bodziec rozwojowy. Rejon jest bogaty w atrakcje turystyczne, zarówno te o charakterze naturalnym, wynikające z bogatych walorów środowiskowych, jak i te zaprojektowane przez człowieka. Tenże obraz MOF odnajduje bardzo silne odzwierciedlenie w badaniach, m. in. wśród jego mieszkańców, przeprowadzonych w ramach prac strategicznych.

Niezwykle istotne, dla całego MOF Krosno, jest jego dziedzictwo historyczne związane z przemysłem naftowym. Bowiem na terenie MOF, w Gminie Chorkówka, w miejscowości Bóbrka, w II połowie XIX w. uruchomiona została pierwsza na świecie kopalnia ropy naftowej. W regionie otwarto także destylarnie i rafinerie, tym samym stał on się kolebką wydobywania tego surowca, ponadto założona została tu pierwsza na świecie spółka naftowa. Co unikatowe w skali świata, wieś Bóbrka łączy dziewiętnastowieczne tradycje wydobywcze z wymaganiami współczesnego górnictwa naftowego. Na terenie historycznej kopalni, pochodzącej sprzed 160 lat, do dziś działa przedsiębiorstwo naftowe, które eksploatuje ropę dla celów przemysłowych zarówno z nowych, jak i z pierwotnych odwiertów³². MOF Krosno posiada także niezwykle bogate tradycje hutnicze oparte na przemyśle szklarskim, kształtowane od niemal 100 lat. Krosno i okolice nazywane są szklanym zagłębiem – jest tutaj największe w Polsce zagęszczenie hut szkła i pracowni artystycznych związanych ze szkłem. Zaznaczyć należy więc, iż przemysłowe dziedzictwo historyczne MOF jest bodźcem rozwojowym zarówno w sferze turystycznej jak i gospodarczej.

Występowanie usług z zakresu kultury kojarzone jest z ośrodkami mieszkalnymi wyższego rzędu, zapewniającymi atrakcyjne, przyjazne i otwarte dla ludzi środowisko życia. Na terenie MOF Krosno funkcjonuje 9 muzeów³³, z czego najważniejszymi są³⁴:

- Centrum Dziedzictwa Szkła
- Etnocentrum Ziemi Krośnieńskiej

³² <https://zabytek.pl/pl/obiekty/bobrka-najstarsza-kopalnia-ropy-naftowej>

³³ Na podstawie danych z BDL GUS na 2022 rok (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

³⁴ <https://visitkrosno.pl/>

- Muzeum Rzemiosła w Krośnie
- Muzeum Podkarpackie w Krośnie
- Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza w Bóbrce (Gmina Chorkówka)
- Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu

Ponadto najważniejszymi atrakcjami turystycznymi regionu są m. in.:

- Zamek Kamieniec
- Zabytkowy rynek w Krośnie z renesansowym ratuszem, domem wójtowskim oraz zabytkowymi kamienicami
- Miejscowość Kopytowa w Gminie Chorkówka
- Wieża widokowa w Korczyni-Czarnorzekach
- Zespół dworski w miejscowości Jaszczew (na który składają się Dwór Stojowskich, Oficyna dworska, Park podworski)
- Liczne zabytkowe kościoły i cerkwie
- Zabytkowe pałace i dwory

Przez obszar objęty diagnozą przebiegają liczne szlaki turystyczne oraz trasy rowerowe, stanowiące potencjalny bodziec spajający MOF, spośród których wymienić można m. in.³⁵:

- Międzynarodowy Szlak Turystyczny - Śladami Aleksandra Fredry
- Szlak Architektury Drewnianej
- Szlak Naftowy
- Transgraniczny Szlak Rowerowy „Beskidzkie Muzea”
- „Trasy kiwonów”

Potencjał turystyczny regionu opiera się w głównej mierze na jego walorach środowiskowych, w tym sąsiedztwie licznych form ochrony przyrody, opisanych w Rozdziale 3.3 Sfera środowiskowa.

Na terenie MOF prowadzona jest promocja sektora, a sprawny przegląd atrakcji turystycznych możliwy jest dzięki m. in. Systemowi Informacji Przestrzennej Powiatu Krośnieńskiego – Portal turystyczny³⁶ oraz platformie Visit Krosno³⁷. Platforma Visit Krosno integruje wydarzenia kulturalne i atrakcje turystyczne na terenie MOF oraz w okolicy. Niezwykle istotnym elementem spójności w zakresie rozwoju tej gałęzi gospodarki w MOF Krosno jest wprowadzona w 2022 roku Krośnieńska Karta Turysty, która pozwala na korzystanie w ramach jednego biletu z atrakcji turystycznych zarówno

³⁵ <https://visitkrosno.pl/>

³⁶ <http://sip.powiat.krosno.pl/>

³⁷ <https://visitkrosno.pl/>

Krosna, jak i okolic. Mimo iż turystyczna promocja MOF ma miejsce, wnioskiem nasuwającym się z przeprowadzonych badań jest jego niewystarczająca skala, niedocierająca do dostatecznej liczby odbiorców i brak dostatecznego zintegrowania oferty turystycznej w spójny produkt turystyczny. Przerepracowaniu na nowo powinna także podlegać marka promocyjna obszaru.

Zatem jak wskazano, mimo, iż obszar cechuje się niezwykle ciekawą ofertą turystyczną stopień jego wykorzystania oceniany jest jako nie w pełni wykorzystany. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w 2022 roku wynosiła 20, natomiast liczba miejsc noclegowych była równa 767, z czego w samym mieście rdzeniu było ich 549³⁸. Na uwagę zasługuje, iż obiektów oferujących noclegi na terenie MOF Krosno zarejestrowanych na popularnym portalu internetowym jest ponad 30³⁹. Liczba turystów odwiedzających MOF Krosno znacznie zmalała na przestrzeni 2020 i 2021 roku z powodu pandemii COVID-19. Aktualnie wskaźnik ten wzrasta, nie osiągnął jednak jeszcze poziomu sprzed wspomnianego kryzysu. Niemniej jednak zauważyć należy współzależność gmin MOF w tym zakresie, bowiem lokalizacja miejsc noclegowych nie przekłada się bezpośrednio na obszar zwiedzania. Turyści korzystający z noclegów w obszarze swój czas wolny dzielą pośród wszystkie jst.

Na terenie MOF Krosno działalność kulturalna prowadzona jest przez Gminne Ośrodki Kultury. Organizacja imprez kulturalnych najczęściej ma miejsce w Krośnie (215), najrzadziej zaś w Gminie Korczyna (19)⁴⁰. Wydarzenia kulturalne, mimo iż mają miejsce w konkretnych gminach swoim zasięgiem i uczestnictwem obejmują mieszkańców z całego MOF Krosno, najpopularniejszymi z nich są m. in.:

- Dożynki Gminne
- Biesiada Karpacka w Chorkówce
- Festiwal Kultur Pogranicza - Karpackie Klimaty
- Impreza Balony nad Krosnem (w tym Międzynarodowe Górskie Zawody Balonowe)
- Young Arts Festival Krosno
- Ogólnopolski Rajd Rowerowy
- Dni Jedlicza

Działalność kulturalna prowadzona jest również przez Biblioteki publiczne. Na terenie MOF Krosno w 2022 roku funkcjonowało łącznie 35 bibliotek publicznych wraz z filiami, z czego najwięcej mieściło się w Gminie Chorkówka (9) i Krosno (8), najmniej zaś w Gminie Korczyna (2) i Krościenko Wyżne (2). Najwięcej bibliotek publicznych przypadających na 10 tys. ludności znajdowało się w Gminie Chorkówka (6,7). Na jedną placówkę

³⁸ Na podstawie danych z BDL GUS na 2022 rok (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

³⁹ <https://www.booking.com/>

⁴⁰ Na podstawie danych z BDL GUS na rok 2021 (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

biblioteczną zaś największa liczba ludności przypadała w Gminie Korczyna (5 554)⁴¹. Zauważalną tendencją, w każdej z gmin MOF Krosno, jest spadek liczby czytelników bibliotek publicznych.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI / PODSUMOWANIE

- Wewnętrzne zróżnicowanie pod względem rozwoju gospodarczego, dysproporcja między Krosnem a pozostałymi gminami
- Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym MOF Krosno niski, w tym niższy niż średni w województwie podkarpackim
- Spadek liczby osób bezrobotnych od 2016 r. w każdej gminie MOF Krosno
- Rozbudowana oferta terenów inwestycyjnych, nie w pełni jednak uzbrojonych i przygotowanych pod szybką lokalizację nowych przedsiębiorstw
- Niezróżnicowany rynek pracy oraz brak oferty wysokopłatnych miejsc pracy
- Bogata, dość dobrze zinwentaryzowana, oferta turystyczna, oparta w głównej mierze o walory środowiskowe
- Wysokie walory kulturowe
- Niedostateczne wykorzystanie istniejących walorów i oferty turystycznej
- Bogate przemysłowe dziedzictwo historyczne, które stanowić może podstawę do rozwoju turystyki oraz gospodarki

⁴¹ Na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

3.2. Sfera społeczna

Stan ludności

W 2022 roku liczba ludności MOF Krosno wynosiła 111 804 osób, co stanowiło około 5,28% populacji województwa podkarpackiego. Wartość ta od 2016 roku spadła o 3 398 osoby, to jest o około 3%. Ponadto jest to spadek większy niż prognozowany⁴². Największą część mieszkańców MOF Krosno stanowią osoby zamieszkujące miasto rdzeń – Krosno, najmniejszą Gminę Krościenko Wyżne. Spadek liczby ludności obserwowany jest w każdej z gmin wchodzących w skład MOF Krosno, poza Gminą Chorkówka. Średnia gęstość zaludnienia w 2022 roku wynosiła około 264 os/km², z czego najwyższa wartość notowana była w mieście Krośnie - 991,3 os/km², a najniższa w Gminie Wojaszówka – 110,3 os/km². Gęstość zaludnienia MOF Krosno w 2022 roku była ponad dwukrotnie wyższa niż średnia dla województwa podkarpackiego, co wskazuje na możliwości rozwojowe i jego wysoki potencjał ludzki. Zmiany wskazanych parametrów, między rokiem 2016, 2019 i 2022 dla każdej z jst, w odniesieniu do województwa podkarpackiego, obrazuje Tabela nr 4, gęstość zaludnienia w 2022 roku zaś Rysunek nr 10.

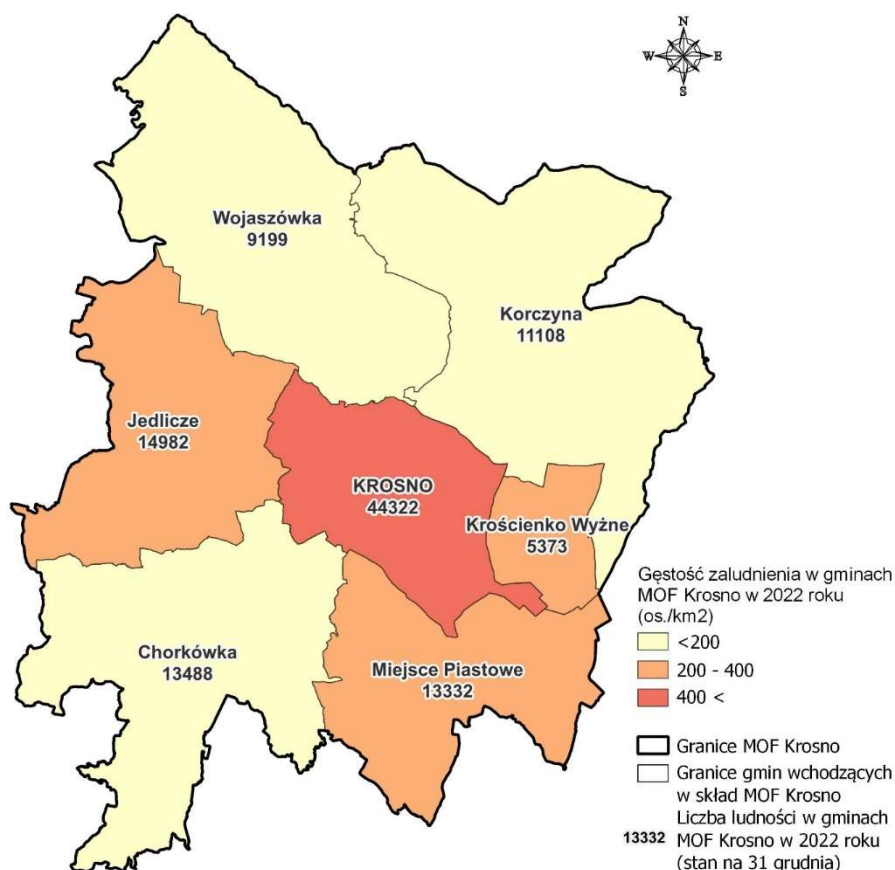
Tabela nr 4. Stan ludności w MOF Krosno i województwie podkarpackim w 2016, 2019 i 2022 roku

Nazwa jst	Liczba ludności (stan na 31 grudnia)			Gęstość zaludnienia (os/1 km ²)		
	2016	2019	2022	2016	2019	2022
Województwo podkarpackie	2 127 656	2 127 164	2 079 098	119,2	119,2	116,5
MOF Krosno	115 202	115 027	111 804	272,0	271,6	264,0
Krosno	46 565	46 291	44 322	1 070,5	1 064,2	991,3
Chorkówka	13 482	13 464	13 488	174,3	174,1	174,4
Jedlicze	15 512	15 432	14 982	264,8	263,5	255,8
Korczyna	11 146	11 207	11 108	119,8	120,4	119,4
Krościenko Wyżne	5 570	5 613	5 373	341,5	344,1	350,3
Miejsce Piastowe	13 664	13 691	13 332	266,3	266,8	261,1
Wojaszówka	9 263	9 329	9 199	111,1	111,9	110,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

⁴² Zgodnie z dokumentem przygotowanym przez GUS pn. „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030” liczba ludności MOF Krosno w 2022 roku wynosić miała 113 986. Ponadto prognozowany jest dalszy spadek tegoż parametru.

Rysunek nr 10. Stan ludności w gminach MOF Krosno w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

W gminach MOF Krosno struktura wieku mieszkańców jest porównywalna, co wskazuje Tabela nr 5. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w każdej z gmin w 2022 roku był wyższy niż udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i zgodnie z dostępnymi danymi stale rośnie. Trend ten jest zgodny z występującym w całej Polsce zjawiskiem starzejącego się społeczeństwa i jest zauważalny przez mieszkańców. Najwyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem obserwowany jest w Gminie Miasto Krosno – 27,2%, najniższy zaś w Gminie Chorkówka – 20,2%.

Tabela nr 5. Udział ludności MOF Krosno i województwa podkarpackiego według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2016, 2019, 2022

Nazwa jst	Udział ludności								
	w wieku przedprodukcyjnym (%)			w wieku produkcyjnym (%)			w wieku poprodukcyjnym (%)		
	2016	2019	2022	2016	2019	2022	2016	2019	2022
Województwo podkarpackie	18,4	18,2	18,7	62,9	61,5	59,5	18,8	20,4	21,7
Krosno	16,6	16,4	16,8	60,4	58,2	56,0	23,0	25,4	27,2

Chorkówka	20,1	19,3	19,5	61,9	61,4	60,3	18,0	19,3	20,2
Jedlicze	18,2	18,2	19,3	62,5	60,8	58,4	19,3	21,0	22,3
Korczyna	19,5	19,4	19,9	62,1	60,9	59,3	18,4	19,7	20,8
Krościenko Wyżne	20,2	19,6	19,4	62,5	62,2	60,0	17,3	18,2	20,6
Miejsce Piastowe	18,7	18,2	18,8	62,3	61,5	59,5	19,0	20,4	21,6
Wojaszówka	19,1	18,7	19,2	62,2	61,2	59,8	18,7	20,1	21,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

Ruchy migracyjne

Jak wskazuje Tabela nr 6 przeważającą prawidłowością na terenie MOF Krosno jest ujemne saldo migracji na 1000 ludności, oznacza to, iż od 2016 roku więcej osób decyduje się na wyjazd z większości gmin MOF Krosno niż na przyjazd do nich. Gminami, w których obserwowane jest ujemne saldo migracji na 1000 ludności we wszystkich analizowanych latach (2016, 2019, 2022) są Krościenko Wyżne i Krosno, natomiast dodatni wskaźnik obserwuje się w gminach Chorkówka i Wojaszówka. Tendencja ta związana może być z występującą wewnątrz MOF Krosno suburbanizacją, polegającą na odpływie mieszkańców na tereny o charakterze wiejskim. Jest to kompromis między życiem w sąsiedztwie natury a dostępem do lepszego zatrudnienia czy wyższej jakości życia co związane jest z bliskością miasta. Wewnętrzne przepływy mieszkańców świadczą o silnych powiązaniach MOF Krosno.

Zdecydowana większość ruchów migracyjnych miejsce miała w obrębie kraju, saldo migracji zagranicznych w żadnej z gmin w analizowanych latach nie był niższy niż -15, ani wyższy niż 5. Emigracja z MOF Krosno umotywowana jest głównie poszukiwaniem miejsc pracy, w szczególności tych wysokopłatnych i różnorodnych, przez osoby młode, na co wskazują badania diagnostyczne przeprowadzone na potrzeby Strategii ZIT.

Tabela nr 6. Saldo migracji w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019, 2022

Nazwa jst	Saldo migracji								
	ogółem na 1000 ludności			wewnętrznych			zagranicznych		
	2016	2019	2022	2016	2019	2022	2016	2019	2022
Województwo podkarpackie	-0,77	-1,39	-1,00	-2 047	-3 462	-2 228	408	512	139
Krosno	-2,48	-1,62	-2,40	-102	-86	-107	-14	11	0
Chorkówka	1,34	0,74	1,56	18	22	19	0	-12	2
Jedlicze	bd.	-1,56	1,07	1	-26	11	-1	2	5
Korczyna	1,35	-2,59	0,72	14	-35	8	1	6	0
Krościenko Wyżne	-3,04	-3,55	-5,39	-17	-22	-27	0	2	-2

Miejsce Piastowe	2,85	-2,20	-1,28	25	-31	-21	14	1	4
Wojaszówka	0,97	0,86	2,27	12	11	24	-3	-3	-3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 07.07.2023 r.)

Wychowanie przedszkolne i szkolnictwo

Krosno jest silnym ośrodkiem edukacyjnym o rozwiniętej bazie oświatowej na każdym etapie kształcenia. Korzystają z niej mieszkańcy z całego MOF, co świadczy o silnych wewnętrznych relacjach jst. Edukacja przedszkolna prowadzona jest w każdej z gmin współtworzących MOF Krosno, najwięcej placówek świadczących usługi tego typu w 2021 roku mieściło w Krośnie (19) oraz Gminie Chorkówka (16), najmniej zaś w Wojaszówce (1) oraz Krościenku Wyżnym (3). Łączna liczba przedszkoli oraz pozostałych obiektów udzielających wychowanie przedszkolne od 2016 roku jest niemal niezmienna. Najwięcej dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedną placówkę wychowania przedszkolnego, co bezpośrednio związane może być z niskim do nich dostępem, w 2021 roku zamieszkiwało Gminę Wojaszówka (295) oraz Korczyna (129,67). Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w każdej gminie MOF Krosno w 2021 roku był wyższy niż 60%. Co istotne w Gminie Miasto Krosno odsetek ten przekroczył 100%, co świadczy o tym, że w krośnieńskich przedszkolach wychowanie otrzymywały dzieci niezamieszkujące miasto, najpewniej mieszkające na terenie gmin współtworzących MOF. Jest to bezpośrednie wskazanie na codzienne przepływy ludności, które świadczą o silnym wewnętrznym powiązaniu funkcjonalnym. Sytuację w zakresie wychowania przedszkolnego w MOF i województwie podkarpackim obrazuje Tabela nr 7.

Tabela nr 7. Wychowanie przedszkolne w gminach MOF Krosno oraz województwie podkarpackim w latach, 2016, 2019, 2021⁴³

Nazwa jst	Przedszkola, przedszkola specjalne, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne [ob.]			Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedną placówkę wychowania przedszkolnego			Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym [%]		
	2016	2019	2021	2016	2019	2021	2016	2019	2021
Województwo podkarpackie	1 506	1 534	1 518	84,18	73,73	80,61	77,3	86,2	85,7
Krosno	18	18	19	79,69	76,06	76,00	101,5	108,6	106
Chorkówka	15	16	16	103,50	75,00	84,40	70,3	75,2	77,5
Jedlicze	11	11	11	92,60	86,20	93,20	56,4	65,9	66,3
Korczyna	9	8	7	118,00	110,33	129,67	73,4	76,7	80,7
Krościenko Wyżne	3	3	3	89,50	81,00	87,00	77,1	85,8	83,3

⁴³ Najnowsze dostępne do pobrania dane na dzień 13.07.2023 r.

Miejsce Piastowe	9	11	11	131,67	92,75	105,75	82,5	87,9	86,8
Wojaszówka	1	1	1	280,00	260,00	295,00	72,5	78,5	82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 13.07.2023 r.)

Na terenie MOF Krosno funkcjonuje łącznie 55 szkół podstawowych, a liczba ta jest niemal niezmienna od 2016 roku. Najwięcej placówek o tym typie mieści się w Krośnie (14) i Gminie Chorkówka (12), najmniej w Gminie Krościenko Wyżne (1). Najwięcej uczniów w 2021 roku przypadało na 1 oddział w szkołach podstawowych w gminie Krościenko Wyżne (19), najmniej w Gminie Chorkówka (12). Wskaźnik ten od 2016 roku maleje w gminach Krosno i Chorkówka, rośnie zaś w Korczynie i Miejscu Piastowym. Współczynniki skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w badanych latach wewnątrz MOF Krosno były zróżnicowane. Najniższy wskaźnik w 2021 roku odnotowany został w Gminie Krościenko Wyżne (ok. 69%), najwyższy zaś w mieście rdzeniu Krośnie (ok. 113%). Współczynnik skolaryzacji na poziomie powyżej 100% wynika z silnych powiązań funkcjonalnych między gminami, a w szczególności z pobierania nauki przez dzieci z gmin MOF w mieście rdzeniu. Sytuację w zakresie edukacji podstawowej w MOF i województwie podkarpackim obrazuje Tabela nr 8.

Tabela nr 8. Szkoły podstawowe w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019, 2021⁴⁴

Nazwa jst	Liczba szkół podstawowych [ob.]			Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych			Współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły podstawowe [%]		
	2016	2019	2021	2016	2019	2021	2016	2019	2021
Województwo podkarpackie	-	-	-	16	15	15	92,92	93,22	92,27
Krosno	13	14	14	20	19	18	109,52	110,80	112,57
Chorkówka	12	12	12	14	12	12	91,67	86,09	85,42
Jedlicze	9	9	9	15	15	15	83,83	79,79	79,39
Korczyna	7	6	5	13	15	15	87,93	88,32	84,28
Krościenko Wyżne	1	1	1	19	18	19	71,72	68,87	69,28
Miejsce Piastowe	8	8	8	16	15	17	90,68	90,79	87,51
Wojaszówka	5	6	6	14	13	14	85,35	83,33	82,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

W 2021 roku⁴⁵ na obszarze MOF Krosno funkcjonowało 9 liceów ogólnokształcących, z czego 7 mieściło się w Krośnie, 1 w Gminie Jedlicze, 1 w Gminie Miejsce Piastowe. Liczba

⁴⁴ Najnowsze dostępne do pobrania dane na dzień 13.07.2023 r.

techników dla młodzieży w 2021 roku wynosiła 12, 7 znajdowało się w Krośnie, 4 w Gminie Miejsce Piastowe, 1 zaś w Gminie Jedlicze. Dodatkowo w Krośnie działało łącznie 6 zasadniczych szkół zawodowych, szkół branżowych I i II stopnia i szkół przysposabiających do pracy zawodowej. Oznacza to, iż młodzież w wieku ponadpodstawowym, mieszkająca na terenie MOF Krosno, swoją edukację średnią w większości prowadzi w mieście rdzeniu.

Co więcej w mieście Krosno mieści się 1 szkoła wyższa, to jest Państwowa Akademia Nauk Stosowanych, która oferuje nauczanie na poziomie licencjackim, inżynierskim, magisterskim, a także prowadzi studia podyplomowe. Łącznie naukę w placówce otrzymuje około 2 tysięcy studentów. Na terenie Gminy Miasto Krosno funkcjonuje Krośnieński Uniwersytet Trzeciego Wieku.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI / PODSUMOWANIE

- Systematyczny spadek liczby ludności MOF Krosno
- Niekorzystna struktura wieku ludności i zwiększający się udział ludności w wieku poprodukcyjnym w każdej z gmin
- Występujące zjawisko migracji wewnątrz MOF, z tendencją do wyprowadzki z miasta rdzenia na rzecz gmin ościennych
- Występująca migracja zewnętrzna, związana w głównej mierze z poszukiwaniem różnorodnych i wysokopłatnych miejsc pracy wśród młodych ludzi
- Dobry dostęp do usług oświatowych, wskazujący jednocześnie na silne powiązania gmin MOF z miastem rdzeniem
- Obserwowany spadek liczby uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych świadczący o starzejącym się społeczeństwie
- Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego

⁴⁵ Na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

3.3. Sfera środowiskowa

MOF Krosno mieści się w mezoregionie Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej, Pogórze Jasielskie, Pogórze Strzyżowskie, Pogórze Bukowskie oraz Pogórze Dynowskie. Lokalizacja ta zapewnia mu wyjątkową atrakcyjność przyrodniczą oraz sąsiedztwo bogatych zasobów.

Łączna powierzchnia gruntów leśnych na terenie MOF Krosno wynosi ok. 7 944 ha, co daje wskaźnik lesistości na poziomie ok. 21%, stanowiący wartość niższą niż ta dla województwa podkarpackiego (38,3%). Gminą o najniższym wskaźniku lesistości jest Krosno (0,5%), o najwyższym zaś Korczyna (35,4%)⁴⁶. Wartości dla jst od 2016 roku są niemal niezmiennie.

Na terenie MOF Krosno, głównie w jego północnej części, licznie występują formy ochrony przyrody, wskazane za pomocą Rysunku 11, wśród których wymienić można:

- Rezerwat przyrody Prządki im. prof. Henryka Świdzińskiego
- Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną
- Obszary Chronionego Krajobrazu:
 - Czarnorzecki Obszar Chronionego Krajobrazu
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego
- Obszary Natura 2000 Specjalne Obszary Ochrony:
 - Jasiołka
 - Łąki nad Wojkówką
 - Łąki w Komborni
 - Ostoja Czarnorzecka
 - Wisłok Środkowy z Dopływami
 - Wisłoka z dopływami
- Punktowe pomniki przyrody
- Stanowiska dokumentacyjne:
 - Sztolnie w Węglówce
 - Sztolnie w Czarnorzekach
- Użytki ekologiczne

Ponadto przez północną część MOF Krosno przebiegają korytarze ekologiczne.

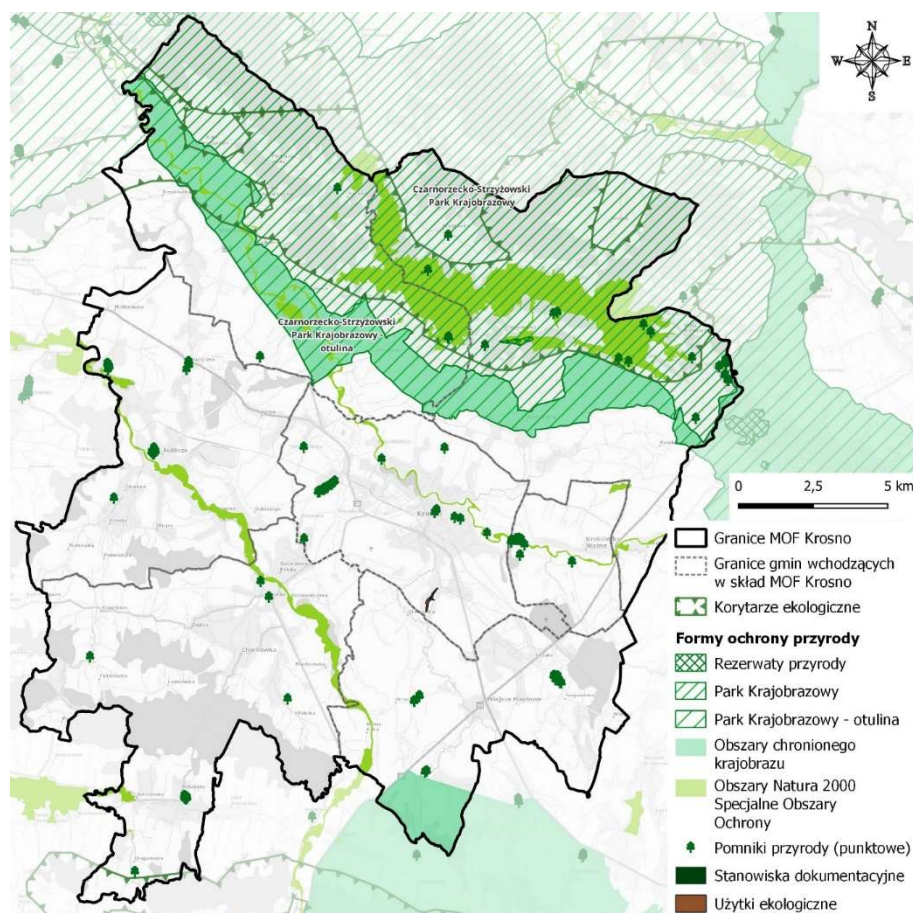
Walory środowiskowe, a wśród nich te wymienione powyżej, stanowią bardzo ważny dla MOF Krosno atraktor turystyczny, odgrywający jednocześnie rolę ochronną, ekologiczną i krajobrazową. Atut ten dostrzegany jest również przez mieszkańców i określany jako zarówno mocna strona jak i potencjał regionu. Dodatkowo konieczność zachowania ich

⁴⁶ BDL GUS, stan na 2022 r. (data pozyskania danych: 07.07.2023 r.)

ciągłości i jakości, a także ochrona systemu przyrodniczego jest czynnikiem warunkującym powiązania wewnątrz MOF.

Mimo, iż walory środowiskowe Obszaru są wysokie zgodnie z dostępnymi opracowaniami oraz głosem mieszkańców w miastach, szczególnie w mieście rdzeniu, stwierdzić można deficyt terenów zieleni urządzonej, w tym parków, skwerów i zieleńców.

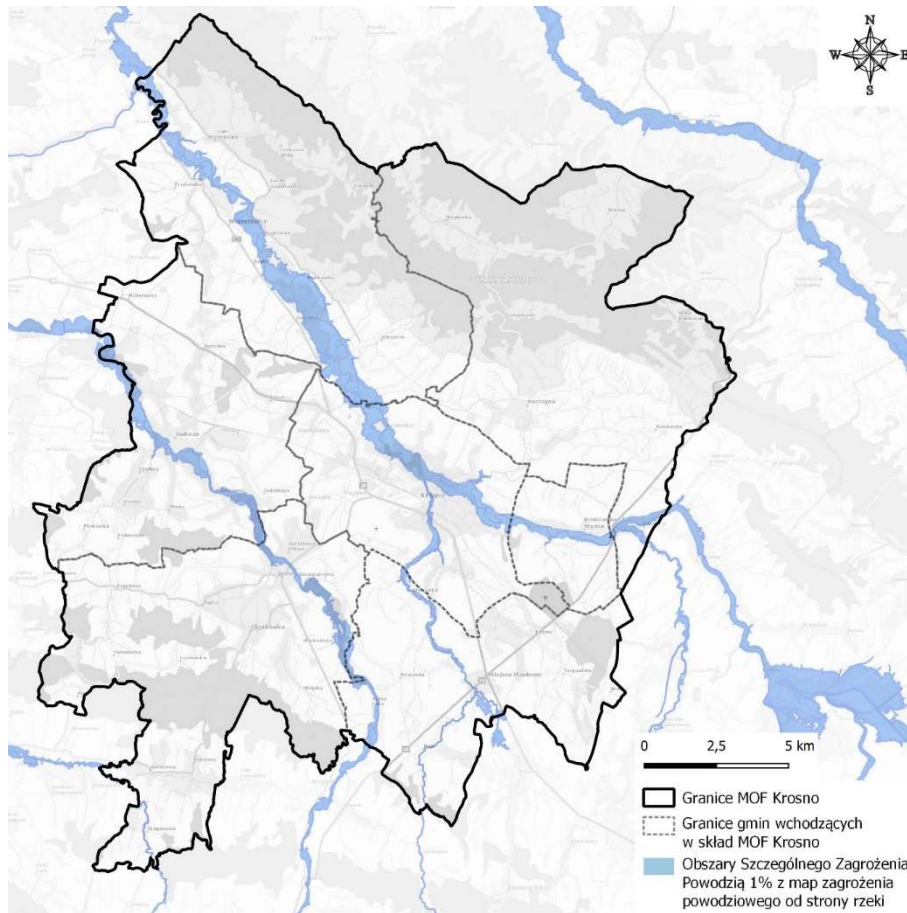
Rysunek nr 11. Formy ochrony przyrody na terenie MOF Krosno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Główniej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Na terenie każdej z gmin współtworzącej MOF Krosno występują Obszary Szczególnej Zagrożenia Powodzią 1% z map zagrożenia powodziowego od strony rzek (Rysunek nr 12). Każda z głównych rzek przepływających stwarza potencjalne zagrożenie, z czego najrozleglejsze określone zostało dla Wisłoka. Najpoważniejszym ryzykiem, mogącym jednocześnie powodować konflikty przestrzenne oraz bezpośrednio niebezpieczeństwo dla mieszkańców, jest występowanie Obszarów Szczególnej Zagrożenia Powodzią 1% na terenach zabudowanych, w tym zabudową mieszkaniową.

Rysunek nr 12. Obszary Szczególnego Zagrożenia Powodzią 1% z map zagrożenia powodziowego od strony rzeki na terenie MOF Krosno

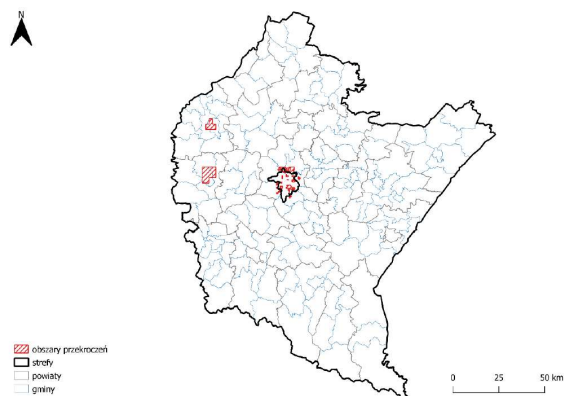

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

MOF Krosno cechuje się, w skali Polski, dobrą jakością powietrza. Zgodnie z dokumentem pn. „Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Podkarpackim – Raport Wojewódzki za rok 2021” w 2021 r. żadna z jst nie zakwalifikowana została jako obszar przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia, co wskazuje Rysunek nr 13.

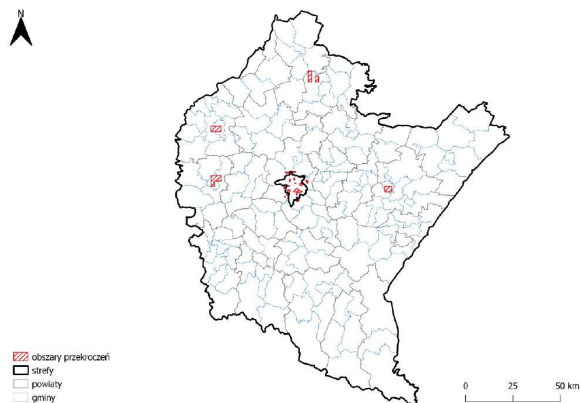
Żadna z gmin MOF Krosno nie zakwalifikowana została jako obszar przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 fazy II określonego ze względu na ochronę zdrowia, co obrazuje Rysunek nr 14.

Rysunek nr 13. Zasięg obszarów przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 roku

Źródło: Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Podkarpackim – Raport Wojewódzki za rok 2021

Rysunek nr 14. Zasięg obszarów przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 fazy II określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 roku

Źródło: Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Podkarpackim – Raport Wojewódzki za rok 2021

Na terenie MOF Krosno potencjalnymi emitentami bardzo dużych ilości zanieczyszczeń może być działalność gospodarcza, która zajmuje się przetwórstwem lub składowaniem materiałów wydzielających przy spalaniu szkodliwe substancje. Dodatkowo wpływ na jakość powietrza ma natężenie ruchu kołowego oraz niska emisja związana z indywidualnymi źródłami ciepła⁴⁷.

Klimat akustyczny zarówno MOF Krosno, jak i całego województwa podkarpackiego, kształtowany jest w głównej mierze przez hałas komunikacyjny. Największe zagrożenie jego wystąpieniem występuje wzdłuż dróg krajowych nr 28 i 19 oraz wojewódzkich.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI / PODSUMOWANIE

- Bogate walory środowiskowe, głównie skoncentrowane w północnej części MOF
- Licznie występujące formy ochrony przyrody
- Deficyt terenów zieleni zorganizowanej w miastach
- Wysoka jakość środowiska naturalnego
- Wysoka jakość powietrza
- Szacunek i świadomość mieszkańców w zakresie wartości walorów środowiskowych MOF Krosno

⁴⁷ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla obszaru obejmującego Miasto Krosno oraz Gminy: Jedlicze, Miejsce Piastowe, Chorkówka, Korczyn, Wojaszówka i Krościenko Wyżne – Aktualizacja 2019

3.4. Sfera infrastrukturalna

Infrastruktura komunikacyjna

MOF Krosno cechuje się strategicznym położeniem w pobliżu granicy Polski ze Słowacją oraz miasta wojewódzkiego Rzeszowa. Centrum miasta rdzenia oddalone jest o około 60 km od Rzeszowa. Aktualnie funkcjonująca infrastruktura komunikacyjna jednak nie zapewnia pełnego i sprawnego skomunikowania, a brak dobrej jakości połączeń drogowych z pozostałymi ośrodkami wojewódzkimi wpływa w oczywisty sposób na czas dojazdu do nich, co potwierdzone zostało w przeprowadzonych badaniach. Przez MOF Krosno przebiegają droga krajowa nr 19 klasy GP⁴⁸, łącząca trzy aglomeracje we wschodniej Polsce: białostocką, lubelską oraz rzeszowską i stanowiąca połączenie ze Słowacją oraz droga krajowa nr 28 klasy GP przebiegająca przez województwa podkarpackie i małopolskie. Ponadto na obszarze ciągną się droga wojewódzka nr 990 oraz droga wojewódzka nr 991. Odległość do najbliższej autostrady (A4) wynosi około 70 km. Połączenia komunikacyjne, zarówno te wewnątrz MOF jak i z miastem wojewódzkim oraz innymi regionami Polski, ocenione zostały w toku badań jako zdecydowanie słaba strona regionu, wymagająca nowych inwestycji z tego zakresu.

Niezwykle ważną inwestycją infrastrukturalną, będącą w realizacji, jest droga ekspresowa S19, której zakończenie robót na odcinku przebiegającym przez MOF Krosno przypada na 2025- 2026 rok⁴⁹. Ciąg jest elementem międzynarodowego szlaku Via Carpatia, łączącego Europę Północną i Południową, a w Polsce jego długość wynosić będzie ok. 700 km i łączyć 5 województw. Jej realizacja to wielka szansa dla całego regionu Podkarpacia, w tym dla MOF Krosno. Droga ekspresowa S19 m. in. przyczyni się do poprawy dostępności obszaru, a co za tym idzie rozwoju gospodarczego i turystycznego, skróci czas podróży do ważnych ośrodków regionalnych i ponadregionalnych, a także poprawi bezpieczeństwo drogowe.

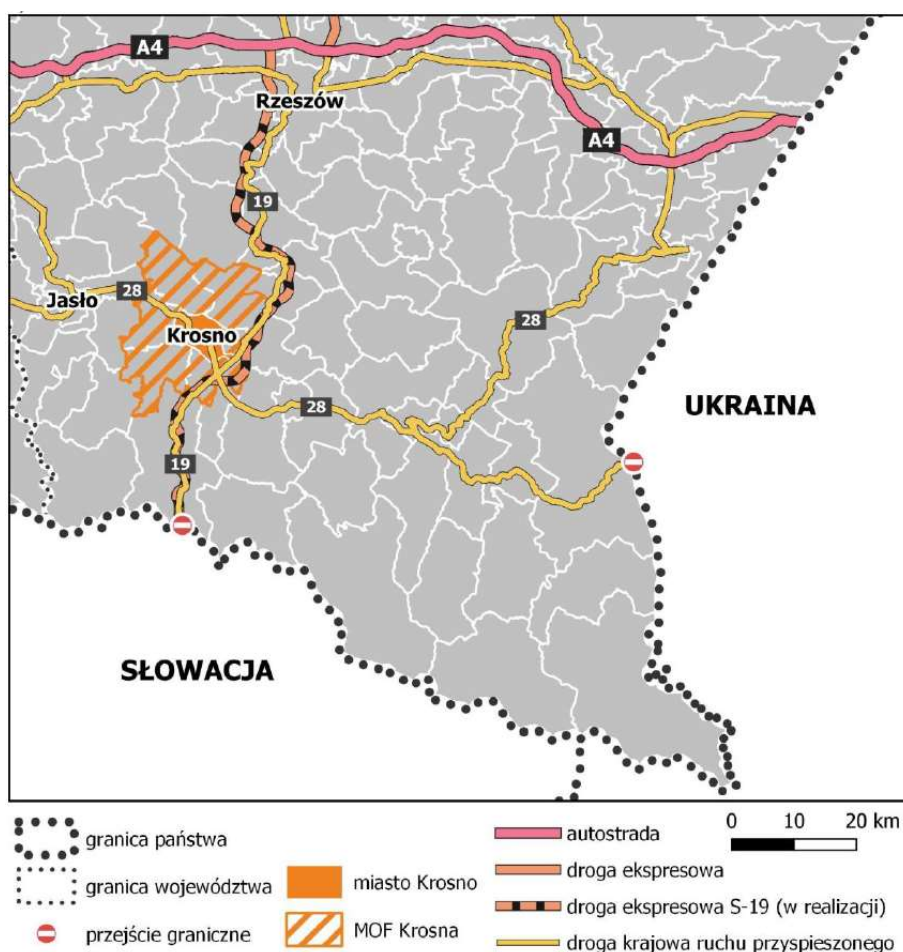
Kolejnym istotnym zamierzeniem drogowym jest budowa drogi, która połączy drogę krajową nr 28 w miejscowości Potok, z drogą powiatową nr 1947R w miejscowości Jedlicze. Zapewniać ona będzie bezpośrednie połączenie miasta Jedlicze, w tym zakładu Orlen Południe, z budowaną S19 czyli Via Carpatią.

Gminy współtworzące MOF Krosno cechują się silnymi powiązaniem komunikacyjnymi o czym świadczy ukształtowanie sieci drogowej oraz dostępność dystansowa i czasowa do ośrodków lokalnych każdej z gmin. Odległość między Urzędem Miasta Krosno, a Urzędami każdej z Gmin MOF wynosi od ok. 8 do 15 km. Dodatkowo na obszarze analizowanym stałym zjawiskiem są migracje wahałowe, polegające na codziennych dojazdach do pracy i szkół mieszkańców pomiędzy gminami MOF, głównie do jego rdzenia Krosna. Uwarunkowania komunikacyjne obszaru wskazuje Rysunek nr 15.

⁴⁸ droga główna ruchu przyspieszonego

⁴⁹ <https://www.gov.pl/web/gddkia/mapa-stanu-budowy-drog3> (Data dostępu: 13.07.2023)

Rysunek nr 15. Uwarunkowania komunikacyjne MOF Krosno i okolic

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Krosno na lata 2023-2030 (projekt wyłożony do konsultacji społecznych od 7 kwietnia do 12 maja 2023 r.)

Przez MOF Krosno biegnie niezelektryfikowana linia kolejowa nr 108 relacji Stróże – Krościenko oraz linia kolejowa nr 106 Rzeszów Główny – Jasło, a stacje kolejowe mieszczą się w gminach Jedlicze, Krosno, Wojaszówka oraz Miejsce Piastowe. Istotność połączeń kolejowych w codziennych dojazdach mieszkańców jest śladowa. Niemniej planowana jest budowa łącznicy między liniami kolejowymi nr 106 (łączącej Rzeszów z Jasłem) a nr 108 (łączącej Stróże, Jasło, Krosno, Nowy Zagórz, Ustrzyki Dolne i Krościenko). Inwestycja ta sprawi, że sieć kolejowa na terenie MOF Krosno, stanie się bardziej spójna, atrakcyjna i stworzy możliwość wprowadzenia lepszej oferty przewozowej przez organizatorów przewozów, a dojazd do stolicy województwa stanie się krótszy.

Mieszczące się na terenie miasta rdzenia lotnisko cywilne służy w głównej mierze jako baza dla ośrodków szkolenia lotniczego, centrum sportów lotniczych, infrastruktura niezbędna dla producentów branży lotniczej oraz baza dla małej komunikacji pasażerskiej i usług transportu lotniczego towarów⁵⁰.

⁵⁰ <http://lotniskokrosno.com/> (dostęp: 13.07.2023)

System transportu publicznego, realizowany przez MKS Sp. z o. o. Krosno⁵¹, bazujący na komunikacji autobusowej, swoim zasięgiem obejmuje wszystkie gminy współtworzące MOF Krosno, na mocy porozumienia w sprawie wspólnej polityki transportowej, co wskazuje na silne powiązanie komunikacyjne obszaru. Tabor spółki dysponuje 46 autobusami, z czego część z nich stanowią nowoczesne pojazdy hybrydowe. Sieć komunikacji zbiorowej tworzy 19 linii, z czego 5 kursuje wyłącznie w obrębie miasta rdzenia w ramach strefy miejskiej, pozostałe obsługują połączenia w 4 strefach podmiejskich. W celu wygodnego planowania podróży na terenie MOF Krosno funkcjonuje aplikacja mobilna „MyBus”, która oprócz tradycyjnego rozkładu jazdy, wyświetla najbliższe odjazdy w formie tzw. tablicy najbliższych odjazdów, na podstawie danych uzyskanych ze śledzenia pojazdów przez system GPS.⁵² Na uwagę zasługuje jednak fakt, iż ta forma transportu nie cieszy się wśród mieszkańców dużym zainteresowaniem, z uwagi na częstotliwość jej kursowania, skutkującą ograniczoną wygodą poruszania się po MOF Krosno.

Jako słabe strony oraz problemy w Strategiach Rozwoju większości gmin MOF Krosno wskazywana jest niewystarczająco rozwinięta i spójna infrastruktura ścieżek rowerowych, skutkująca brakiem możliwości wygodnego poruszania się w Obszarze korzystając z roweru. Potrzeba ta silnie zauważalna jest również wśród Władz i mieszkańców. Łączna długość dróg dla rowerów ogółem w 2021 roku wynosiła 23,2 km⁵³.

Najczęściej wybieranym i najwygodniejszym, w kontekście aktualnych uwarunkowań i niedostatecznego rozwoju transportu zbiorowego, środkiem transportu na terenie MOF Krosno jest samochód osobowy. Wskaźnik liczby samochodów osobowych przypadających na 1000 ludności zarówno dla powiatu krośnieńskiego, jak i dla powiatu m. Krosno od 2016 do 2021 roku wzrósł o około 20%.⁵⁴

Infrastruktura techniczna

Regionalny i lokalny system infrastruktury technicznej jest jednym z najważniejszych w skali jednostki (OF MOF Krosno), zapewnia jej sprawne działanie, godne warunki życia mieszkańców oraz rozwój. Na terenie MOF Krosno dostęp do infrastruktury wodociągowej jest zróżnicowany, jednak średnio niższy niż w województwie podkarpackim. Woda dostarczana jest do każdej z gmin spójnym systemem, przez Wodociągi Krośnieńskie, funkcjonujące w ramach Krośnieńskiego Holdingu Komunalnego. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2021 roku był niższy niż 50% w 3 gminach, to jest Gminie Jedlicze (32,4%), Korczyzna (45,6%) oraz Wojaszówka (28,2%). Najwyższa wartość tegoż wskaźnika notowana była w Gminie

⁵¹ Miejska Komunikacja Samochodowa Sp. z o.o. Krosno

⁵² <http://mks-krosno.pl/>

⁵³ BDL GUS, stan na 2021 r. (data pozyskania danych: 07.07.2023 r.)

⁵⁴ BDL GUS, stan na 2021 r. (data pozyskania danych: 07.07.2023 r.)

Miasto Krosno (94,6%). W analizowanych (Tabela nr 9) latach wskaźnik korzystających z instalacji wodociągowej był stały.

Poziom dostępności w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej na terenie MOF Krosno ocenić należy jako wysoki. W większości gmin odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (zgodnie z danymi na 2021 rok) był wyższy niż 70%. Najwyższa wartość tego wskaźnika notowana była w Gminie Krościenko Wyżne (98,6%) i Krośnie (90,8%), najniższa zaś w Gminie Korczyna (55,7%) i Wojaszówka (60,7%). Co istotne w każdej z gmin MOF Krosno odsetek korzystających z instalacji kanalizacyjnej od 2016 roku nieznacznie rośnie. Oczyszczalnie ścieków na terenie MOF znajdują się na terenie Gminy Wojaszówka (oczyszczalnia biologiczna), a oczyszczalnie z podwyższonym poziomem usuwania biogenów także w Wojaszówce, w Jedliczu oraz w Krośnie⁵⁵.

Miejski Obszar Funkcjonalny Krosno cechuje się bardzo dobrze rozwiniętą siecią gazową, a stopień wykorzystania gazu sieciowego w poszczególnych gminach jest wysoki. Odsetek korzystających z instalacji gazowej wśród ogółu mieszkańców w każdej gminie MOF jest wyższy niż 80% oraz wyższy niż wskaźnik wojewódzki.

Dostęp do infrastruktury technicznej w gminach tworzących MOF oceniany jest jako bardzo dobry, w każdej z zastosowanej na etapie diagnostycznej metodzie.

Tabela nr 9. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności na terenie MOF Krosno oraz w województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2021⁵⁶

Nazwa jst	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności								
	Wodociągowej [%]			Kanalizacyjnej [%]			Gazowej [%]		
	2016	2019	2021	2016	2019	2021	2016	2019	2021
Województwo podkarpackie	80,6	81,2	81,4	69,7	71,1	72,4	72,2	72,7	74,8
Krosno	94,4	94,5	94,6	90,3	90,6	90,8	97,3	97,3	94,2
Chorkówka	67,6	68,3	68,7	68,3	71,7	76,4	91,3	90,6	92,0
Jedlicze	32,1	32,0	32,4	68,7	69,2	70,3	97,4	97,3	97,6
Korczyna	44,4	44,9	45,6	54,1	55,0	55,7	83,8	83,3	84,8
Krościenko Wyżne	80,2	80,7	81,1	98,5	98,6	98,6	93,8	94,6	96,4
Miejsce Piastowe	52,4	54,7	55,5	95,0	95,2	95,3	95,5	95,0	96,7
Wojaszówka	28,7	28,6	28,2	59,0	60,1	60,7	82,7	82,5	85,2

⁵⁵ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla obszaru obejmującego Miasto Krosno oraz Gminy: Jedlicze, Miejsce Piastowe, Chorkówka, Korczyna, Wojaszówka i Krościenko Wyżne – Aktualizacja 2019

⁵⁶ Najnowsze dostępne do pobrania dane na dzień 13.07.2023 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (data pozyskania danych: 12.06.2023 r.)

Gospodarka odpadami na terenie MOF Krosno bazuje na wspólnych dla wszystkich gmin rozwiązaniach. Funkcjonujący Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Krośnie, posiadający status Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK), umożliwia nowoczesną, skuteczną i bardziej ekologiczną niż przed laty gospodarkę odpadową całego regionu. Jest obiektem przetwarzającym odpady komunalne dostarczane z każdej z jst MOF Krosno, co świadczy o ich funkcjonalnym zintegrowaniu, a łącznie z jej usług docelowo skorzystać ma 28 gmin. Ponadto na obszarze analizowanym funkcjonuje łącznie 7 Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK). Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020 – 2026 z perspektywą do 2032 roku na terenie miasta rdzenia realizowana jest inwestycja polegająca na budowie bloku energetycznego opalanego paliwem wytworzonym na bazie pozostałości z sortowania odpadów komunalnych, który produkować będzie energię cieplną oraz elektryczną.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI / PODSUMOWANIE

- Strategiczne położenie MOF Krosno w skali Polski niewykorzystane poprzez niedostatecznie rozwinięte połączenia komunikacyjne
- Brak rozwiniętego i wygodnego dla użytkowników systemu transportu publicznego
- Niedogodne wewnętrzne i zewnętrzne połączenia komunikacyjne samochodowe i kolejowe w MOF Krosno
- Marginalna istotność i wykorzystanie komunikacji kolejowej na co dzień przez mieszkańców MOF
- Niewystarczająco rozwinięta i spójna infrastruktura ścieżek rowerowych
- Zróżnicowany, jednak obiektywnie dobry dostęp do sieci infrastruktury technicznej
- Spójny system gospodarki odpadowej

3.5. Identyfikacja potrzeb każdej z gmin

Każda z gmin współtworzących MOF Krosno posiada obowiązujący lub opracowywany aktualnie dokument „Strategia Rozwoju Gminy”. Składa się on z części diagnostycznej, będącej kompendium wiedzy o obecnym stanie jednostki i kierunkowej, wskazującej kluczowe jej przyszłe potrzeby oraz cele, które chce osiągnąć. Na bazie analizy Strategii Rozwoju Gmin wchodzących w skład MOF wskazano poniżej ich kierunki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Cele strategiczne formułowane w niniejszych dokumentach odnoszą się głównie do dziedzin jakimi są m. in.: turystyka i kultura, jakość życia mieszkańców, przedsiębiorczość, środowisko. Podobieństwo i porównywalność celów rozwojowych świadczą o powiązaniu gmin MOF, a także daje podstawę do założenia, iż osiągnięcie niektórych z nich będzie łatwiejsze dzięki zawartemu Porozumieniu w sprawie powołania Związku ZIT.

KROSNO	
Charakterystyka	Miasto na prawach powiatu, jednocześnie jedyna gmina miejska w MOF Krosno, cechująca się największą liczbą mieszkańców, stanowiąca jego rdzeń. Gmina stanowi ośrodek gospodarczy, handlowo-usługowy i administracyjny, posiada ofertę edukacyjną na wszystkich poziomach kształcenia. Na terenie miasta znajdują się liczne zabytki, ponadto Krosno posiada bogatą ofertę kulturalną.
Kluczowe problemy strategiczne ⁵⁷	Obszar problemowy nr 1. Niewystarczający poziom rozwoju gospodarki innowacyjnej Obszar problemowy nr 2. Niewystarczająca oferta miasta jako miejsca do życia i rozwoju Obszar problemowy nr 3. Niska atrakcyjność miasta dla młodych Obszar problemowy nr 4. Ograniczone zasoby pracowników na rynku pracy
Cele strategiczne ⁵⁸	Cel strategiczny 1. Rozwój kapitału ludzkiego Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości Cel strategiczny 3. Rozwój gospodarki turystycznej Cel strategiczny 4. Kreowanie atrakcyjnych warunków do życia i zamieszkania w Krośnie Cel strategiczny 5. Poprawa przestrzennych i środowiskowych

⁵⁷ Strategia Rozwoju Miasta Krosna na lata 2023-2030 (projekt wyłożony do konsultacji społecznych od 7 kwietnia do 12 maja 2023 r.)

⁵⁸ Strategia Rozwoju Miasta Krosna na lata 2023-2030 (projekt wyłożony do konsultacji społecznych od 7 kwietnia do 12 maja 2023 r.)

komponentów rozwoju zrównoważonego

CHORKÓWKA

Charakterystyka

Gmina wiejska, składająca się z 14 wsi, zajmująca łącznie powierzchnię 7 735 ha. Mieszczą się w niej zabytki kultury i historii oraz atrakcje turystyczne, w tym unikalne w skali światowej muzeum – Skansen Przemysłu Naftowego i Gazowniczego w Bóbrce. Gmina silnie związana z przemysłowym dziedzictwem historycznym w zakresie przemysłu naftowego.

Cele strategiczne⁵⁹

Obszar: Zaspokojenie potrzeb mieszkańców

1. Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców

Obszar: Potencjały i zasoby Gminy

2. Dobrze rozwinięta infrastruktura Gminy umożliwiająca zrównoważony rozwój

3. Zrównoważony ład przestrzenny

4. Czyste środowisko

5. Zachowane i wykorzystane zasoby dziedzictwa kulturowego

6. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

Obszar: Gospodarka i promocja Gminy

7. Wzrost potencjału gospodarczego Gminy

JEDLICZE

Charakterystyka

Gmina miejsko-wiejska, z siedzibą w mieście Jedlicze, składająca się ponadto z 10 miejscowości wiejskich. Mieści w sobie szereg zabytków nieruchomych oraz archeologicznych. Gmina cechuje się dostępnością do linii kolejowej oraz dogodnym położeniem między ważnymi ośrodkami miejskimi – Krosnem a Jasłem.

Cele strategiczne⁶⁰

Cel strategiczny 1: Zrównoważony ład przestrzenny oraz nowoczesny rozwój

Cel strategiczny 2: Rozwój społecznie wrażliwy oparty na integracji i dialogu

Cel strategiczny 3: Poprawa konkurencyjności gminy

⁵⁹ Strategia Rozwoju Gminy Chorkówka do roku 2024 (przyjęta Uchwałą Nr XLIX/302/14 Rady Gminy Chorkówka z dnia 27 sierpnia 2014 r.)

⁶⁰ Strategia Rozwoju Gminy Jedlicze na lata 2021 – 2030

KORCZYNA	
Charakterystyka	Gmina wiejska, będąca największą gminą wchodzącą w skład MOF Krosno. Cechuje się wysokimi walorami środowiskowymi i turystycznymi, na jej terenie mieści się Park Krajobrazowy, rezerwat przyrody, szlaki turystyczne i ścieżki przyrodnicze oraz zabytki.
Cele strategiczne ⁶¹	<p><u>Obszar: Zaspokojenie potrzeb mieszkańców</u></p> <p>1. Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców</p> <p><u>Obszar: Potencjały i zasoby Gminy</u></p> <p>2. Zasoby techniczne zapewniające podniesienie poziomu życia mieszkańców i umożliwiające zrównoważony rozwój</p> <p>3. Zrównoważony ład przestrzenny</p> <p>4. Poprawa stanu środowiska naturalnego</p> <p>5. Zachowane i wykorzystane zasoby dziedzictwa kulturowego</p> <p>6. Rozwinięty kapitał ludzki i społeczny</p> <p><u>Obszar: Gospodarka i promocja Gminy</u></p> <p>7. Wzrost potencjału gospodarczego Gminy</p>

KROŚCIENKO WYŻNE	
Charakterystyka	Jednostka administracyjna o statusie gminy wiejskiej, utworzona w 1995 roku, najmniejsza i najmniej ludna z gmin MOF Krosno, charakteryzująca się jednak drugim (po Krośnie) najgęstszym zaludnieniem.
Cele strategiczne ⁶²	<p><u>Obszar: Zaspokojenie potrzeb mieszkańców</u></p> <p>Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców gminy</p> <p><u>Obszar: Zasoby i potencjały gminy</u></p> <p>Poprawa stanu rozwoju zasobów technicznych gminy</p> <p>Uporządkowana gospodarka przestrzenna gminy</p> <p>Zachowany i wykorzystany potencjał kulturowy gminy</p> <p>Poprawa stanu środowiska naturalnego gminy</p> <p>Poprawa poziomu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego gminy</p> <p><u>Obszar: Gospodarka i promocja gminy</u></p> <p>Wzrost potencjału gospodarczego gminy</p>

⁶¹ Strategia Rozwoju Gminy Korczyna do roku 2025 (przyjęta Uchwałą Nr IX/82/15 Rady Gminy Korczyna z dnia 20 października 2015 r.)

⁶² Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne do roku 2025 (przyjęta Uchwałą Nr XIII/93/2016 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 27 stycznia 2016 r.)

MIEJSCE PIASTOWE	
Charakterystyka	Gmina wiejska, składająca się z 9 sołectw, posiadająca bardzo dobre warunki komunikacyjne. Charakteryzuje się bogactwem terenów zieleni i wysokimi walorami naturalnymi oraz występowaniem obiektów zabytkowych o ponadregionalnych wartościach i chętnie odwiedzanego miejsca pielgrzymkowego.
Cele strategiczne ⁶³	<p>Cel strategiczny I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MŚP oraz innowacyjne gospodarstwa rolne, powiązana z rozwojem infrastruktury technicznej</p> <p>Cel strategiczny II: Wysoka jakość usług społeczno-edukacyjnych dostosowana do potrzeb mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny III: Zrównoważone zarządzanie rozwojem przestrzennym Gminy Miejsce Piastowe</p> <p>Cel strategiczny IV: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna Gminy oparta na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym oraz poprawa ochrony środowiska naturalnego</p>

WOJASZÓWKA	
Charakterystyka	Gmina wiejska, druga co do wielkości w MOF Krosno. Cechuje się bogactwem terenów zielonych, a na jej obszarze znajdują się zachowane ruiny gotyckiego XIV-wiecznego Zamku Kamieniec.
Cele strategiczne ⁶⁴	<p>Cel strategiczny I: Rozwój gminnej przestrzeni publicznej w zgodzie z zasadami ochrony środowiska</p> <p>Cel strategiczny II: Wzrost gospodarczy Gminy dzięki rozwiniętej przedsiębiorczości, nowoczesnemu rolnictwu i bogatej ofercie wypoczynkowej</p> <p>Cel strategiczny III: Kompleksowa oferta społeczna gwarantująca wysoką jakość życia mieszkańców</p>

⁶³ Strategia Rozwoju Gminy Miejsce Piastowe na lata 2012-2027 (przyjęta Uchwałą Nr LXXV/446/2023 Rady Gminy Miejsce Piastowe z dnia 31 stycznia 2023 r.)

⁶⁴ Strategia Rozwoju Gminy Wojaszówka na lata 2022 – 2030 (przyjęta uchwałą nr XLIII/337/2022 Rady Gminy Wojaszówka z dnia 28 listopada 2022 r.)

3.6. Analiza SWOT

Bazując na wszystkich przeprowadzonych pracach badawczych i obserwacjach, stosując triangulację metod, wykonano analizę SWOT w metodzie klasycznej (Tabela nr 10). Jest ona zestawieniem porządkującym kluczowe wnioski, przedstawionym w podziale na mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia MOF Krosno. Mocne i słabe strony to te odnoszące się do czynników wewnętrznych, szanse i zagrożenia zaś do zewnętrznych.

Tabela nr 10. Analiza SWOT

MOCNE STRONY (S)	SŁABE STRONY (W)
Niski udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, przy jednocześnie wysokim etosie pracy	Brak różnorodnego rynku pracy, oferującego wysokopłatne miejsca pracy
Występowanie terenów inwestycyjnych	Niewykorzystanie walorów turystycznych i kulturowych
Bogata oferta turystyczna i kulturowa	Niewystarczające działania promocyjne atraktorów turystycznych regionu
Dobry dostęp i wysoka jakość oferty edukacyjnej	Występujące problemy demograficzne związane ze zjawiskiem starzejącego się społeczeństwa i ogólnym spadkiem liczby ludności
Dobry dostęp do infrastruktury technicznej	Niedostatecznie rozwinięta oferta i niska dostępność systemu transportu publicznego
Szacunek i świadomość wysokich walorów środowiskowych	Brak spójnej i bezpiecznej sieci ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej
Powiązania gmin współtworzących MOF w licznych dziedzinach oraz ich zbieżne cele strategiczne gmin	Słabe połączenia komunikacyjne obszaru (zewnętrzne i wewnętrzne)
Dziedzictwo związane z przemysłem naftowym i szklarskim	Brak połączenia kolejowego większości gmin
SZANSE (O)	ZAGROŻENIA (T)

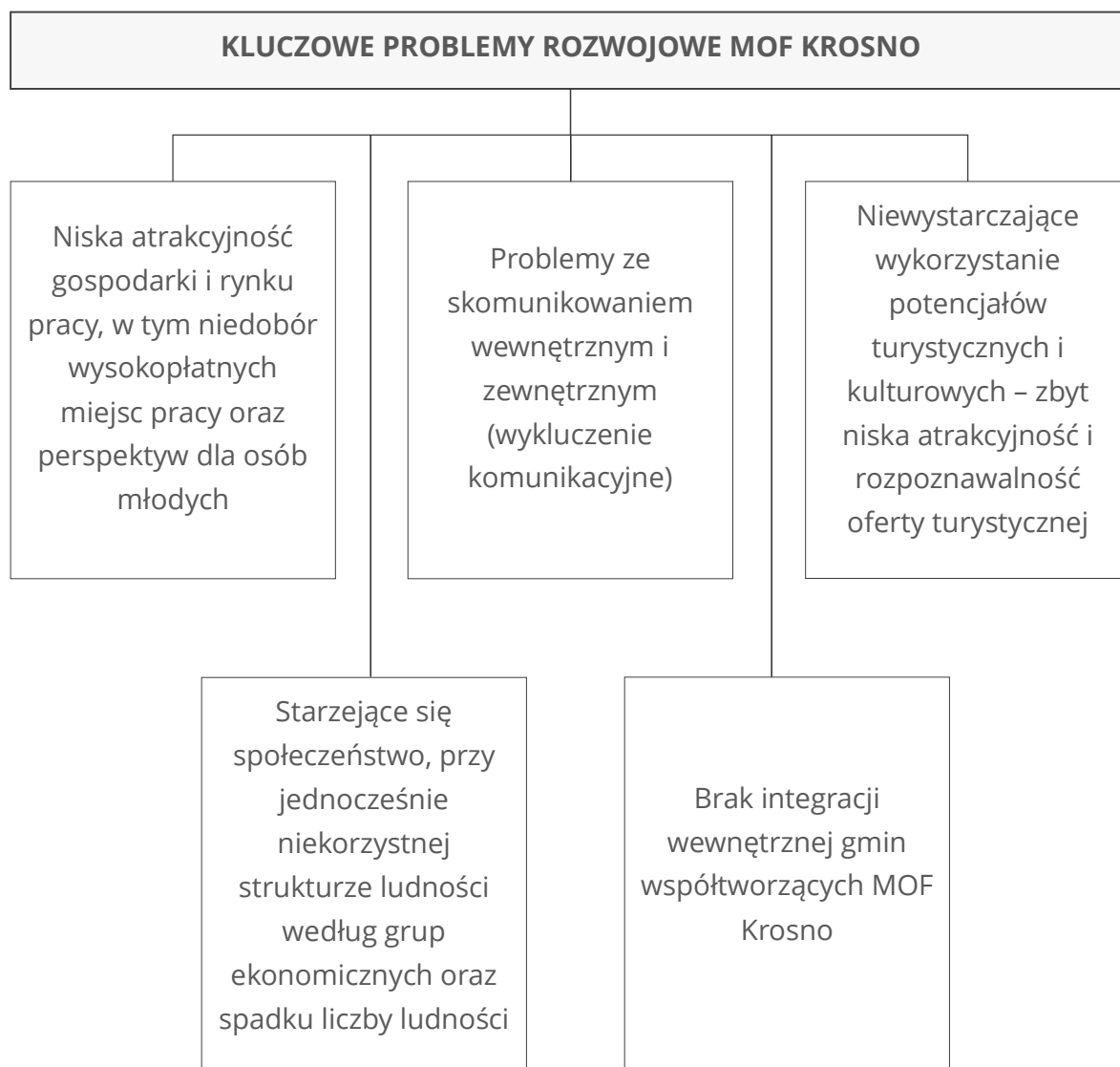
Strategiczne położenie w skali Polski	Wystąpienie niespodziewanych kryzysów (np. kryzys energetyczny, katastrofy naturalne, epidemie)
Bliskość miasta wojewódzkiego	Wzrost kosztów realizacji inwestycji w każdej z dziedzin funkcjonowania jst
Droga ekspresowa S19 będąca w realizacji	Wzrost kosztów życia mieszkańców
Rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz chęć w zakresie wsparcia rozwoju OZE	Zmiany klimatyczne
Wzrost świadomości samorządowej i obywatelskiej mieszkańców, rozwój i upowszechnianie instrumentów partycypacji społecznej oraz dialogu społecznego	Dynamicznie zmieniająca się sytuacja geopolityczna (w szczególności związana z konfliktem zbrojnym w Ukrainie)
Wysokie walory środowiska przyrodniczego oraz jego jakość	

Źródło: Opracowanie własne

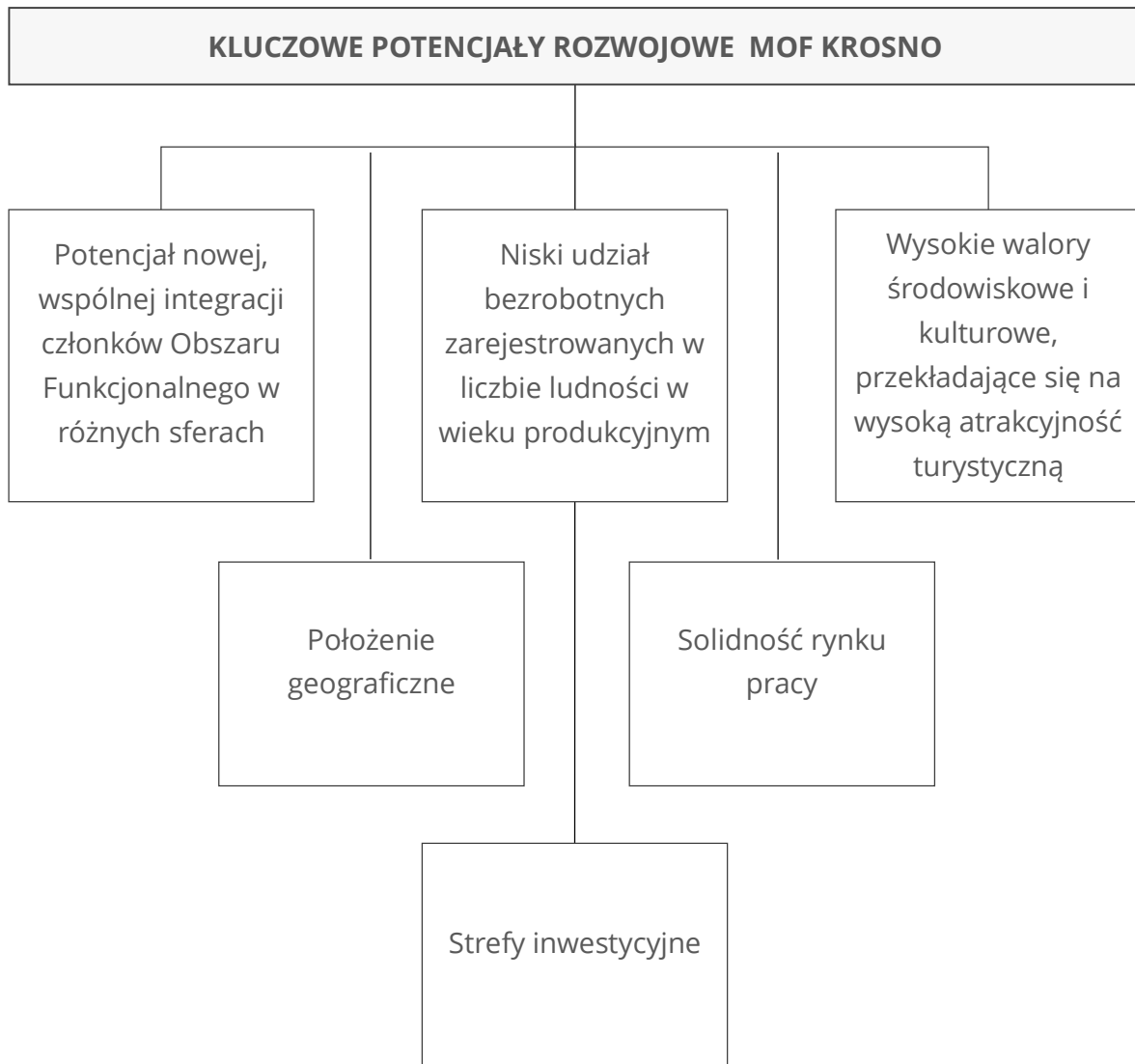
3.7. Kluczowe problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe

Powiązanie wewnętrzne MOF Krosno, poza przytoczonymi wprost przykładami, silnie widoczne jest na polu ścieżek rozwojowych, bowiem gminy związane są poprzez wspólne i zbieżne problemy, potrzeby i potencjały w sferze gospodarczej, społecznej, środowiskowej i infrastrukturalnej. Z tego też względu postawione przed nimi wyzwania, a także chęć ich rozwiązywania w sposób jak najbardziej efektywny, integrują Obszar.

Na bazie kompleksowej analizy diagnostycznej, bazując na wnioskach, charakterystykach i obserwacjach, zidentyfikowano najbardziej istotne problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe MOF Krosno, przedstawione poniżej:

3.8. Analiza porównawcza

Aspekt historyczny kształtowania obszarów zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) w Polsce opisany został w Rozdziale 1.5. W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 instrument ZIT obejmuje Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Wojewódzkich (MOF OW) oraz pozostałe MOF wyznaczone przez samorządy wojewódzkie. Szacuje się, że łącznie w Polsce funkcjonować ich będzie ponad 80⁶⁵, zaś w samym województwie podkarpackim 11.

Aktualnie większość Miejskich Obszarów Funkcjonalnych w Polsce zawarło umocowane prawnie Porozumienia Międzygminne w sprawie powołania Związków ZIT. Przeważająca część z nich jest w trakcie opracowywania strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego zawierającej elementy strategii ZIT. Prace nad niniejszymi dokumentami, w zależności od MOF, są na różnych etapach, część z nich w wersjach niemal ostatecznych wykładana jest do publicznego wglądu, część zaś znajduje się w stadium wyboru jej przyszłego wykonawcy.

Główne założenia dotyczące architektury strategii, ogólnych priorytetów rozwojowych MOF oraz kierunków działań projektowych zdefiniowane zostały na poziomie krajowym. W konsekwencji tego charakter inwestycji dla każdego związku ZIT w Polsce powinien nosić znamiona podobieństwa. Niemniej jednak na uwadze należy mieć, iż szczegółowe wytyczne i konkretny zakres wsparcia w ramach ZIT określane są na poziomie regionalnym, to jest dla każdego z 16 województw. Z tego też względu treść Strategii ZIT dla poszczególnych Obszarów Funkcjonalnych, a także kierunek i koncentracja celów strategicznych oraz w efekcie projektów będzie różnorodny w zależności od województwa. Ponadto kształt tegoż dokumentu może się różnić w zależności od wykonawcy, z uwagi na brak sztywno określonej jego budowy, ram dla zakresu tematycznego diagnozy czy też rozwiązań metodologicznych w przypadku formułowania celów. Brak spójności w tym zakresie wynikać będzie również z przyjętego przez poszczególne MOF schematy działań, za obowiązującymi przepisami: „Związek ZIT powinien dokonać wyboru dokumentu strategicznego, na podstawie którego będzie wdrażany instrument ZIT i mogą to być następujące schematy:

- 1) strategia ZIT,
- 2) strategia rozwoju ponadlokalnego pełniąca funkcję strategii ZIT,
- 3) strategia ZIT oraz spójna z nią strategia rozwoju ponadlokalnego.”

Na potrzeby Strategii ZIT MOF Krosno wykonano przekrojową analizę porównawczą wskazującą koncentrację tematyczną w innych Miejskich Obszarach Funkcjonalnych

⁶⁵ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/aktualnosci/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027/>

wyznaczonych w Polsce. Wśród najczęściej definiowanych celów strategicznych wyróżnić należy:

Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Roztocza

Strategia rozwoju ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Gniezna (pełniąca funkcję strategii ZIT partnerstwa Powiatu Gnieźnieńskiego, Miasta Gniezno, Miasta i Gminy Czarniejewo, Gminy Gniezno, Gminy Kiszkowo, Miasta i Gminy Kłecko, Gminy Łubowo, Gminy Mieleszyn, Gminy Niechanowo, Gminy Trzemeszno, Gminy i Miasta Witkowo, tworzących Stowarzyszenie ZIT Gniezno):

- C1. Poprawa dostępności transportowej na obszarze funkcjonalnym
- C2. Poprawa jakości usług publicznych
- C3. Zapewnienie wysokiej jakości środowiska
- C4. Rozwój współpracy na obszarze Partnerstwa

Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Chrzanowa 2021-2027:

- C1. Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej obszaru poprzez optymalizację jakości i poprawę dostępności usług publicznych
- C2. Wykreowanie MOF jako istotnego ośrodka gospodarczego o terytorialnym i ponadregionalnym charakterze
- C3. Integracja przestrzenna obszaru wraz z ochroną istniejących zasobów i wzmacnianiem odporności klimatycznej

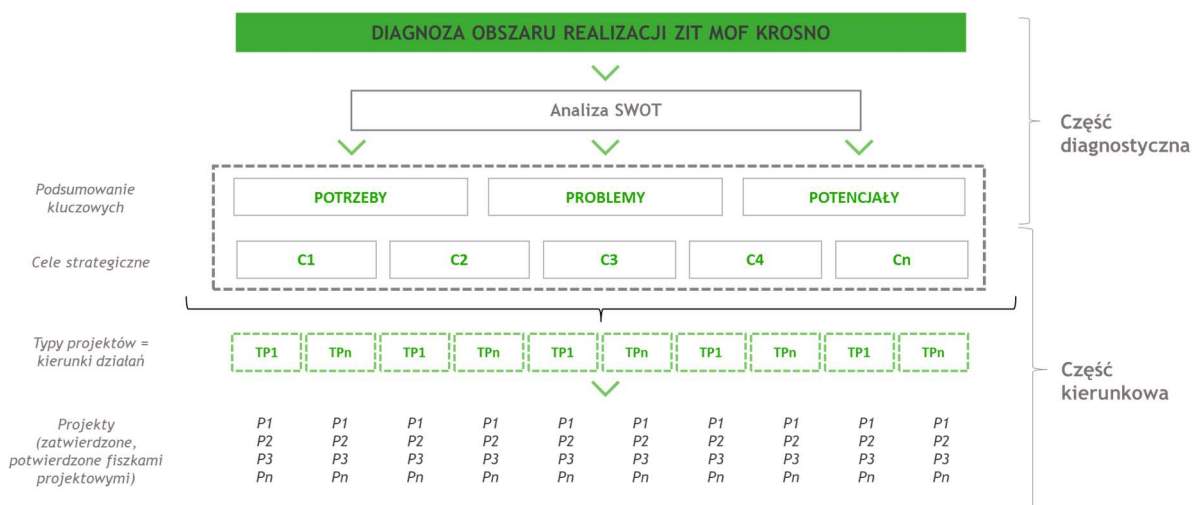
Strategia terytorialna ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kwidzyna 2030+ - cele strategiczne:

- C1. Bezpieczna przestrzeń
- C2. Aktywne społeczeństwo
- C3. Stabilna gospodarka

Cele strategiczne są kompleksowe oraz długofalowe, koncentrują się na szerokim wachlarzu sfer Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, uwzględniających ich specyfikę. Niemniej zauważalną tendencją jest podkreślenie znaczenia integracji obszarów, a także chęć ich rozwoju gospodarczego, poszanowania środowiska przyrodniczego, bardziej zrównoważonego transportu i podniesienia jakości życia ludzi.

4. Kierunki obszaru realizacji ZIT

Rysunek nr 16. Układ hierarchiczny celów Strategii ZIT MOF Krosno

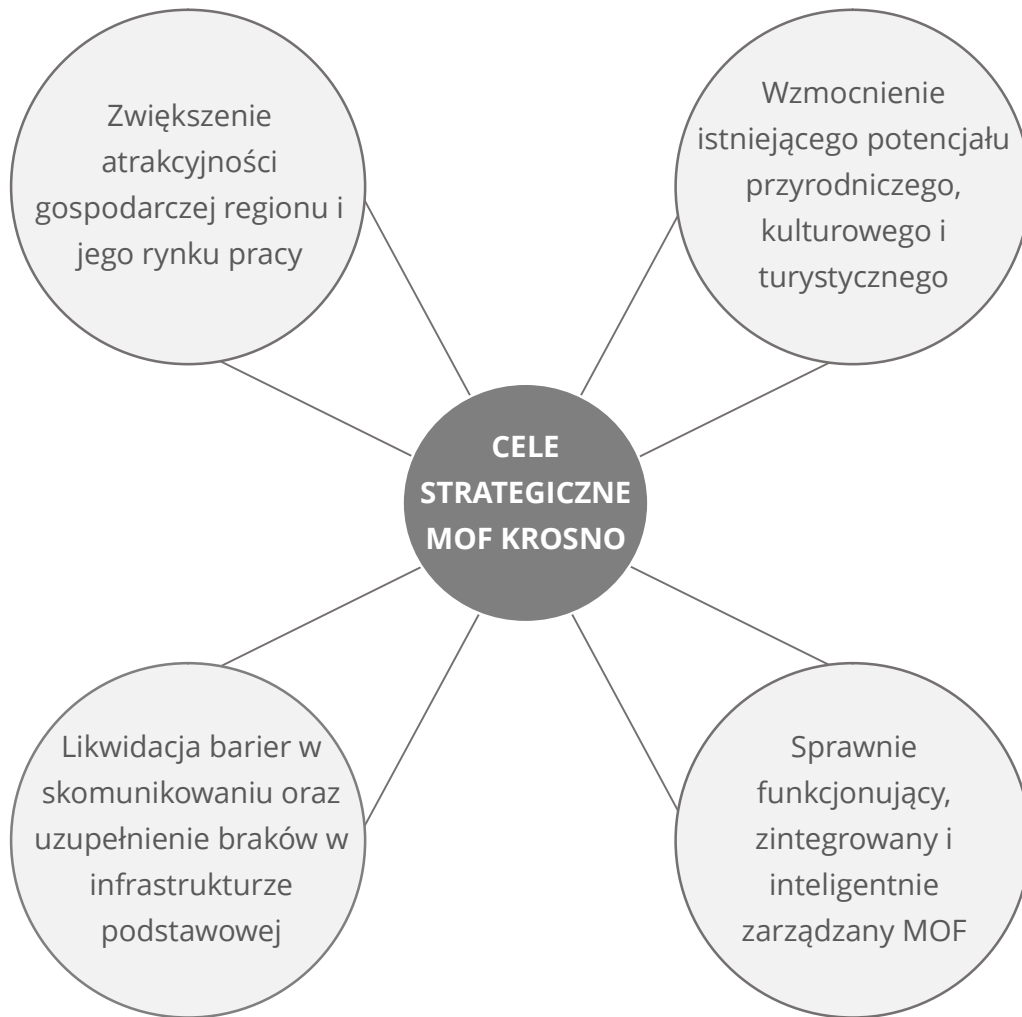

Źródło: Opracowanie własne

4.1. Cele strategiczne obszaru realizacji ZIT

Zintegrowany, spójny i kompleksowy rozwój MOF Krosno odbywać będzie się w oparciu o zapisy niniejszej Strategii ZIT, w szczególności o propozycje projektowe w niej zapisane, a także w duchu sformułowanych celów strategicznych. Określone zostały one z zapewnieniem ciągu przyczynowo skutkowego, w oparciu o kompleksowo wykonaną analizę diagnostyczną w sferze gospodarczej, demograficznej, środowiskowej i infrastrukturalnej, ze szczególnym wskazaniem na chęć rozwiązywania kluczowych problemów, wykorzystanie jego kluczowych potencjałów oraz zaspokojenie potrzeb. Na opracowany materiał nałożono filtr odnoszący się do modelowej idei Związku ZIT oraz kierunków działań określonych w regionalnym programie FEP. 4 zdefiniowane cele strategiczne są pierwszym stopniem w hierarchii strategicznej i w najbardziej ogólny sposób przedstawiają założenia Strategii ZIT MOF Krosno.

Rysunek nr 17. Cele strategiczne obszaru ZIT MOF Krosno

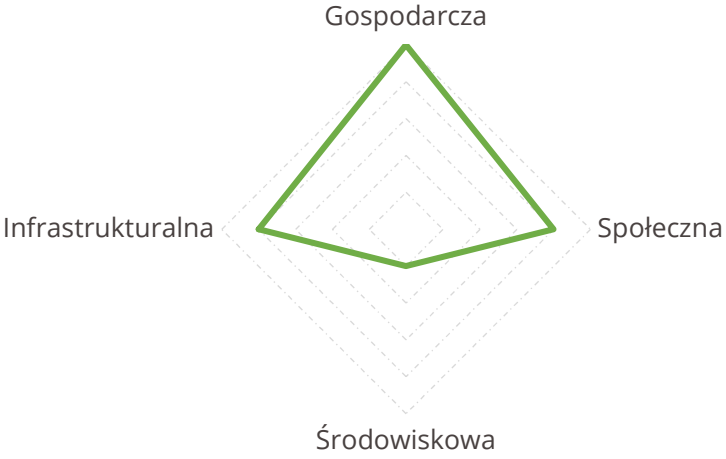

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Typy projektów

Dla każdego ze zdefiniowanych celów strategicznych określono typy projektów, które realizowane będą w jego ramach i pełnić będą funkcję jego uszczegółowienia i dodefiniowania. Nie różnicują one działań o charakterze miękkim lub twardym, inwestycyjnym lub nieinwestycyjnym, przygotowawczym lub wykonawczym.

Tabela nr 11. Cele strategiczne Strategii ZIT MOF Krosno

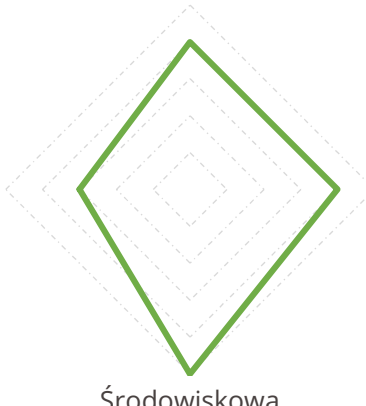
CEL STRATEGICZNY 1	ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ REGIONU I JEGO RYNKU PRACY
ZARYS STRATEGICZNY	<p>Poprzez realizację celu stworzone zostaną sprzyjające warunki dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, zarówno w skali MOF jak i w całym regionie. Działania koncentrować się będą na rozwoju infrastruktury towarzyszącej terenem inwestycyjnym, a także przyciąganiu nowych inwestorów i obsłudze na wysokim poziomie tych dotychczas działających. Stworzone zostaną nowe miejsca pracy, w tym te wysokopłatne, a także oferowane będą atrakcyjne warunki rozwoju zawodowego oraz wspierana będzie przedsiębiorczość lokalna. W efekcie na terenie MOF stworzony zostanie dynamiczny i konkurencyjny rynek pracy, przyczyniający się do wzrostu gospodarczego i dobrobytu społeczności miejskiego obszaru funkcjonalnego Krosna.</p>
SIŁA POWIĄZAŃ WEWNĄTRZ SFER	<div style="text-align: center;"> </div> <p>W ramach celu najistotniejsze będą aspekty gospodarcze, w tym w szczególności rozwój przedsiębiorczości i możliwości inwestowania w MOF. Poziom rozwoju infrastrukturalnego sędł będzie w parze i stanowił podstawę zwiększania atrakcyjności gospodarczej. Cel powiązany jest bezpośrednio z dążeniem do osiągnięcia dobrobytu mieszkańców oraz gmin, przez co wpłynie również na kwestie</p>

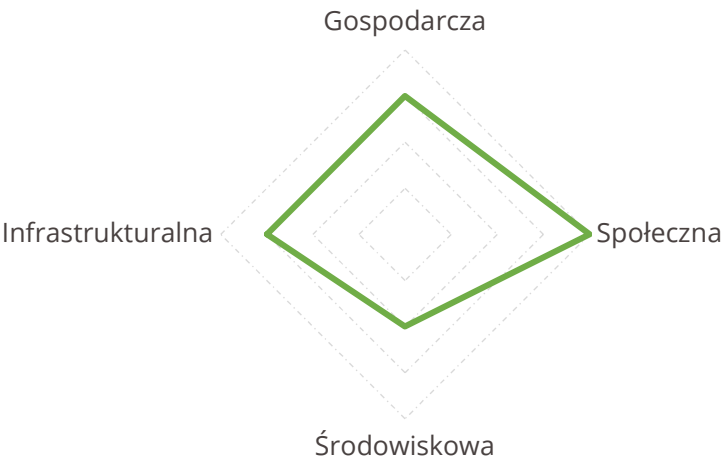
	społeczne.
TYPY PROJEKTÓW	<p>TP 1.1. Przygotowanie terenów inwestycyjnych i infrastruktury dla biznesu</p> <p>TP 1.2. Opracowanie wspólnego systemu przyciągania i obsługi inwestora</p> <p>TP 1.3. Opracowanie planu przyciągania dobrze płatnych miejsc pracy</p> <p>TP 1.4. Wdrażanie planów i programów gospodarczych oraz wsparcie w tym zakresie</p> <p>TP 1.5. Podniesienie jakości szkolnictwa podstawowego</p> <p>TP 1.6. Rozwój szkolnictwa ponadpodstawowego opartego o lokalne specjalizacje i uwarunkowania rynku pracy</p> <p>TP 1.7. Opracowanie polityki młodzieżowej mającej na celu stworzenie młodym ludziom warunków do rozwoju i pracy</p>

CEL STRATEGICZNY 2	WZMOCNIENIE ISTNIEJĄCEGO POTENCJAŁU PRZYRODNICZEGO, KULTUROWEGO I TURYSTYCZNEGO
ZARYS STRATEGICZNY	Jak wskazano MOF Krosno jest obszarem o niezwykle bogatych walorach przyrodniczych i kulturowych. W ramach celu strategicznego będą one wykorzystywane oraz potęgowane, zgodnie z ideą zrównoważenia. Działania te zwiększą atrakcyjność regionu poprzez rozwijanie infrastruktury turystycznej i miejsc rekreacyjnych, aktywne promowanie dziedzictwa kulturowego oraz działań edukacyjnych, a także budowanie lokalnej identyfikacji.
SIŁA POWIĄZAŃ WEWNĄTRZ SFER	<div style="text-align: center;"> <p>Gospodarcza</p> <p>Infrastrukturalna Społeczna</p> <p>Środowiskowa</p> </div> <p>Cel w głównej mierze skupia się na sferze środowiskowej, gdyż w głównej mierze bazował będzie w swej realizacji na jej walorach.</p>

	Działania fokusować będą się na ich wykorzystaniu, przy jednoczesnym poszanowaniu. Rozwój bazy turystycznej przyczyni się również do wzrostu gospodarczego całego obszaru.
TYPY PROJEKTÓW	<p>TP 2.1. Mapowanie atraktorów z obszaru kultury, turystyki - opracowanie strategii inwestycyjnej dla nich i zintegrowanych działań promocyjnych</p> <p>TP 2.2. Tworzenie nowoczesnych miejsc i punktów promujących dziedzictwo kulturowe, historyczne oraz naukę</p> <p>TP 2.3. Podnoszenie walorów i poprawa stanu miejsc promujących dziedzictwo kulturowe, historyczne oraz naukę</p> <p>TP 2.4. Odnowa historycznej architektury</p> <p>TP 2.5. Projektowanie i budowa obiektów małej architektury nawiązujących do historii regionu</p> <p>TP 2.6. Budowa ścieżek rowerowych i pieszych zapewniających wygodny dostęp do atraktorów turystycznych oraz rozwój potencjału</p> <p>TP 2.7. Budowa i tworzenie miejsc o funkcji rekreacyjnej, w szczególności związanych z potencjałem przyrodniczym</p> <p>TP 2.8. Promocja i edukacja w zakresie potencjału kulturowego i przyrodniczego</p> <p>TP 2.9. Organizacja i promocja imprez kulturalnych odbywających się na terenie MOF Krosno – wśród interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych</p>

CEL STRATEGICZNY 3	LIKWIDACJA BARIER W SKOMUNIKOWANIU ORAZ UZUPEŁNIENIE BRAKÓW W INFRASTRUKTURZE PODSTAWOWEJ
ZARYS STRATEGICZNY	Sprawnie funkcjonujący, niskoemisyjny i dostępny system transportowy stanowi fundament zrównoważonego rozwoju MOF Krosno. Rosnące znaczenie elektromobilności oraz polityka klimatyczna będą prowadziły do wzrostu kosztów transportu w krótkiej perspektywie, co wymaga działań osłonowych w postaci rozwoju dostępnego transportu publicznego. Ponadto poprzez inwestycje w niezbędną infrastrukturę, taką jak ciągi piesze i rowerowe czy sieci uzbrojenia, celem jest stworzenie sprzyjającego środowiska dla rozwoju gospodarczego, poprawa warunków życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności Krosna i sąsiedztwa. Cel jest również odpowiedzią na uwarunkowania w zakresie dążenia do neutralności klimatycznej, w odniesieniu do przepisów prawnych

	krajowych i europejskich.
SIŁA POWIĄZAŃ WEWNĄTRZ SFER	<p style="text-align: center;">Gospodarcza</p> <p style="text-align: center;">Środowiskowa</p> <p>Niniejszy cel koncentruje się na emisyjności transportu, w kontekście jej redukcji oraz uzupełnienia podstawowych braków infrastrukturalnych. Osiągnięcie go nie będzie możliwe bez zmian postaw wśród społeczeństwa oraz w samorządach. Wpłynie również bezpośrednio na kwestie środowiskowe, a także nie pozostanie bez echa wśród przedsiębiorstw i szeroko pojętego sektora gospodarczego.</p>
TYPY PROJEKTÓW	<p>TP 3.1. Działania z zakresu dążenia do niezależności energetycznej</p> <p>TP 3.2. Rozwój mocy wytwórczych OZE oparty na lokalnych potencjałach</p> <p>TP 3.3. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych</p> <p>TP 3.4. Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej</p> <p>TP 3.5. Budowa i rozwój infrastruktury dla transportu pieszego, rowerowego</p> <p>TP 3.6. Budowa, modernizacja i rozbudowa infrastruktury dla transportu publicznego</p> <p>TP 3.7. Opracowanie spójnej polityki rowerowej MOF</p> <p>TP 3.8. Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego nisko i zeroemisyjnego</p> <p>TP 3.9. Zapewnienie dostępu do zielonego transportu publicznego</p> <p>TP 3.10. Zintegrowanie i cyfryzacja polityki transportowej</p> <p>TP 3.11. Zrównoważony transport w turystyce</p> <p>TP 3.12. Modernizacja monitoringu przestrzeni publicznych</p> <p>TP 3.13. Działania podnoszące bezpieczeństwo i dostępność</p>

	przestrzeni publicznych
CEL STRATEGICZNY 4	SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCY, ZINTEGROWANY I INTELIGENTNIE ZARZĄDZANY MOF
ZARYS STRATEGICZNY	MOF Krosno tworzyć będzie powiązany funkcjonalnie system efektywnej współpracy między 7 gminami go współtworzącymi. Priorytetem będzie doskonalenie operacyjnej sprawności wszystkich jst, co ma przyczynić się do usprawnienia dostarczania usług publicznych i zaspokajania potrzeb mieszkańców. Ponadto wypracowany zostanie model zarządzania MOF, cechujący się elastycznością, wspierający funkcjonowanie obszaru w zgodzie z ideą spójności i stałej współpracy. Będzie on również bazą inspiracji i dobrych praktyk, a także motorem napędowym działań i współpracy.
SIŁA POWIĄZAŃ WEWNĄTRZ SFER	 <p>W ramach celu podstawową ideą jest współpraca w każdym aspekcie, w ramach MOF, bazująca na wspólnym rozwiązywaniu problemów, wykorzystywaniu potencjałów, a także sprostanie potrzebom. Działania te wpłyną w głównej mierze na aspekt społeczny (poprzez m. in. podniesienie jakości życia mieszkańców, sprawną administrację).</p>
TYPY PROJEKTÓW	<p>TP 4.1. Promocja zintegrowania MOF Krosno</p> <p>TP 4.2. Wzmocnienie roli Krosna w MOF</p> <p>TP 4.3. Podniesienie sprawności instytucjonalnej jednostek MOF</p> <p>TP 4.4. Prowadzenie działań wspomagających wspólne planowanie i podejmowanie decyzji w MOF</p> <p>TP 4.5. Wprowadzanie nowych technologii w codzienne działania</p>

	administracji
--	---------------

4.1. Lista projektów planowanych do realizacji w systemie niekonkurencyjnym

Najniższym stopniem hierarchii strategicznej w ramach dokumentu są projekty, zidentyfikowane w oparciu o całość prac nad strategią, w tym o proces diagnostyczny, planistyczny i konsultacyjny.

Tabela nr 12. Lista projektów planowanych do dofinansowania w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021–2027 w systemie niekonkurencyjnym

1.	Tytuł projektu nr 1	„Kotlina Krośnieńska - twórczo i aktywnie”
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Gmina Miasto Krosno Partnerzy: Gmina Wojaszówka, Gmina Jedlicze, Gmina Korczyna, Gmina Miejsce Piastowe, Gmina Krościenko Wyżne, Gmina Chorkówka
7.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Gmina Miasto Krosno, Gmina Wojaszówka, Gmina Jedlicze, Gmina Korczyna, Gmina Miejsce Piastowe, Gmina Krościenko Wyżne, Gmina Chorkówka
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Typ projektu zgodny z FEP 2021-2027: typ I. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych Gmina Miasto Krosno – przedsięwzięcie dotyczy zagospodarowania terenów zielonych nad Wisłokiem, tj. budowy alejek rowerowo-spacerowych wzdłuż rzeki Wisłok, budowy bikeparku i skateparku, budowy amfiteatru i małej infrastruktury oraz zagospodarowanie terenu w otoczeniu

ogrodu działkowego im. F. Chopina w Krośnie w dzielnicy Śródmieście na terenie ok. 25,41 arów, poprzez nasadzenia zieleni, budowę ścieżek spacerowych oraz form małej architektury.

Gmina Wojaszówka – budowa Centrum Rekreacji i Kultury oraz utworzenie szlaku kajakowego na rzece Wisłok oraz rozwój Centrum Edukacji Przyrodniczej w Pietruszej Woli (wykończenie i wyposażenie poddasza budynku) oraz budowa edukacyjnego pawilonu owalnego.

Gmina Jedlicze - wykonanie prac budowlanych związanych z zachowaniem stanu technicznego budynku dworu Stojowskich w Jaszczwi oraz zagospodarowanie terenu w m. Potok – Flowpark, budowa zbiornika wodnego, ścieżek pieszych, infrastruktury turystycznej wraz z monitoringiem. Dodatkowo w ramach projektu zakłada się budowę ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Jedlicze.

Gmina Korczyn – Budowa wielofunkcyjnego centrum rekreacji, zagospodarowanie parkowej przestrzeni publicznej, utworzenie centrum kulturalno – turystycznego w Czarnorzekach, zagospodarowanie terenu działki przylegającej do Rezerwatu Skalnego „Przędki”, zagospodarowanie terenu działki przylegającej do wieży widokowej w Czarnorzekach

Gmina Miejsce Piastowe – odnowa stawu w miejscowości Niżna Łąka wraz z jego otoczeniem, budowa kładki moło w głąb stawu, wytyczenie miejsc postojowych, budowa ścieżki dla pieszych oraz muru oporowego z kamienia. W otoczeniu stawu planowana jest mała architektura zakupiona w ramach projektu, ławki, kostki wiedzy z informacjami o populacjach zwierząt zamieszkujących w obrębie stawu, budowa wiaty turystycznej. Planowana inwestycja będzie komplementarna z innym projektem realizowanym przez Gminę Miejsce Piastowe pn. „Wykonanie infrastruktury w ramach ścieżki spacerowo-przyrodniczej w miejscowości Niżna Łąka i miejscowości Wrocanka”, dzięki czemu na terenie gminy powstanie kompleksowe centrum turystyczno-edukacyjne.

Gmina Krościenko Wyżne – budowa wieży widokowej na wzniesieniu zwanym górą Marynkowską. Dodatkowo w ramach projektu wykonana zostanie odnowa pomników przyrody wraz z budową ścieżki turystyczno-przyrodniczej na terenie gminy oraz jej doposażenie o funkcję edukacyjną. Ponadto wykonany zostanie monitoring.

Gmina Chorkówka – budowa wieży widokowej wraz z elementami małej architektury w Zręcinie, zagospodarowanie terenów zielonych w Faliszówce (parku – ogrodu deszczowego)

		budowa altany w Sulistrowej oraz budowa drogi dojazdowej do Muzeum Skansenu w Bóbrce.			
		Dodatkowo w ramach projektu planowane jest działanie polegające na promocji utworzonego sieciowego produktu turystycznego: „Kotlina krośnieńska – twórczo i aktywnie” w ramach 5% wartości kwalifikowanej projektu.			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt.</p> <p>WLWK-RCO077 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 17 szt. (w tym 4 obiekty - Krosno, 2 - Wojaszówka, 2 - Jedlicze, 4 - Korczyzna, 1 - Miejsce Piastowe, 1 - Krościenko Wyżne, 3 - Chorkowa)</p> <p>WLWK-RCO058 - Wspierana infrastruktura rowerowa – 7 km (w tym 1,83 km Jedlicze i 5,17 km Krosno)</p> <p>WLWK-PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych</p> <p>WLWK-PLRO224 - Liczba powstałych Miejsc Przyjaznych Kajakarzom (MPK) – 1 szt.</p> <p>WLWK-PLRO071 - Liczba wspartych form ochrony przyrody – 12 szt. pomniki przyrody Krościenko Wyżne</p> <p><u>Wskaźniki rezultatów:</u></p> <p>WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty turystyczne i kulturalne objęte wsparciem - 25 000 osób</p>			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		63 630 000,00	63 630 000,00	54 085 500,00	9 544 500,00
12.	Okres realizacji projektu	2024 - 2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt powiązany jest z projektami pn. „Rozwój dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury w MOF Krosno” i „Rozwój strefy inwestycyjnej na terenie MOF Krosno” poprzez znaczący wpływ na rozwój gospodarczy MOF, wykorzystanie jego walorów dziedzictwa kulturowego, a także wzrost poziomu jakości życia jego mieszkańców.			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania	Zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w proces przygotowania i wdrażania projektów w ramach Strategii ZIT MOF Krosno odbywało się aktywnie na każdym etapie pracy			

<p>partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów</p>	<p>nad ich identyfikacją.</p> <p>Zaangażowanie społeczeństwa odbywało się już na etapie diagnostycznym poprzez aktywnie promowane badanie ankietowe. Ponadto przeprowadzono kilkanaście indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego. Badania pozwoliły na uwzględnienie w procedurze identyfikacji projektów słabych i mocnych stron, potencjałów, potrzeb oraz priorytetów i spostrzeżeń wskazywanych przez ankietowanych, którzy stanowią silną reprezentację lokalnych spostrzeżeń.</p> <p>Ponadto w strukturze Związku ZIT MOF Krosno uwzględniono Radę Programową ds. Strategii ZIT, która pełni funkcję ciała doradczego Lidera Porozumienia tj. Miasta Krosna. Rada Programowa ds. Strategii ZIT MOF Krosno składa się z 6 członków, a w dniu 20.11.2023 r. odbyło się spotkanie konsultacyjne z partnerami społeczno-gospodarczymi. Członkowie Rady Programowej zapoznali się z wynikami płynącymi z części diagnostycznej i dzielili się pomysłami dotyczącymi wspólnych projektów zintegrowanych Związku ZIT MOF Krosno, które stanowiąc będą odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby.</p> <p>W ramach prac nad Strategią ZIT MOF Krosno przeprowadzony został modelowy proces partycypacyjny. Konsultacje społeczne projektu dokumentu trwały 3 tygodnie, został on udostępniony na stronach internetowych i portalach każdej z gmin. W proces zaangażowani byli mieszkańcy, a jego promocja i przebieg odbywały się z zachowaniem idei zintegrowania i niewykluczania żadnego z interesariuszy. Zgłoszone opinie i propozycje odnoszące się do projektów zostały przeanalizowane i uwzględnione przy opracowaniu dokumentu Strategii.</p>
--	--

1.	Tytuł projektu nr 2	Rozwój strefy inwestycyjnej na terenie MOF Krosno
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	CS 1. Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej regionu i jego rynku pracy
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa	1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie

	Podkarpackie 2030	3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki			
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Gmina Miasto Krosno Partnerzy: Gmina Krościenko Wyżne			
7.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka samorządu terytorialnego			
8.	Lokalizacja projektu	Gmina: Miasto Krosno i Gmina Krościenko Wyżne			
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>Typ projektu zgodny z FEP 2021-2027: typ V. uzbrajanie terenów inwestycyjnych</p> <p>Zadanie polegać będzie na uzbrojeniu terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w gminach: Miasto Krosno i Krościenko Wyżne na terenie po byłym lotnisku „Iwonicz”, w celu zlokalizowania na nich podmiotów gospodarczych. Teren mieści się przy drodze krajowej nr 19, w sąsiedztwie planowanego węzła Krosno na budowanej drodze ekspresowej S19. Teren przylega do linii kolejowej nr 108.</p> <p>Gmina Miasto Krosno – budowa kanalizacji deszczowej służącej odwodnieniu terenu strefy, budowa ok. 1 km kolektora zbiorczego, uzbrojenie terenu w wodociąg i kanalizację sanitarną, ok. 3 km wodociągu wraz z kanałem telemetrycznym, ok. 1,4 km kanalizacji sanitarnej (wraz z budową studni - 30 szt.) oraz przepompownią ścieków, przyłącz GPZ.</p> <p>Gmina Krościenko Wyżne – budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej o długości ok. 1500 mb każda</p>			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt.</p> <p>WLWK-PLRO145 - Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych - 100 ha (Krosno), 43 ha (Krościenko Wyżne)</p> <p><u>Wskaźniki rezultatów:</u></p> <p>WLWK-PLRR037 - Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych - 4 sztuk</p>			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		18 611 075,00	18 611 075,00	15 819 413,75	2 791 661,25
12.	Okres realizacji projektu	2024 - 2026			

13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt powiązany jest z projektami pn. „Kotlina Krośnieńska - twórczo i aktywnie” i „Rozwój dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury w MOF Krosno” poprzez znaczący wpływ na rozwój gospodarczy MOF, wykorzystanie jego walorów, a także wzrost poziomu jakości życia jego mieszkańców.
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	<p>Zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w proces przygotowania i wdrażania projektów w ramach Strategii ZIT MOF Krosno odbywało się aktywnie na każdym etapie pracy nad ich identyfikacją.</p> <p>Zaangażowanie społeczeństwa odbywało się już na etapie diagnostycznym poprzez aktywnie promowane badanie ankietowe. Ponadto przeprowadzono kilkanaście indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego. Badania pozwoliły na uwzględnienie w procedurze identyfikacji projektów słabych i mocnych stron, potencjałów, potrzeb oraz priorytetów i spostrzeżeń wskazywanych przez ankietowanych, którzy stanowią silną reprezentację lokalnych spostrzeżeń.</p> <p>Ponadto w strukturze Związku ZIT MOF Krosno uwzględniono Radę Programową ds. Strategii ZIT, która pełni funkcję ciała doradczego Lidera Porozumienia tj. Miasta Krosna. Rada Programowa ds. Strategii ZIT MOF Krosno składa się z 6 członków, a w dniu 20.11.2023 r. odbyło się spotkanie konsultacyjne z partnerami społeczno-gospodarczymi. Członkowie Rady Programowej zapoznali się z wynikami płynącymi z części diagnostycznej i dzielili się pomysłami dotyczącymi wspólnych projektów zintegrowanych Związku ZIT MOF Krosno, które stanowiąc będą odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby.</p> <p>W ramach prac nad Strategią ZIT MOF Krosno przeprowadzony został modelowy proces partycypacyjny. Konsultacje społeczne projektu dokumentu trwały 3 tygodnie, został on udostępniony na stronach internetowych i portalach każdej z gmin. W proces zaangażowani byli mieszkańcy, a jego promocja i przebieg odbywały się z zachowaniem idei zintegrowania i niewykluczania żadnego z interesariuszy. Zgłoszone opinie i propozycje odnoszące się do projektów zostały przeanalizowane i uwzględnione przy opracowaniu dokumentu Strategii.</p>

1.	Tytuł projektu nr 3	Rozwój dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury w MOF Krosno
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Gmina Miasto Krosno Partner: Gmina Krościenko Wyżne
7.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Miejski Ośrodek Funkcjonalny Krosno, teren gmin i miast - Krosno, Krościenko Wyżne
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>Typ projektu zgodny z FEP 2021-2027: typ II. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury</p> <p>W celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej MOF Krosno oraz włączenia dziedzictwa kulturowego w tworzony nowy produkt turystyczny zwiększając znaczenie dziedzictwa kulturowego w rozwój turystyki projekt zakłada:</p> <p>Gmina Miasto Krosno – iluminację obiektów zabytkowych na terenie miasta oraz utworzenie nowoczesnej placówki naukowo-edukacyjnej „Muzeum moja przestrzeń czasu”, którego założeniem będzie nowoczesna wystawa poświęcona historii rzemiosła, przemysłu, nauki oraz designu, angażująca swoich odbiorców zarówno twórczo jak i aktywnie, poprzez szereg warsztatów i pokazów doświadczalnych. Będzie to miejsce promujące dorobek wynalazców i projektantów takich jak Jan Szczepanik, Ignacy Łukasiewicz, Michał Mięśowicz, Jan Zygmuntowicz oraz Stanisław Borowski.</p> <p>Gmina Krościenko Wyżne – budowę drewnianego budynku gospodarczego przy istniejącej Izbie Muzealnej, w której</p>

		prezentowane są eksponaty związane z historią i kulturą wsi Krościenko Wyżne.			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt.</p> <p>WLWK-PLRO141 - Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt.</p> <p>WLWK-PLRO142 - Liczba wspartych instytucji paramuzealnych – 1 szt.</p> <p>WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 2 szt.</p> <p>WLWK-RCO077 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 17 szt.</p> <p>WLWK-PLRO139 - Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem – 16 szt.</p> <p><u>Wskaźniki rezultatów:</u></p> <p>WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem -25 000 os.</p>			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		18 250 000,00	18 250 000,00	15 512 500,00	2 737 500,00
12.	Okres realizacji projektu	2024-2026			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt powiązany jest z projektami pn. „Rozwój strefy inwestycyjnej na terenie MOF Krosno” i „Kotlina Krośnieńska - twórczo i aktywnie” poprzez znaczący wpływ na rozwój gospodarczy i turystyczny MOF Krosno, wykorzystanie jego walorów, a także wzrost poziomu jakości życia jego mieszkańców.			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo	<p>Zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w proces przygotowania i wdrażania projektów w ramach Strategii ZIT MOF Krosno odbywało się aktywnie na każdym etapie pracy nad ich identyfikacją.</p> <p>Zaangażowanie społeczeństwa odbywało się już na etapie diagnostycznym poprzez aktywnie promowane badanie ankietowe. Ponadto przeprowadzono kilkanaście indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego. Badania pozwoliły na uwzględnienie w</p>			

obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	procedurze identyfikacji projektów słabych i mocnych stron, potencjałów, potrzeb oraz priorytetów i spostrzeżeń wskazywanych przez ankietowanych, którzy stanowią silną reprezentację lokalnych spostrzeżeń. Ponadto w strukturze Związku ZIT MOF Krosno uwzględniono Radę Programową ds. Strategii ZIT, która pełni funkcję ciała doradczego Lidera Porozumienia tj. Miasta Krosna. Rada Programowa ds. Strategii ZIT MOF Krosno składa się z 6 członków, a w dniu 20.11.2023 r. odbyło się spotkanie konsultacyjne z partnerami społeczno-gospodarczymi. Członkowie Rady Programowej zapoznali się z wynikami płynącymi z części diagnostycznej i dzielili się pomysłami dotyczącymi wspólnych projektów zintegrowanych Związku ZIT MOF Krosno, które stanowiąc będą odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby. W ramach prac nad Strategią ZIT MOF Krosno przeprowadzony został modelowy proces partycypacyjny. Konsultacje społeczne projektu dokumentu trwały 3 tygodnie, został on udostępniony na stronach internetowych i portalach każdej z gmin. W proces zaangażowani byli mieszkańcy, a jego promocja i przebieg odbywały się z zachowaniem idei zintegrowania i niewykluczania żadnego z interesariuszy. Zgłoszone opinie i propozycje odnoszące się do projektów zostały przeanalizowane i uwzględnione przy opracowaniu dokumentu Strategii.
--	---

4.2. Lista projektów planowanych do realizacji w systemie konkurencyjnym

Tabela nr 13. Lista projektów planowanych do dofinansowania w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021–2027 w systemie konkurencyjnym

1.	Tytuł projektu nr 1	Rozwój Mobilności miejskiej na terenie MOF Krosno
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
4.	Działanie FEP 2021-2027	FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska - ZIT
5.	Cel Strategii ZIT	CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej
6.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Zakup bezemisyjnego lub niskoemisyjnego taboru transportu publicznego wraz z budową niezbędnej infrastruktury w tym: Zakup 7 autobusów o napędzie elektrycznym w tym : <ul style="list-style-type: none"> • 2 szt. – 10 m pojazdów bezemisyjnych - elektrycznych

		<ul style="list-style-type: none"> • 5 szt. – 12 m pojazdów bezemisyjnych - elektrycznych <p>oraz budowa obiektów infrastruktury technicznej przy ul. Białobrzzeskiej w Krośnie na działkach 1738, 1739,1740,1741,1794 1799 dla potrzeb komunikacji miejskiej opartej na odnawialnych źródłach energii wraz z infrastrukturą ładowania autobusów zeroemisyjnych łącznie dla 12 szt. autobusów, w tym 7 szt, kupionych w ramach niniejszego projektu tj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budynek administracyjno –biurowy • Budynek Stacji Obsługi (w tym hala napraw z czterema stanowiskami przelotowymi do obsługi serwisowej) • Myjnia autobusowa • Plac postojowy zadaszony wyposażony w 4 ładowarki stacjonarne do ładowania szybkiego i wolnego • Plac manewrowy • Układ drogowy ze zjazdami do drogi publicznej • Budowa 4 stanowisk z dwoma ładowarkami szybkiego ładowania na dworcu autobusowym w Krośnie
7.	Budżet projektu	<p>Wartość całkowita projektu: 53 000 000,00 PLN</p> <p>Szacowania wartość wydatków kwalifikowanych: 43 000 000,00 PLN</p> <p>35 000 000,00 PLN (w ramach typu II),</p> <p>8 000 000,00 PLN (w ramach typu I)</p>
8.	Okres realizacji projektu	2024 - 2027

1.	Tytuł projektu nr 2	Rozwój infrastruktury publicznej transportu zbiorowego ograniczającej zmotoryzowany ruch indywidualny na terenie Gminy Jedlicze zlokalizowanej na obszarze MOF Krosno
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
4.	Działanie FEP 2021-2027	FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska - ZIT
5.	Cel Strategii ZIT	CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej
6.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>Miejsce realizacji propozycji przedsięwzięcia:</p> <p>miasto Jedlicze.</p> <p>Budowa zatok autobusowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,</p>

		<p>ułatwiających płynne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej na terenie miasta Jedlicze, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa zatoki autobusowej (Rynek w Jedliczu) wraz z montażem jednej interaktywnej wiaty przystankowej, cyfrowym systemem dynamicznej informacji pasażerskiej, budową chodnika, posadowieniem znaków drogowych, oznakowaniem jezdni, przebudową odcinka sieci telekomunikacyjnej, instalacji elektrycznej, oświetleniowej, przyłączem wodociągowym i kanalizacyjnym oraz zagospodarowanie terenu wokół zatoki autobusowej służącej poprawie bezpieczeństwa i dostępności dla podróżnych • Przebudowa zatoczki autobusowej przy drodze powiatowej nr P1847R wraz z przebudową istniejących ciągów pieszych, montażem dwóch interaktywnych wiat przystankowych i cyfrowym systemem dynamicznej informacji pasażerskiej. Dla realizacji zadania wymagane jest pozyskanie dodatkowego terenu. • Przebudowa zatoczki autobusowej przy drodze powiatowej nr P1847R (ulica Brzozowa w Jedliczu przy przejeździe kolejowym) wraz z przebudową istniejących ciągów pieszych, montażem dwóch interaktywnych wiat przystankowych i cyfrowym systemem dynamicznej informacji pasażerskiej. Dla realizacji zadania wymagane jest pozyskanie dodatkowego gruntu. • Przebudowa zatoczki autobusowej przy drodze powiatowej nr P1947R (ulica Konopnickiej w Jedliczu) wraz z przebudową istniejących ciągów pieszych, montażem jednej interaktywnej wiaty przystankowej i cyfrowym systemem dynamicznej informacji pasażerskiej.
7.	Budżet projektu	Jedlicze: Wartość całkowita projektu: 6 000 000,00 PLN Szacowania wartość wydatków kwalifikowanych: 6 000 000,00 PLN
8.	Okres realizacji projektu	2024 - 2028

1.	Tytuł projektu nr 3	Rozwój taboru transportu zbiorowego wraz z infrastrukturą paliw alternatywnych na terenie Gminy Jedlicze zlokalizowanej na obszarze MOF Krosno
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku

		gospodarki zeroemisyjnej
4.	Działanie FEP 2021-2027	FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska - ZIT
5.	Cel Strategii ZIT	CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej CS 4. Sprawnie funkcjonujący, zintegrowany i inteligentnie zarządzany MOF
6.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Miejsce realizacji propozycji przedsięwzięcia: miasto Jedlicze. <ul style="list-style-type: none"> • Zakup dwóch pojazdów bezemisyjnych „elektrycznych” tzw. „małe autobusy” • Budowa dwóch stacji ładowania pojazdów elektrycznych na terenie miasta Jedlicze w łatwo dostępnych miejscach użyteczności publicznej • Zakup jednego pojazdu elektrycznego lub niskoemisyjnego typu QUAD wraz z osprzętem (np. pług do odśnieżania) służącym do utrzymania terenu stacji ładowania pojazdów
7.	Budżet projektu	Jedlicze: Wartość całkowita projektu: 2 100 000,00 PLN Szacowania wartość wydatków kwalifikowanych: 2 100 000,00 PLN
8.	Okres realizacji projektu	2024 - 2028

1.	Tytuł projektu nr 4	Budowa infrastruktury rowerowej dla ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności na terenie Gminy Jedlicze, zlokalizowanej na obszarze MOF Krosno
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
4.	Działanie FEP 2021-2027	FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska - ZIT
5.	Cel Strategii ZIT	CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej

6.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Budowa ścieżek i tras rowerowych o łącznej długości około 13 km i szerokości 2-3 m, łączących kilka miejscowości Gminy Jedlicze z Miastem Krosno oraz prowadzących m.in. do drogi krajowej DK 28 i nowobudowanej drogi do Orlen-Południe w Jedliczu, która połączy DK 28 w miejscowości Potok z drogą powiatową nr 1947R Jedlicze - Dobieszyn - Krosno w miejscowości Jedlicze (nastąpi bezpośrednie połączenie zakładu w Jedliczu, który rozpoczął budowę nowoczesnej instalacji do produkcji bioetanolu nowej generacji, z budowaną S19 czyli Via Carpatią).
7.	Budżet projektu	Jedlicze: 14 660 000,00 PLN (całkowita wartość projektu) 12 660 000,00 PLN (wartość kwalifikowana)
8.	Okres realizacji projektu	2024 - 2028

5. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT

5.1. System wdrażania Strategii ZIT

Warunki realizacji ZIT wynikają z zapisów Ustawy Wdrożeniowej, w szczególności z art. 34 ust. 6. w którym wskazuje, że warunkami realizacji ZIT jest:

- 1) powołanie związku ZIT, o którym mowa w ust. 5⁶⁶
- 2) opracowanie i uchwalenie przez podmioty, o których mowa w ust. 5, strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 Rozporządzenia Ogólnego, zwanej dalej „strategią ZIT”, z zastrzeżeniem ust. 9 oraz jej pozytywne zaopiniowanie przez właściwą instytucję zarządzającą programem w terminie 60 dni od dnia otrzymania – w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach tego programu
- 3) opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10 g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w przypadku miejskiego obszaru funkcjonalnego, o którym mowa w ust. 2, miasta będącego siedzibą władz samorządowych województwa lub wojewody, a do czasu jej uchwalenia opracowanie i uchwalenie strategii ZIT

Program FEP 2021-2027 jest podstawowym narzędziem wdrażania Strategii ZIT MOF Krosno. Za wdrożenie FEP odpowiada Instytucja zarządzająca (IZ) – Zarząd Województwa Podkarpackiego z siedzibą w Rzeszowie. Rolę Instytucji audytowej pełni Szef Krajowej Administracji Skarbowej, Podmiotu otrzymującego płatności od Komisji Minister właściwy ds. finansów publicznych. W skład Komitetu Monitorującego program regionalny Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wchodzi łącznie 76 członków, w tym:

- z prawem do głosowania (członkowie Komitetu lub ich zastępcy) tj.:
 - instytucje realizujące FEP 2021-2027 (11 osób)
 - strona rządowa (6 osób)
 - partnerzy (38 osób), w tym:
 - władze regionalne, lokalne, miejskie oraz inne instytucje publiczne (12 osób)
 - partnerzy społeczni i gospodarczy (15 osób)

⁶⁶ Art. 34. ust. 5 Ustawy Wdrożeniowej: ZIT są zarządzane przez związek ZIT utworzony w jednej z form współpracy jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 64, art. 74 i art. 84 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583 i 1005) albo w ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2022 r. poz. 439 i 583), a w przypadku udziału w związku ZIT powiatu stosuje się również przepisy art. 5 ust. 2, art. 72a, art. 73 i art. 75 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 528 i 583).

- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie (11 osób)
 - bez prawa do głosowania:
 - obserwatorzy (21 osób)

Wdrażanie Strategii ZIT MOF Krosno odbywać będzie się za pomocą działań realizowanych, w ramach których wybierane będą projekty. Wybór projektów odbywać będzie się w systemie niekonkurencyjnym i konkurencyjnym.

Szczegóły dotyczące możliwego zakresu realizacji projektów opisane zostały w „Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027”.

Związek ZIT MOF Krosno jako formę współpracy jst wybrał formę porozumienia międzygminnego. Porozumienie międzygminne w sprawie powołania Związku ZIT MOF Krosno zawarte zostało 3 lutego 2023 roku, na okres programowania, negocjowania i przygotowania dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT, zgodnie z dokumentami programowymi na lata 2021-2027 właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego, a także na czas realizacji oraz trwałości projektów w formule ZIT w perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2021-2027. W związku z wybraną formą prawną Strategia ZIT MOF Krosno podlega zatwierdzeniu przez decyzje Lidera.

Zgodnie z obowiązującymi dokumentami struktura związku ZIT MOF Krosno składa się z:

Organ	Charakterystyka i zakres zadań
Lider (organ wykonawczy)	<p><u>Gmina Miasto Krosno</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - koordynacja prac w programowaniu perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027 dotyczących ZIT MOF Krosno, - programowanie, negocjowanie i przygotowanie dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT oraz uzgadnianie ich z właściwym ministrem ds. rozwoju regionalnego, Zarządem Województwa Podkarpackiego oraz innymi właściwymi podmiotami - reprezentacja pozostałych jst MOF Krosno w procesie programowania, negocjacji i przygotowania dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji instrumentu ZIT wymaganych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 - pozostałe gminy zobowiązały się do pełnej współpracy z Liderem przy realizacji działań w ramach instrumentu ZIT
Komitet Sterujący (organ uchwałodawczy)	<p>W skład komitetu wchodzi: <u>Prezydent Miasta Krosna, Wójt Gminy Chorkówka, Burmistrz Gminy Jedlicze, Wójt Gminy Korczyn, Wójt Gminy Krościenko Wyżne, Wójt Gminy Miejsce Piastowe, Wójt Gminy</u></p>

	<p><u>Wojaszówka.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie kluczowych decyzji dotyczących opracowania i aktualizacji strategii i innych dokumentów - przyjmowanie i opiniowanie strategii i jej zmian - opiniowanie kryteriów wyboru projektów realizowanych w ramach ZIT - przyjmowanie sprawozdań z realizacji Strategii
<p>Zespół Zadaniowy</p>	<p><u>Powołany w strukturze organizacyjnej Lidera - po dwóch przedstawicieli, z każdej z gmin MOF Krosno</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - koordynowanie przygotowania oraz wdrażania Strategii ZIT MOF Krosno - koordynowanie współpracy pomiędzy gminami - koordynowanie, identyfikacja oraz realizacja projektów wynikających ze Strategii ZIT MOF Krosno - monitorowanie realizacji Strategii ZIT MOF Krosno
<p>Rada Programowa</p>	<p><u>Partnerzy społeczno-gospodarczy</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie działania MOF Krosno - ciało doradcze w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną realizacji Strategii ZIT MOF Krosno - opiniowanie, wymiana informacji, dobrych praktyk, podejmowanie inicjatyw i proponowanie rozwiązań związanych z przygotowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem i ewaluacją Strategii ZIT - ciało doradcze Lidera Porozumienia

5.2. System monitoringu Strategii ZIT

Monitoring realizacji Strategii ZIT MOF Krosno polegać będzie na bieżącej ocenie postępu przygotowania i realizacji projektów realizowanych z instrumentu ZIT zgodnie z krajowymi „Wytycznymi dotyczącymi monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021-2027”. Koordynowanie stanu realizacji projektów oparte będzie o wybrane wskaźniki produktu i rezultatu wskazane dla Priorytetów w programie FEP 2021-2027 oraz Szczegółowym Opisie Priorytetów, przyporządkowanych do poszczególnych celów strategicznych. Wskaźniki produktu są bezpośrednio związane z wydatkami ponoszonymi w ramach projektu, a wskaźniki rezultatu są bezpośrednim efektem dofinansowanego projektu. Zadaniem Związku ZIT jest koordynowanie stanu realizacji projektów wynikających ze Strategii ZIT dla MOF Krosno. Rzetelne mierzenie postępów w realizacji dokumentu oraz szybkie i skuteczne reagowanie na pojawiające się problemy zapewni kompleksowy system monitoringu.

Tabela nr 14. Wskaźniki produktu

Cel strategiczny ZIT	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość	Rok osiągnięcia wskaźnika
CS 1. Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej regionu i jego rynku pracy	WLWK-PLRO145 - Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	143	2026
	WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	szt.	1	2026
CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego	WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	szt.	2	2028
	WLWK-RCO077 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	17	2027
	WLWK-PLRO071 - Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	12	2027
	WLWK-PLRO141 - Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	1	2026
	WLWK-PLRO142 - Liczba wspartych instytucji paramuzealnych	szt.	1	2026
	WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z	szt.	2	2026

	niepełnosprawnościami			
	WLWK-PLRO139 - Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem	szt.	16	2026
CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej	WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	szt.	2	2028
	WLWK-RCO058 - Wspierana infrastruktura rowerowa	km	7	2028
	WLWK-PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych	km		2027
	WLWK-PLRO224 - Liczba powstałych Miejsc Przyjaznych Kajakarzom (MPK)	szt.	1	2027
	WLWK-PLRO088 - Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej	szt.	9	2028
	WLWK-RCO059 - Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania)	szt.	10	2028
CS 4. Sprawnie funkcjonujący, zintegrowany i inteligentnie zarządzany MOF	WLWK-RCO075 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	1	2027

Tabela nr 15. Wskaźniki rezultatu

Cel strategiczny ZIT	Wskaźnik rezultatu	Jednostka miary	Wartość	Rok osiągnięcia wskaźnika
CS 1. Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej regionu i jego rynku pracy	WLWK-PLRR037 - Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	szt.	4	2027
CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału	WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty turystyczne i kulturalne objęte wsparciem	os.	25 000	2033

przyrodniczego, kulturowego i turystycznego				
CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej	WLWK-PLRR101 - Liczba pojazdów korzystających z infrastruktury paliw alternatywnych (punkty tankowania/ladowania)	szt.	14	2033
	WLWK-PLRR047 - Liczba ludności korzystającej z nowych lub zmodernizowanych cyfrowych systemów transportu miejskiego	os.	1 495	2033

5.3. System ewaluacji i aktualizacji Strategii ZIT

System ewaluacji Strategii ZIT MOF Krosno polegać będzie na ocenie jej aktualności oraz stopnia osiągnięcia zamierzonych celów strategicznych. Kompleksowa i rzetelna ewaluacja pozwoli zbadać efekty podejmowanych działań w zakresie realizacji założonych celów i osiągnięcia przyjętych wskaźników produktu i rezultatu oraz weryfikację racjonalności wykorzystania środków związanych z realizacją projektów. Umożliwi również poprawę jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Będzie prowadzona w sposób umożliwiający zaangażowanie interesariuszy zewnętrznych. Rekomenduje się, aby ewaluacja prowadzona była w trakcie realizacji Strategii w 2025 roku (on-going), a także na jej zakończenie w 2027 roku (ex-post). Za aktualizację dokumentu odpowiada Związek ZIT, niemniej każda taka zmiana bazować będzie na § 3. ust. 8 Porozumienia.

5.4. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii

Finansowanie realizacji projektów wskazanych w Strategii ZIT MOF Krosno opierać się będzie na środkach unijnych przeznaczonych bezpośrednio dla MOF Krosno oraz na uzupełniających je środkach stanowiących wkład własny beneficjentów projektów. Projekty wynikające ze strategii ZIT mogą być współfinansowane ze środków programów regionalnych i krajowych zarówno z EFRR, jak i EFS+ w ramach wydzielonych działań.

Za wdrażanie instrumentu ZIT w MOF Krosno na poziomie regionalnym główne źródło finansowania pochodzi ze środków w ramach programu FEP. Realizacja projektów zintegrowanych, wdrażanych za pomocą instrumentu terytorialnego ZIT w sposób niekonkurencyjny, przewidziana została w FEP w ramach Priorytetu 6, CS 5(i)⁶⁷.

Tabela nr 16. Środki finansowe w programie FEP w podziale na poszczególne lata i fundusze

Fundusz	Kategoria regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Ogółem
							Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	Środki finansowe bez kwoty elastyczności	Kwota elastyczności	
EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	0,00	260 822 300	270 630 866	282 246 044	294 333 773	128 324 372	128 324 372	134 918 915	134 918 915	1 634 519 557

Źródło: FEP

Tabela nr 17. Łączne środki finansowe w programie FEP w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe (euro)

Numer celu polityki lub celu szczegółowego o FST lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa dofinansowania
						Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
CP2	Priorytet 3	Ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	70 323 591	58 997 808	11 325 783	12 410 046	11 475 570	934 476	82 733 637	85%
CP5	Priorytet 6	Ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	312 821 505	262 440 853	50 380 652	55 203 795	51 361 611	3 842 184	368 025 300	85%

Źródło: FEP

Zarząd Województwa Podkarpackiego podjął decyzję w zakresie sposobu podziału środków w Priorytecie 6 uwzględniając wskaźnik dotyczący liczby ludności mieszkańców dla 11 MOF znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego. Alokacja przeznaczona na Cs 5(i) w Priorytecie 6 Rozwój Zrównoważony Terytorialnie wynosiła dla MOF Krosno 19 066 524,00 EURO.

Tabela nr 18. Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób niekonkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027

Tytuł projektu	„Kotlina Krośnieńska - twórczo i aktywnie”	Rozwój strefy inwestycyjnej na terenie MOF Krosno	Rozwój dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie	SUMA (PLN - wg kursu 1€ = 4,68 zł)
----------------	--	---	---	--

⁶⁷ Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 – Załącznik nr 1

			kultury w MOF Krosno	
Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE			
Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich			
Cel Strategii ZIT	CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej	CS 1. Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej regionu i jego rynku pracy	CS 2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego CS 3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej	Nd.
Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	typ I. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	typ V. uzbrajanie terenów inwestycyjnych	typ II. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	Nd.

Budżet projektu – źródło finansowania

Wartość całkowita projektu (PLN)	63 630 000,00	18 611 075,00	18 250 000,00	100 491 075,00
Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	63 630 000,00	18 611 075,00	18 250 000,00	100 491 075,00
Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	54 085 500,00	15 819 413,75	15 512 500,00	85 417 413,75

Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)	9 544 500,00	2 791 661,25	2 737 500,00	15 073 661,25
---	--------------	--------------	--------------	---------------

Tabela nr 19. Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób konkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027

Tytuł projektu	Rozwój Mobilności miejskiej na terenie MOF Krosno	Rozwój infrastruktury publicznej transportu zbiorowego ograniczającej zmotoryzowany ruch indywidualny na terenie Gminy Jedlicze zlokalizowanej na obszarze MOF Krosno	Rozwój taboru transportu zbiorowego wraz z infrastrukturą paliw alternatywnych na terenie Gminy Jedlicze zlokalizowanej na obszarze MOF Krosno	Budowa infrastruktury rowerowej dla ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności na terenie Gminy Jedlicze, zlokalizowanej na obszarze MOF Krosno
Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA			
Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej			
Działanie FEP 2021-2027	FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska - ZIT			
Budżet projektu	Wartość całkowita projektu: 53 000 000,00 PLN Szacowania wartości wydatków kwalifikowanych: 43 000 000,00 PLN (w ramach typu II), 8 000 000,00 PLN (w ramach typu I)	Wartość całkowita projektu: 6 000 000,00 PLN Szacowania wartości wydatków kwalifikowanych: 6 000 000,00 PLN	Wartość całkowita projektu: 2 100 000,00 PLN Szacowania wartości wydatków kwalifikowanych: 2 100 000,00 PLN	Wartość całkowita projektu: 14 660 000,00 PLN Szacowania wartości wydatków kwalifikowanych: 12 660 000,00 PLN

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w proces opracowywania Strategii ZIT MOF Krosno odbywało się aktywnie na każdym jego etapie i stanowiło jego kluczowy element. Działania te pozwoliły na dostrzeżenie oraz w efekcie uwzględnienie w dokumencie głosu mieszkańców i innych interesariuszy związanych z Obszarem.

Zaangażowanie społeczeństwa odbywało się już na etapie diagnostycznym poprzez aktywnie promowane badanie ankietowe realizowane za pomocą narzędzia internetowego oraz ankiet papierowych, co dawało gwarancję niewykluczenia technologicznego. Zainteresowanie badaniem było znaczące, łącznie wypowiedziało się 159 mieszkańców MOF Krosno, z każdej z gmin go tworzącej. Ponadto na etapie diagnozy MOF Krosno przeprowadzono kilkanaście indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego. Badania, prowadzone z zaangażowaniem interesariuszy zewnętrznych, pozwoliły na uwzględnienie w procedurze tworzenia Strategii ZIT słabych i mocnych stron, potencjałów, potrzeb oraz priorytetów i spostrzeżeń wskazywanych przez ankietowanych, którzy stanowią silną reprezentację lokalnych spostrzeżeń.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa w strukturze Związku ZIT MOF Krosno uwzględniono Radę Programową ds. Strategii ZIT, która pełni funkcję ciała doradczego Lidera Porozumienia tj. Miasta Krosna. Jej powołanie gwarantuje kontrolę społeczną i większe zaangażowanie podmiotów różnych szczebli w przygotowanie, realizację i wdrażanie Strategii ZIT i odpowiedzialność za planowane interwencje. Pozwala także na korzystanie z wiedzy i doświadczenia szerszej grupy instytucji oraz zapewnia większą przejrzystość w podejmowaniu decyzji⁶⁸. Rada Programowa ds. Strategii ZIT MOF Krosno powołana została w drodze otwartego naboru trwającego od 07.09.2023 r. do 20.10.2023 r. i składa się z 6 członków. W dniu 20.11.2023 r. odbyło się pierwsze spotkanie konsultacyjne z partnerami społeczno-gospodarczymi.

W ramach prac nad Strategią ZIT MOF Krosno przeprowadzony został modelowy proces partycypacyjny. Konsultacje społeczne projektu dokumentu trwały od 13.03 do 03.04 2024 r., został on udostępniony na stronach internetowych i portalach każdej z gmin. W proces zaangażowani byli mieszkańcy, a jego promocja i przebieg odbywał się z zachowaniem idei zintegrowania i niewykluczania żadnego z interesariuszy. Zgłoszone opinie i propozycje zostały przeanalizowane i uwzględnione przy opracowaniu dokumentu Strategii.

DO UZUPEŁNIENIA PO PRZEPROWADZENIU PROCEDURY

⁶⁸ Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027

7. Wnioski oraz dokumenty (Prognoza Oddziaływania na Środowisko) niezbędne do przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko w przypadku konieczności jej przeprowadzenia

Podstawę prawną dla przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1094).

Prezydent Miasta Krosna pismem z dnia 16.08.2023 r. wystąpił z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie odstąpienia od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu.

Pismem z dnia 25.08.2023 r. Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny odmówił uzgodnienia w zakresie sanitarno-higienicznym odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. Strategia ZIT MOF Krosno, tym samym określając zakres i stopień szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko. Pismem z dnia 06.02.2024 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie określił zakres i stopień szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko.

DO UZUPEŁNIENIA PO PRZEPROWADZENIU PROCEDURY

8. Bibliografia

Źródła pisane:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
- Strategia „Europa 2020” (Aktualizacja 2019/2020)
- Umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)
- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079)
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2023 poz. 40)
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 1259)
- Wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027
- Wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021-2027
- Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027
- Program „Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027” wraz z Załącznikami (zatwierdzony decyzją wykonawczą nr C(2022) 8692 podjętą przez Komisję Europejską w dniu 2 grudnia 2022 r., przyjęty Uchwałą Nr 445/ 9205 /22 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 20 grudnia 2022 r. w sprawie przyjęcia programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko)
- Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 (przyjęta uchwałą nr XXVII/458/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r.)
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego –

Perspektywa 2030 (przyjęta uchwałą nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.)

- Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Podkarpackim – Raport Wojewódzki za rok 2021
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego (przyjęty Uchwałą Nr XXIII/390/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 25 maja 2020 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXI/551/17 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 5 stycznia 2017 r. w sprawie uchwalenia Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego 2022)
- Porozumienie międzygminne w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych pomiędzy: Gminą Miasto Krosno – Liderem, Gminą Chorkówka, Gminą Jedlicze, Gminą Korczyna, Gminą Krościenko Wyżne, Gminą Miejsce Piastowe, Gminą Wojaszówka zawarte 3 lutego 2023 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego Poz. 1344, data ogłoszenia 6 marca 2023 r.)
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla obszaru obejmującego Miasto Krosno oraz Gminy: Jedlicze, Miejsce Piastowe, Chorkówka, Korczyna, Wojaszówka i Krościenko Wyżne – Aktualizacja 2019
- Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gmin: Chorkówka, Jedlicze, Miejsce Piastowe, Korczyna, Krościenko Wyżne, Krosno i Wojaszówka na lata 2021-2030
- Strategie rozwoju gmin współtworzących MOF Krosno (oraz ich projekty wyłożone do konsultacji społecznych)
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne (Uchwała nr LI/344/2023 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 30 listopada 2023 r.)
- Wieloletnie Prognozy Finansowe gmin współtworzących MOF Krosno najaktualniejsze na czerwiec 2023 roku
- Raporty o stanie gmin współtworzących MOF Krosno
- Dokument przygotowany przez GUS pn. „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030”
- Śleszyński P., „Aktualizacja Delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)” opracowana dla potrzeb programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2019
- Śleszyński P., Problematyka delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce, [w:] Delimitacja obszarów metropolitalnych – zagadnienia metodyczne i praktyczne, 2014

Źródła internetowe:

- Bank Danych Lokalnych - <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <https://rot.podkarpackie.pl/>
- <https://investinkrosno.pl>
- <https://visitkrosno.pl/>
- <http://sip.powiat.krosno.pl/>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://chorkowka.pl/>
- <https://jedlicze.pl/>
- <https://korczyna.pl/>
- <https://www.krosno.pl/>
- <https://www.krosnienkowskie.pl/>
- <https://www.miejscepiastowe.pl/>
- <https://www.wojaszowka.pl/>

9. Spis tabel

Tabela nr 1. Dochody i wydatki z budżetów gmin na 1 mieszkańca w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2021	34
Tabela nr 2. Zjawisko bezrobocia w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2022	35
Tabela nr 3. Podmioty wpisane do rejestru REGON w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2022.....	36
Tabela nr 4. Stan ludności w MOF Krosno i województwie podkarpackim w 2016, 2019 i 2022 roku.....	45
Tabela nr 5. Udział ludności MOF Krosno i województwa podkarpackiego według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2016, 2019, 2022.....	46
Tabela nr 6. Saldo migracji w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019, 2022	47
Tabela nr 7. Wychowanie przedszkolne w gminach MOF Krosno oraz województwie podkarpackim w latach, 2016, 2019, 2021	48
Tabela nr 8. Szkoły podstawowe w MOF Krosno i województwie podkarpackim w latach 2016, 2019, 2021	49
Tabela nr 9. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności na terenie MOF Krosno oraz w województwie podkarpackim w latach 2016, 2019 i 2021	58
Tabela nr 10. Analiza SWOT.....	64
Tabela nr 11. Cele strategiczne Strategii ZIT MOF Krosno	73
Tabela nr 12. Lista projektów planowanych do dofinansowania w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021–2027 w systemie niekonkurencyjnym	79
Tabela nr 13. Lista projektów planowanych do dofinansowania w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021–2027 w systemie konkurencyjnym	87
Tabela nr 14. Wskaźniki produktu	95
Tabela nr 15. Wskaźniki rezultatu	96
Tabela nr 16. Środki finansowe w programie FEP w podziale na poszczególne lata i fundusze	99
Tabela nr 17. Łączne środki finansowe w programie FEP w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe (euro).....	99
Tabela nr 18. Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób niekonkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027	99
Tabela nr 19. Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób konkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027.....	101

10. Spis rysunków

Rysunek nr 1. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym w województwie podkarpackim	16
Rysunek nr 2. Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie podkarpackim	17
Rysunek nr 3. Układ hierarchiczny celów Strategii ZIT MOF Krosno.....	28
Rysunek nr 4. Lokalizacja MOF Krosno w odniesieniu do województwa podkarpackiego	31
Rysunek nr 5. Struktura przestrzenna MOF Krosno	32
Rysunek nr 6. Strefa Inwestycyjna „Krosno – Lotnisko”	37
Rysunek nr 7. Strefa Inwestycyjna „Krosno 2”	38
Rysunek nr 8. Nieruchomości przeznaczone pod tereny inwestycyjne w gminie Krościenko Wyżne.....	39
Rysunek nr 9. Tereny inwestycyjne w Jedliczu – oferta Orlen Południe S.A	40
Rysunek nr 10. Stan ludności w gminach MOF Krosno w 2022 roku.....	46
Rysunek nr 11. Formy ochrony przyrody na terenie MOF Krosno.....	52
Rysunek nr 12. Obszary Szczególnego Zagrożenia Powodzią 1% z map zagrożenia powodziowego od strony rzeki na terenie MOF Krosno.....	53
Rysunek nr 13. Zasięg obszarów przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 roku	54
Rysunek nr 14. Zasięg obszarów przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 fazy II określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 roku	54
Rysunek nr 15. Uwarunkowania komunikacyjne MOF Krosno i okolic.....	56
Rysunek nr 16. Układ hierarchiczny celów Strategii ZIT MOF Krosno.....	71
Rysunek nr 17. Cele strategiczne obszaru ZIT MOF Krosno	72